

На основу одредаба Закона о основама система образовања и васпитања ("Сл.гл. РС" бр. 88/2017), Закона о основном образовању и васпитању ("Сл.гл. РС" бр. 55/2013 и 101/2017 сачињен је

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ

Школски програм садржи:

- 1) циљеве школског програма;
- 2) план наставе и учења основног образовања и васпитања;
- 3) програме обавезних предмета по разредима, са начинима и поступцима за њихово остваривање;
- 4) изборне програме по разредима, са начинима и поступцима за њихово остваривање;
- 5) програме активности по разредима, са начинима и поступцима за њихово остваривање;
- 6) програм допунске и додатне наставе;
- 7) програм културних активности школе;
- 8) програм школског спорта и спортско-рекреативних активности;
- 9) програм заштите од насиља, злостављања и занемаривања, програм спречавања дискриминације и програми превенције других облика ризичног понашања;
- 10) програм ваннаставних активности ученика;
- 11) програм професионалне оријентације;
- 12) програм здравствене заштите;
- 13) програм социјалне заштите;
- 14) програм заштите животне средине;
- 15) програм сарадње са локалном самоуправом;
- 16) програм сарадње са породицом;
- 17) програм излета, екскурзија и наставе у природи;
- 18) програм рада школске библиотеке;
- 19) начин остваривања других области развојног плана школе који утичу на образовно-васпитни рад.

- Индивидуални образовни планови свих ученика који се образују по индивидуалном образовном плану **чине прилог** школског програма.
- Саставни део школског програма је и програм безбедности и здравља на раду који обухвата заједничке активности школе, родитеља, односно других законских заступника и јединице локалне самоуправе, усмерене на развој свести за спровођење и унапређивање безбедности и здравља на раду.
- Школски програм за, припремни предшколски програм део је овог Школског програма
- Школски програм садржи и друга питања од значаја за школски програм.
- Школски програм доноси школски одбор, по правилу, сваке четврте године, у складу са наставним планом и програмом."

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ШКОЛИ

ЛОКАЦИЈА И СТАТУСНИ УСЛОВИ

Основна школа "Младост" Томашевац установа је за обављање делатности основног образовања и васпитања као и остваривање предшколског програма.

Налази се на подручју општине Града Зрењанина у оквиру мале сеоске МЗ Томашевац.

Основана је Одлуком Владе Републике Србије бр. 05022-3560/29 од 20.08.1994. године о просторном распореду основних школа.

Пословно име школе је Основна школа " Младост "Томашевац.

Седиште школе налази се у Томашевцу, Трг слободе бр. 8.

Школа је уписана у судски регистар који се води код Трговинског суда у Зрењанину регистарски уложак број 5 - 23 и регистар основних школа при Министарству просвете и спорта.

Школа има својство правног лица са правима, обавезама и одговорностима на основу закона и Статута. Има право да у правном промету закључује уговоре и предузима друге правне радње и правне послове у оквиру своје правне и пословне способности. Послује преко својих текућих рачуна који се воде код Управе за јавна плаћања.

КАРАКТЕРИСТИКЕ ШКОЛСКОГ ОБЈЕКТА

Образовно васпитни рад реализује се у објекту школе у Томашевацу, који је наменски грађен, односно дограђиван и адаптиран и функционално опремљен. За наставни процес опремљене су учионице за ниже - од 1 - 4. разреда и више од 5 - 8. разреда. Намештај одговара узрасту ученика, наставна средства и дидактички материјал је груписан у појединим учионицама за одговарајући разред од 1-4.

Настава у вишим разредима од 5 - 8. изводи се у специјализованим учионицама, односно кабинетима.

Опремљене су следеће специјализоване учионице :

- ◆ за наставу српског језика и мултимедијалну наставу
- ◆ за наставу музичке и ликовне културе
- ◆ за наставу биологије и хемије
- ◆ за наставу математике и физике
- ◆ за наставу географије и историје
- ◆ за наставу ТО са припремном просторијом
- ◆ за верску и наставу грађанског васпитања
- ◆ за наставу информатике и рачунарства

За наставу физичког васпитања постоји физкултурна сала и остале пратеће просторије као што су свлачионице за ученике, умиваоници затим просторије за смештај справа и опреме за наставу физичког васпитања. За припремање допунског obroka - ужине, за ученике у школи постоји ђачка кухуња са трпезаријом. Ђачка кухиња је опремљена према свим хигијенско-здравственим захтевима за припрему допунског obroka. Величина и намештај трпезарије омогућава организацију поделе ужине у две смене.

У кругу школе не постоји терен за мале спортове, где се изводи настава физичког васпитања у јесењем и пролећном периоду, већ се користи игралиште спортског клуба.

Просторне могућности омогућавају рад у једној смени-преподневној. У поподневним часовима организују се остали видови образовно - васпитног рада.

ТЕХНИЧКА ОПРЕМЉЕНОСТ

За успешну реализацију образовно - васпитног програма по разредима и наставним предметима, школа располаже потребним техничким и другим наставним средствима и помагалима у довољном броју, што је у складу са нормативом о опремљености основних школа, што се може сагледати из наредне табеле, која су у добром употребном стању.

НАЗИВ	Бр ој	НАЗИВ	Број
Електронска интерактивна "СМАРТ", табла	2	Синтисајзер-дигитални електрични клавир	2
Графоскоп	12	ТВ пријемник	10
Видео-пројектор (бим)	10	Радио пријемник	2
ПЦ Рачунар	45	ЦД касетофон	8
Лап топ	3	Хармоника	1
Колор ласерски штампач	1	Радиокасетофон	3
Скенер	3	Музичка мини линија	2
Дигитални камкодер	2	Грамофон	6
Дигитални фото апарат	2	Епископ	3
Разгласни систем за приредбе	2	Кинопројектор 16 мм	1
Разгласни систем у школској згради	2	Кинопројектор 8 мм	1
Ласерски црно бели штампач	4	Касетни пројектор	3
Инк џет штампач	2	Дијапројектор ДПУ и аутоматски	8
Фото копиер апарат	2	Респондери-комплет	1
Пројекционо платно	13	Видеорекодер	3
Електрични клавир	1	ДВД плејер	10

1. ЦИЉЕВИ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Циљеви Школског програма су:

- 1) обезбеђивање добробити и подршка celovитом развоју детета, ученика и одраслог;
- 2) обезбеђивање подстицајног и безбедног окружења за celovити развој детета, ученика и одраслог, развијање ненасилног понашања и успостављање нулте толеранције према насиљу;
- 3) шири обухват деце предшколским васпитањем и образовањем и свеобухватна укљученост ученика у систем образовања и васпитања;
- 4) развијање и практиковање здравих животних стилова, свести о важности сопственог здравља и безбедности, потребе неговања и развоја физичких способности;
- 5) развијање свести о значају одрживог развоја, заштите и очувања природе и животне средине и еколошке етике, заштите и добробити животиња;
- 6) континуирано унапређивање квалитета процеса и исхода образовања и васпитања заснованог на провереним научним сазнањима и образовној пракси;
- 7) развијање компетенција за сналажење и активно учешће у савременом друштву које се мења;
- 8) пун интелектуални, емоционални, социјални, морални и физички развој сваког детета, ученика и одраслог, у складу са његовим узрастом, развојним потребама и интересовањима;
- 9) развијање кључних компетенција за целоживотно учење, међупредметних компетенција и стручних компетенција у складу са захтевима занимања, потребама тржишта рада и развојем савремене науке и технологије;
- 10) развој свести о себи, стваралачких способности, критичког мишљења, мотивације за учење, способности за тимски рад, способности самовредновања, самоиницијативе и изражавања свог мишљења;
- 11) оспособљавање за доношење ваљаних одлука о избору даљег образовања и занимања, сопственог развоја и будућег живота;
- 12) развијање позитивних људских вредности;
- 13) развијање осећања солидарности, разумевања и конструктивне сарадње са другима и неговање другарства и пријатељства;
- 14) развијање компетенција за разумевање и поштовање права детета, људских права, грађанских слобода и способности за живот у демократски уређеном и праведном друштву;
- 15) развој и поштовање расне, националне, културне, језичке, верске, родне, полне и узрастне равноправности, толеранције и уважавање различитости;
- 16) развијање личног и националног идентитета, развијање свести и осећања припадности Републици Србији, поштовање и неговање српског језика и матерњег језика, традиције и културе српског народа и националних мањина, развијање интеркултуралности, поштовање и очување националне и светске културне баштине;
- 17) повећање ефикасности употребе свих ресурса образовања и васпитања, завршавање образовања и васпитања у предвиђеном року са минималним продужетком трајања и смањеним напуштањем школовања;
- 18) повећање ефикасности образовања и васпитања и унапређивање образовног нивоа становништва Републике Србије као државе засноване на знању.

Сврха програма образовања

- Квалитетно образовање и васпитање које омогућава стицање језичке, математичке, научне, уметничке, културне, здравствене, еколошке и информатичке писмености неопходне за живот у савременом и сложеном друштву.
- Развијање знања, вештина, ставова и вредности које оспособљавају ученика да самостално задовољава своје потребе и интересе, развија сопствену личност и потенцијале, поштује друге особе и њихов идентитет, потребе и интересе, уз активно и одговорно учешће у економском, друштвеном и културном развоју друштва.

2. ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

3. ПРОГРАМ ОБАВЕЗНИХ ПРЕДМЕТА ПО РАЗРЕДИМА, СА НАЧИНИМА И ПОСТУПЦИМА ЗА ЊИХОВО ОСТВАРИВАЊЕ

4. ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ ПО РАЗРЕДИМА СА НАЧИНИМА И ПОСТУПЦИМА ЗА ЊИХОВО ОСТВАРИВАЊЕ

5. ПРОГРАМ АКТИВНОСТИ ПО РАЗРЕДИМА СА НАЧИНИМА И ПОСТУПЦИМА ЗА ЊИХОВО ОСТВАРИВАЊЕ

Полазне основе, односно правни основ за реализацију тачака 2-5. касо и њихов садржај, налазе се у следећим правним актима;

Правилник о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за први разред основног образовања и васпитања	"Сл. гласник РС - Просветни гласник" број 10/2017 и 12/2018	1 разред
Правилник о наставном плану и програму за први и други разред основног образовања и васпитања	"Сл. гласник РС - Просветни гласник" бр. 10/2004, 20/2004, 1/2005, 3/2006, 15/2006 - др. правилник, 2/2008 - др. правилник, 2/2010, 7/2010, 3/2011, 7/2011, 1/2013, 4/2013, 14/2013, 5/2014, 11/2014, 11/2016, 6/2017 и 12/2018	2 разред
Правилник о наставном плану за први, други, трећи и четврти разред основног образовања и васпитања и наставном програму за трећи разред основног образовања и васпитања	"Сл. гласник РС - Просветни гласник" бр. 1/2005, 15/2006 - др. правилник, 2/2008 - др. правилник, 2/2010, 7/2010, 3/2011, 7/2011, 1/2013, 11/2014, 11/2016 и 12/2018	3 разред
Правилник о наставном програму за четврти разред основног образовања и васпитања	"Сл. гласник РС - Просветни гласник", број 3/2006, 15/2006 - др. правилник, 2/2008 - др. правилник, 3/2011, 7/2011, 1/2013, 11/2014, 11/2016, 7/2017 и 12/2018	4 разред
Правилник о наставном плану за други циклус основног образовања и васпитања и наставном програму за пети разред основног образовања и васпитања	"Сл. гласник РС - Просветни гласник", број 6/2007, 2/2010, 3/2011, 1/2013, 4/2013, 11/2016, 6/2017, 8/2017, 9/2017 и 12/2018	5 разред
Правилник о наставном програму за шести разред основног образовања и васпитања	"Сл. гласник РС - Просветни гласник" бр. 5/2008, 3/2011 - др. правилник, 1/2013, 5/2014, 11/2016, 3/2018 и 12/2018	6 разред
Правилник о наставном програму за седми разред основног образовања и васпитања	"Сл. гласник РС - Просветни гласник" број 6/2009, 3/2011, 8/2013, 11/2016 и 12/2018	7 разред
Правилник о наставном програму за осми разред основног образовања и васпитања	"Сл. гласник РС - Просветни гласник" број 2/2010, 3/2011, 8/2013, 5/2014, 11/2016, 7/2017 и 12/2018	8 разред

6. ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ И ДОДАТНЕ НАСТАВЕ

Допунска настава

У циљу индивидуалног развоја у савременој основној школи врши се диференцирани приступ ученицима. Међу диференцираним видовима образовно-васпитног рада је и допунска настава.

Допунска настава је по својим могућностима веома прикладна за ученике који заостају у редовној. Допунска настава је по својим задацима и намени ваннаставна активност.

Са овим видом образовно-васпитног рада започиње се индивидуалним приступом ученицима на часовима редовне наставе, наравно оним ученицима којима је то потребно. Са овим радом наставља се и ван наставе. То је обавезна ваннаставна активност школе намењена ученицима који повремено или стално заостају у напредовању. У ову педагошку активност ученици се укључују по препоруци предметног наставника, одељењског старешине, школског психолога као и стручних органа школе.

Допунска настава организована се током радне недеље и у току зимског распуста. Допунска настава биће организована у групама ученика.

Додатна настава

Основни циљ и смисао организације и извођења додатног образовно-васпитног рада је као комплемент редовне наставе и слободних ученичких активности, да допринесе и омогући оптималан развој даровитих ученика, што потпунији развој њихових општих и посебних способности у функцији ширег и бржег напредовања ученика. Ова настава ће бити реализована уколико се из појединих предмета детектују ученици са посебним склоностима и то у обиму који ће бити усклађен са задужењима наставника у оквиру 40-часовне радне недеље.

Припремна настава

Припремна настава, као вид образовно-васпитног рада, организује се са ученицима који буду упућени на разредни и поправни испит. Припремна настава организује се у јуну месецу за ученике 8. разреда а у августу месецу за све ученике упућене на разредни и поправни испит, од 5.-8. разреда у трајању од 5 дана, по два часа за сваки наставни предмет који ученик полаже као поправни испит, свега 10 часова по предмету.

Припремна настава за полагање завршног испита

Припремна настава за полагање завршног испита се организује у току 2.полугодишта осмог разреда а 10 дана пре полагања испита са по 2 часа дневно.

7. ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ ШКОЛЕ

Школа ће са својим наставницима и ученицима учествовати у следећим облицима културног и јавног деловања: јавни наступи, смотре, приредбе, изложбе, такмичења и други облици јавног наступа и деловања.

Редни број	ОБЛИЦИ КУЛТУРНОГ И ЈАВНОГ ДЕЛОВАЊА	Време активности	Носиоци активности
1.	ЈАВНИ НАСТУПИ	27. Јануар Дан школе	Дечји савез, Литер. рец. Фолклорна
2.	ПРИРЕДБЕ Одељењске приредбе Пријем првака	Крај шк.г. Дочек н.г. 01.09.	Драмска, Литер.-реци. Одељ. зајед., Секције
3.	ИЗЛОЖБЕ А/ Изложба ликовних радиова	Стална.	Ликовна секција Комисија КЈД, Дечји савез
4.	ТАКМИЧЕЊЕ У ОКВИРУ ШКОЛЕ - јесењи крос ученика - спортска такмичења - пролећни крос ученика	Октобар Током године мај	Наставник физичког васпитања
5.	ТАКМИЧЕЊЕ НА НИВОУ ОПШТИНЕ И РЕГИОНА - рецитатори - кошарка - покрет "Науку младима" - из наставних предмета	Пролеће пролеће Април мај	Нас. српског језика Нас. физ. васпитања Предметни нас. Предметни нас.
6.	СУСРЕТИ а) Песничка штафета б) ведри дечји сусрет "квиз" ц) спортски сусрети д) Дан школе	Април-мај децембар јуни	Литер.-рецитатори Дечји савез Нас. физ. вас. Дечји савез

У оквиру ове области рада наша Школа ће наставити плодну сарадњу са словеначком "2. основном шолом" из Цеља.

8. ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ СПОРТА И СПОРТСКИХ АКТИВНОСТИ

Изабрани спорт, након извршеног опредељења ученика за врсту спорта оствариваће се, један час седмично од 5-8. разреда.

Недеља школског спорта, уз сарадњу са локалном самоуправом, организоваће се једном у току сваког полугодишта. Ова недеља ће обухватити такмичења ученика у спортским дисциплинама прилагођеним узрасту и могућностима ученика. У 1. полугодишту ће то бити у склопу „Дечје недеље“ а у другом ће се термин утврдити у договору са локалном самоуправом и Бачким парламентом.

Спортске секције ће бити организоване уа ученике сходно њиховим интересовањима и жељама у оквиру предмета физичко васпитање.

9. ПРОГРАМ ЗА ЗАШТИТУ ДЕЦЕ/УЧЕНИКА ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ, НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА И ПРОГРАМИ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДРУГИХ ОБЛИКА РИЗИЧНОГ ПОНАШАЊА

Насиље се дефинише као сваки облик једанпут учињеног или поновљеног, вербалног или невербалног понашања, које за последицу има стварно или потенцијално угрожавање здравља, развоја и достојанства деце/ученика. У насиљу је увек присутна неравнотежа моћи, која се у ситуацијама насиља злоупотребљава. Постоје различити облици насиља:

- ◆ **Емоционално/психолошко** насиље је врста насиља која доводи до тренутног или трајног угрожавања психичког и емоционалног здравља и достојанства детета;
- ◆ **Социјално насиље** се односи на одвајање детета од других на основу различитости;
- ◆ **Физичко насиље** доводи до стварног или потенцијалног телесног повређивања ученика;
- ◆ **Електронско насиље** представља злоупотребу информационих мрежа;
- ◆ **Сексуално насиље** и сексуална злоупотреба деце подразумева њихово укључивање сексуалну активност, коју она несхватају у потпуности и за коју нису развојно дорасла.

Дискриминација подразумева понашање којим се на непосредан или посредан, отворен или прикривен начин, неоправдано прави разлика или неједнако поступа, односно врши пропуштање чињења (искључивање, ограничавање или давање првенства), у односу на лице или групе лица, као и на чланове њихових породица или њима блиских лица, а који се заснивају на раси, боји коже, прецима, држављанству, статусу миграната, расељеног лица, националној припадности или етничком пореклу, језику, верским или политичким убеђењима, полу, родном идентитету, сексуалној оријентацији, имовном стању, социјалном и културном пореклу, рођењу, генетским особеностима, здравственом стању, сметњи у развоју и инвалидитету, брачном и породичном статусу, осуђиваности, старосном добу, изгледу, чланству у политичким, синдикалним и другим организацијама и другим стварним, односно претпостављеним личним својствима, као и по другим основама утврђеним законом којим се прописује забрана дискриминације. Насилно понашање није у сваком случају дискриминаторно, али свако дискриминаторно јесте насилно. Вређање угледа, части или достојанства личности у установи јесте понашање лица или групе лица које може да има обележја психичког и социјалног насиља или злостављања. Када се узнемиравањем и понижавајућим поступањем повређује неко од личних својстава, понашање се квалификује као дискриминација. Сегрегација представља издвајање учесника у обарзовању на основу личног својства, и то када учесници у образовању у установи или у вези са радом установе, услед својих личних својстава, неоправдано одвајају од других учесника и искључују из активности групе или одељења; образују засебне групе или одељења из разлога који није у складу са Законом и посебним законом; у групи, одељењу, односно у установи структура учесника у образовању у погледу припадности различитим етничким и другим осетљивим друштвеним групама драстично одступа од структуре деце и ученика са подручја установе, осим ако је то последица специфичности установе.

На основу анализе заступљености дискриминације и насиља у нашој школи предлажемо следећи Програм за заштиту деце:

ПРЕВЕНТИВНЕ МЕРЕ

Путем превентивних мера тежимо да остваримо следеће циљеве:

- Стварање и неговање климе прихватања, сарадње, толеранције и уважавања, развијање позитивног система вредности
- Подизање нивоа свести и повећање осетљивости свих укључених у живот и рад школе за препознавање дискриминације, вређања угледа, части или достојанства личности, насиља, злостављања и занемаривања - .
- Информисање свих укључених у живот и рад школе о процедурама и поступцима за заштиту од дискриминације, сегрегације, насиља и реаговање у овим ситуацијама.

АКТИВНОСТИ	НОСИОЦИ
Увођење у природу проблема (насиља) путем пригодних прича о насиљу – УНИЦЕФОВ приручник	Учители, разредне старешине
Приче о насиљу – лично искуство	Учители, разредне старешине
Анкета о насилништву	Учители, разредне старешине
Испитивање и анализа понашања другова у одељењу	Учители, разредне старешине
Испитивање и анализа понашања другова у школи	Учители, разредне старешине

Анализа властитог понашања – Да ли сам ја насилник?	Учитељи, разредне старешине
Анализа добијених резултата	Психолог школе
Анализа адекватних поступака реаговања у ситуацијама малтретирања међу вршњацима – „Шта би требао да урадиш ако те неко малтретира?“	Учитељи, разредне старешине
Савети за избегавање насилништва – „Учионица без насилништва“	Учитељи, разредне старешине
Формирање одељенских заклетви у вези насиља и начина реаговања на насиље	Учитељи, разредне старешине
Помоћ ученицима да открију своја интересовања и да им се посвете	Учитељи, разредне старешине, психолог
Савети ученицима како стећи и задржати пријатеље	Учитељи, разредне старешине
Литерарни и ликовни конкурс на тему ненасиља	Предметни наставници
Психолошка анализа ученика који су путем протокола за праћење емоционалног стања детектовани као ученици са проблемима у емоционалној сфери	Психолог школе
Обрада тема које се односе на Дечја права, на појам равноправности међу половима, на тему дискриминације и предрасуда, сексуалности,...	Учитељи, разредне старешине, психолог школе
Израда едукативних паноа за ученике, запослене у школи и родитеље у вези насиља – по потреби	Учитељи, разредне старешине, психолог школе
Спровођење радионица са ученицима у циљу развијања социјалних и емоционалних вештина ученика и способности за ненасилно решавање конфликта у школи	Учитељи, разредне старешине
Спровођење радионица са ученицима у циљу развоја способности препознавања насиља и реаговања на насиље – Приручник: „Дигитално насиље: превенција и реаговање“	Учитељи, разредне старешине, наставник информатике
Спортски турнири	Предметни наставник
Дежурства запослених у ходницима и у дворишту за време одмора	Дежурни наставници
Праћење понашања свих актера образовно – васпитног рада и ученика путем видео надзора	Директор школе
Предавања за родитеље (родитељски састанци) о насиљу, дискриминације, вређњу угледа и части	Учитељи, разредне старешине у сарадњи са психологом школе и наставником информатике
Пружање додатне подршке учесницима образовања и васпитања и њиховим родитељима из мањинских и осетљивих друштвених група (сметње у развоју, инвалидитет, здравствене тешкоће, недовољно познавање језика на којем се изводи настава, ризик од напуштања школовања...)	Одељењске старешине, психолог, секретар установе, директор установе
Стручно усавршавање запослених	Директор установе, чланови тима за заштиту
Праћање и вредновање остварености и ефеката програма заштите	Чланови тима за заштиту
Предавања за наставнике на тему насиља, дискриминације, вређњу угледа и части	Тим за заштиту деце од насиља, психолог школе, наставник информатике

Предлог радионица за рад са ученицима:

„Шта је насиље“, „Конфликт и мир“, „Да сам ја неко...“, „Слушам те, слушај ме“, „Језик позитивне акције“, „Слушање у облацима“, „Како да ти кажем“, „У туђим ципелама“, „Бес“, „Кућни ред школе“, „Утврђивање правила понашања према друговима из разреда“, „Сандуче за добра дела“, „Чинимо добра дела“, „Извештавамо о доброти“, „Картице за похвалу“, „Одељенска заклетва“, „Беџеви са порукама против насиља“, „Кампања против насилништва“, „Поносим се што сам другачији“, „Игре афирмативног говора о себи“, „Похвале у кругу“, „Како да стекнем пријатеље“, „Насиље на телевизији“, „Осећам се овако“, „Како се ко осећа кад...“, „Кад ја нећу...“, „Шта се коме допада“, „Шта можемо да урадимо да нам живот буде лепши?“, радионице из приручника „Дигитално насиље: превенција и реаговање“

ИНТЕРВЕНТНЕ МЕРЕ

Интервентне мере јесу поступци и процедуре којима се служимо у ситуацијама сумње или стварог дешавања насиља над децом било од стране одрасле особе запослене у институцији, било од стране одрасле особе која није запослена у институцији или у ситуацијама када се насиље дешава међу децом. Кораци су обавезујући и у потпуности предвиђени Посебним протоколом за заштиту деце/ученика од насиља, злостављања и занемаривања у образовно – васпитним установама. У установи се интервенише и у случајевима сумње или утврђеног вређања угледа, части или достојанства личности и дискриминаторног понашања из расистичких, сексистичких, хомофобичних, ксенофобичних, исламофобичних, антисемитских, антициганистичких или других облика дискриминаторног понашања према лицу, а нарочито млађем, слабијем, са сметњама у развоју и инвалидитетом, према родном идентитеу, полу, сексуалној оријентацији, раси, боји коже, верској и националној припадности, језику, имовном стању, социјалном и културном пореклу и другим и претпостављеним или стварним личним својствима.

Први корак у интервентним активностима јесте процена нивоа ризика за безбедност детета која подразумева узимање у обзир следећих критеријума:

- Да ли се насиље дешава или постоји сумња на насиље
- Где се дешава насиље (у институцији или ван ње)
- Ко су учесници у насиљу
- Облик и интензитет насиља

На основу процене нивоа ризика за безбедност детета доносимо одлуку о начину реаговања (случај се решава у установи; случај решава установа у сарадњи са другим релевантним установама или се случај прослеђује надлежним службама). Након ове одлуке примењујемо конкретне поступке у циљу заштите детета од дискриминације и/или насиља (предвиђене Посебним протоколом). Интервентне активности подразумевају и стварање услова за реинтеграцију свих учесника насиља у заједницу установе и њихов даљи безбедан и квалитетан живот и рад у установи.

ВРЕМЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	АКТИВНОСТИ	НОСИОЦИ
У случају сумње или дешавања насиља дискриминације,	Усклађена и доследна примена утврђених поступака и процедура у ситуацијама дискриминације, насиља (сознање о насиљу, прекидање насиља, смиривање ситуације, обавештавање родитеља, консултације, предузимање конкретних мера за заштиту детета, праћење ефеката предузетих мера); у случају дискриминаторног понашања запосленог према учеснику у образовању (заустављање дискриминаторног понашања, смиривање ситуације, обавештавање родитеља, подношење пријаве директору установе, консултације тима за заштиту, обавештавање Министарства – надлежне школске управе, праћење ефеката предузетих мера)	Сви запослени у школи, Тим за заштиту деце
По потреби	Сарадња са релевантним службама (здравствене установе, МУП, Центар за социјални рад)	Тим за заштиту деце
У случају сумње или дешавања насиља, дискриминације	Евидентирање случајева насиља	Тим за заштиту деце
У случају сумње или дешавања насиља, дискриминације	Саветодавни рад и подршка деци која трпе дискриминацију и/или насиље	Тим за заштиту деце
У случају сумње или дешавања насиља, дискриминације	Оснаживање деце која су посматрачи насиља на конструктивно реаговање	Тим за заштиту деце
У случају сумње или дешавања насиља, дискриминације	Рад са децом која врше насиље и/или дискриминацију	Тим за заштиту деце
У случају сегрегације	Израда плана десегрегације	Тим за заштиту деце
У случају сумње или дешавања насиља, дискриминације	Саветодавни рад са родитељима	Тим за заштиту деце

ПРОГРАМ БОРБЕ ПРОТИВ НАРКОМАНИЈЕ У ШКОЛИ

У последњих неколико година суочени смо са наглим порастом социјално непожељног понашања код младих. Другим речима, наркоманија, алкохолизам, коцкање, агресивно понашање и малолетничка делинквенција доживљавају своју експанзију. Адолесценција или тзв. младалачко доба припада кризним животним периодима. Окосницу адолесцентне кризе чине криза идентитета, односно развој целокупног ЈА као основа целокупног процеса душевног сазревања. У трагању за сопственим идентитетом, сваки адолесцент, у мањој или већој мери, експериментише са различитим улогама - од конструктивних и пожељних, до социјално неприхватљивих.

У процесу формирања идентитета неопходно је да се испробају различите улоге, идентификације, различити системи вредности, да би се направио коначан одабир оних елемената од којих ће се формирати идентитет. Део тог експеримента је повезан и са ризиком.

Повећана импулсивност и агресивност у пубертету (делом одређена променама у хормоналном статусу) могу допринети повећању вероватноће јављања ризичних облика понашања.

Свим управо наведеним карактеристикама адолесцентног периода треба додати и још непотпуно развијене когнитивне способности у раној адолесценцији које вероватно утичу на непотпуну или непрецизну процену ризика који следи одређену активност. Често су млади, у жељи да докажу своју независност и слободу одлуживања, склони да раде управо оно што им родитељи и одрасли забрањују. Млади желе да истражују, проналазе ново, експериментишу.

На нивоу шире друштвене заједнице постоје два значајна фактора која поспешују ризик понашање. Први фактор је доступност потенцијално опасних ствари као што су дрога, алокохол, цигарете поготово, а други фактор је неповољни утицај средстава масовних комуникација. Рекламирају се производи који су опасни по здравље (цигарете, алкохол) и намећу се, било директно, било индиректно, ставови који подржавају опасне акције, формирају се норме пожељног које у себе укључује елементе авантуризма и неустрашивости.

Употреба дрога, а овом приликом морамо говорити и о алкохолу и дувану, сматра се коришћењем средстава зависности.

Употреба дрога, алкохола и дувана има и заједничке важне карактеристике:

- ◆ њихово коришћење најчешће почиње на узрасту од 10 - 20 година;
- ◆ у основи све три појаве, а ту можемо додати и насилничко понашање, стоји склоност оним облицима понашања који носе ризик, а који су, као што је већ наглашено, веома карактеристични и често у периоду адолесценције;
- ◆ и употреба дрога и пушење и коришћење алкохола су облици понашања веома повезани са здрављем, тзв. здравствени проблеми.

У објашњењу због чега долази до употребе средстава зависности и насилничког понашања у адолесценцији, постоји више модела. Већина тих модела се базира на интеракцији средине и особина личности. Модел Левина (преузет из књиге Ниле Капор-Стануловић На путу ка одраслости), који гласи

$$П = Л, О$$

(где је П - понашање, Л - одреднице које припадају личности, а О - одреднице које припадају околини) то најбоље објашњава. Конкретно, понашање ће бити резултат фактора личности и фактора средине.

Многи од фактора који доводе младе у опасност од злоупотребе дрога, алкохола и дувана, као и насилничког понашања су ван контроле школских власти и наставника, међутим, наставници су често свесни фактора ризика пратећи рад и понашање својих ученика.

Фактори који доводе младе у опасност од злоупотребе дрога, алкохола, дувана и насилничког понашања, могу се сврстати у факторе средине и индивидуалне факторе ризика.

ФАКТОРИ СРЕДИНЕ

1. Економско / социјално сиромаштво (деца из социјално нижих породица - које су социјално изоловане, у лошим животним условима, са родитељима који имају занимања која се мало цене или су незапослени - су у повећаној опасности од хронично преступничког понашања и честе употребе дрога и алкохола.
2. Лоше суседство и слаба организација друштва - суседство у коме је висока стопа криминала и пролазним становницима, не производи осећај припадности и стабилне везе који постоје у ређе насељеним суседствима са ниском стопом криминала.
3. Прелазни период и селидбе - прелазни периоди као што је прелазак из основне у средњу школу или прелазак из нижих у више разреде, повезан је са повишеном стопом узимања алкохола и дроге код младих. Селидбе такође имају негативан утицај. Што се породица чешће сели, дете пре може доћи у опасност од проблема са дрогом.
4. Закони и друштвене норме које фаворизују употребу алкохола, дрога и дувана - велики број реклама на телевизији где се рекламирају алкохолна пића са провокативним слоганима (типа: пробајте живот и сл.) и примамљиве рекламе цигарета, одсуство било каквих казни и јавних осуда за људе који пуше на јавним местима или у просторијама које су резервисане за непушаче, позитиван однос према разним авантуристичким подухватима, брзим и непромишљеним вожњама кола и ризицима, велики број насилничких сцена, често веома морбидних, у филмовима који се дају у терминима када деца још не иду на спавање - све то доприноси појави штетних облика понашања о којима говоримо. Према томе, проблем је првенствено проблем друштва у целини, па тек онда проблем школа и других васпитних институција.
5. Приступачност дрога и алкохола - код нас још не постоји забрана продавања алкохола млађима од 18 година, тако да су и алкохол, а нажалост и дрога, у виду разних лепкова и лакова, свима лако доступни.

ИНДИВИДУАЛНИ ФАКТОРИ РИЗИКА

У индивидуалне факторе ризика спадају:

1. Алкохолизам или наркоманија у породичној средини,
2. Лоше и недоследно породично васпитање,
3. Асоцијално понашање и хиперактивност,
4. Коришћење дрога и алкохола од стране родитеља и њихов позитиван однос према алкохолу,
5. Неуспеси у школи,
6. Низак степен осећаја припадности школи,
7. Дружење са вршњацима који користе дрогу и алкохол,
8. Изолација и бунтовништво,
9. Ставови који промовишу употребу дрога и алкохола
10. Рано прво коришћење алкохола и дрога.

Поред ризичних фактора, постоје и **заштитни** фактори који доприносе томе да деца успешно одоле ризицима и проблемима. Нека деца која живе са много ризичних фактора, ипак успевају да из свега изађу здрава и победе сва искушења. Ту велику улогу имају заштитни фактори. Навешћемо неке од њих:

- ◆ смисао за хумор
- ◆ унутрашња способност контроле - дете има циљ у будућности
- ◆ значајан однос са најмање једном одраслом особом - овде наставник може да буде од огромног утицаја
- ◆ повезивање - они који радо живе у складу са друштвеним, школским и породичним стандардима имају већу приврженост и блискост и веровања која се противе употреби дрога и алкохола и које осуђују насилничко понашање
- ◆ норме које се противе употреби дрога и алкохола.

ПРЕВЕНЦИЈА УПОТРЕБЕ СРЕДСТАВА ЗАВИСНОСТИ

Превенција употребе средстава зависности је разнолика. Постоји више тзв. стратегија које могу да се примене. Јасно је да то мора да буде заједнички напор и школе и породице и осталих који долазе у контакт са младима.

За превенцију употребе средстава зависности важе принципи који у себе укључују активности без заплашивања, без моралисања и става одозго, очувањем самопоштовања, помоћи у изграђивању става у односу на тему о којој се говори, као и дефинисањем сопственог система вредности и животних опредељења.

У овом домену је посебно важно да се избегне заплашивање последицама (у шта лако може да се западне), јер управо те последице појачавају мистичност и привлачност тих средстава (нпр. халуциногени ефекти дроге, смирујући ефекти цигарете, алкохола). Информације пре треба да подстакну на размишљање и формирање става у погледу средстава зависности.

Много корисније од информација о последицама и штетности коришћења средстава зависности, јесте исцрпна и отворена дискусија (не предавање) о мотивима, разлозима због којих људи, посебно млади, почињу да користе дрогу или да се понашају насилнички. Таква дискусија може да помогне сваком појединцу да извуче на површину своје потиснуто, да подели, макар и ћутке, своје проблеме са осталима, да осети да и други имају сличне тешкоће, па да почне да размишља о алтернативним начинима решавања својих тешкоћа уместо да бежи од реалности.

Највише обећавају оне стратегије које се крећу у оквирима афективног домена личности. То су нпр. подизање самопоштовања, грађење сопственог система вредности, модела живљења који искључује ослањање на средства зависности, увежбавање доношења

одлуке и решавање проблема, способност одолевања негативном притиску групе, вештине опхођења, комуникације, контакта са другима.

Метода која највише обећава је она која се базира на оспособљавању особе да се одупре притиску са стране, с обзиром да је најчешћи непосредни узрок започињања штетног понашања наговор осталих, односно конформирање нормама групе којој особа припада.

Емоционална зрелост, стабилност је неопходни елемент у превенцији. Превенција је успешна једино ако је са њом започето најкасније до краја осмогодишњег школовања. Након завршетка осмогодишњег школовања учесталост употребе дувана и алкохола је тако висока да се тада може размишљати само о одвикавању, а за примарну превенцију је касно.

Овај Програм има задатак да омогући школи да оствари жељени циљ на овом подручју. У Програму су аутори себи дали слободу да га прошире и употпуне и превенцијом алкохолизма и пушења као такође актуелним проблемима са веома сличним настанком и превенцијом. Према томе, **циљеви** који школа треба да оствари у спречавању употребе психоактивних супстанци (ПАС) и спречавању васпитно-запуштеног понашања су следећи:

- ☞ одговарајућим образовним-васпитно поступцима развити код ученика позитиван, здрав и активан однос према здравом начину живота;
- ☞ формирати код ученика потребу са сам чува своје ментално и физичко здравље;
- ☞ формирати свест о великој штетности дрога (а заједно са дрогом и алкохола и дувана) на њихово ментално и физичко здравље;
- ☞ утицати на младе да стекну што више знања о штетности коришћења дрога, алкохола и дувана и помоћи им да развију механизме одбране којима ће се одупрети разним искушењима.
- ☞ **Задаци** које школа треба да оствари на плану спречавања употребе средстава зависности и на сузбијању неприхватљивих облика понашања су:

- ☞ школа својим целокупним образовно- васпитним радом, својом организацијом и функционисањем треба да створи оптималне кадровске, просторне, еколошке и естетске услове за нормалан развој ученика;
- ☞ школа треба превентивно да делује против сваког девијантног понашања и употребе дрога, алкохола и дувана;
- ☞ школа треба да оствари тесну сарадњу са родитељима ученика и институцијама друштва;
- ☞ школа мора ученицима константно пружати информације о штетном утицају ПАС на њихово психо-физичко здравље (усклађено са узрастом ученика);
- ☞ сталном сарадњом са породицом, здравственим и социјалним установама школа је дужна да прати понашање ученика и открива тешкоће које се јављају у току раста и развоја и предузима неопходне мере;
- ☞ школа има обавезу да активно осмисли слободно време ученика у ваннаставним активностима, као што су спортске, културне, уметничке секције, друштвено-користан рад, разне хуманитарне активности;
- ☞ преко заједничких активности са организацијама које окупљају младе, као што су Дечји савез, Подмладак Црвеног крста и одељењских заједница, школа мора да створи услове и да брине о развијању позитивних личних и друштвених вредности;
- ☞ школа мора стално пратити проблеме који могу довести до штетних облика понашања и изналазити методе и облике рада који ће се користити у борби против ових појава;
- ☞ школа има обавезу да редовно информише родитеље, просветне, социјалне и здравствене институције о кретању појава;
- ☞ у школи се мора обезбедити континуирана обука просветних радника који су ангажовани на превенцији употребе средстава овисности и насилничког понашања код ученика.

ПРОГРАМ МЕРА И АКТИВНОСТИ

За спречавање наркоманије (а поред ње и алкохолизма и пушења) и спречавање појаве насилничког понашања, школа ће деловати на следећим пољима:

- * На глобалном плану функционисања школе као образовно-васпитно институције, путем наставе, слободних активности, одељењских заједница и друштвено-корисног рада;
- * Преко одељењских старешина, наставника и учитеља;
- * Путем активности стручног сарадника - психолога;
- * Сарадњом са родитељима ученика;
- * Сарадњом са друштвеном средином и институцијама.

Остваривање васпитних циљева на плану борбе против дрога и насилничког понашања путем наставе, слободних активности, одељењских заједница и друштвено-корисног рада

Школа ће својим активностима обезбедити да ученици стекну знања о штетности коришћења ПАС и да формирају ставове, вредности и понашање који карактеришу здраву личност и здрав стил живота. Школа ће радити на усвајању знања ученика о правилима понашања, вредносним нормама и одговорном понашању.

Такође, посебна пажња ће се обратити на формирање механизма одбране притисака и негативног утицаја вршњака, о предности одолевања притисцима, о вештини да се каже НЕ штетним облицима понашања, анализираће се рекламе и њихово дејство на појединца итд.

-У сарадњи са медицинским службама, за више разреде (од 5-8.р) организоваће се предавања лекара специјалисте на теме: Наркоманија, алкохолизам код омладине превентива, последице по нормалан живот, лечење и предавање Борба против пушења, превентива, обољење, лечење - рак плућа и Дисајних органа, одвикавање од пушења.

*време реализације: у договору са реализаторима
носиоци реализације: психолог школе*

-У оквиру слободних и ваннаставних активности, школа већ годинама ради на активном осмишљавању слободног времена код ученика, па ће и даље наставити са том праксом. Ученицима се после наставе нуди низ занимљивих садржаја: кошарка, рукомет, карате, часови енглеског језика, хор, бројне секције, стони тенис и фолклор. Циљ ових активности јесте да се ученицима помогне да активно и здраво осмисле своје слободно време, како не би дошли у ситуацију да се услед неактивности и досаде окрену штетним облицима понашања.

*време реализације: током целе године
носиоци реализације: наставници, сарадници са стране*

-У оквиру друштвено-корисног рада, школа активно учествује у свим радним активностима и које сама организује и које организују друге институције, учествује и покреће разне хуманитарне акције чиме се код ученика развија свест о позитивном и активном животу, помоћи и солидарности, вредности друштвено-корисног рада.

време реализације: током године

носиоци активности: сви наставници, стручни сарадник, директор школе

Активности одељењских старешина, наставника и учитеља

Сваки одељењски старешина је дужан да у свом одељењу на часовима одељењског старешине обради са ученицима тему о штетности коришћења средстава зависности и спречавању делинквентног понашања. Теме за ове часове су понуђене од стране психолога школе који и учествује у обради тих тема. Понуђене су следеће теме:

-Понашања која носе ризик: дрога, алкохол, дуван

-Правилна исхрана у пубертету је изузетно важна

-Алкохолизам, наркоманија, пушење - како их победити, како им се одупрети.

време реализације: током године на ЧОС -у

носиоци реализације: одељењске старешине, психолог школе

Сваки наставник у оквиру свог предмета и сходно његовом садржају дужан је да где год је то могуће упозна ученике са штетношћу коришћења психоактивних супстанци и проблемима насилничког понашања и да покушају да заједнички изнађу моделе решавања проблема.

време реализације: током године

носиоци реализације: предметни наставници

Сваки учитељ нижих разреда (од 1-8.) има обавезу да у складу са узрастом ученика обезбеди да ученици стекну знање о формирању ставова, вредности и понашања који карактеришу здраву личност и здрав стил живота. Теме које могу бити обрађене: исхрана, потребе организма, појам здраве хране, препознавање неисправне хране, лекови, да ли се здраво храним? У области усвајања знања и облика понашања предвиђених законима и правилима о забрани коришћења ПАС, теме: шта су правила, важност поштовања закона, прописа и правила понашања, вредности, одговорно понашање.

време реализације: током године

носиоци реализације: учитељи нижих разреда, психолог школе

Стручни сарадник-психолог

У оквиру својих активности у оквиру борбе против наркоманије, алкохолизма и пушења, психолог школе ће предузети низ активности.

Са ученицима нижих разреда од 1. до 4. спровешће психолошке радионице "Чувари осмеха", "Буквар дечјих права" и "Језик жирафе" - модел ненасилне комуникације у складу са особеностима одељења. Циљ ових радионица је да се ученицима нижих разреда олакша процес адаптације на школу и школске обавезе, да се подстакну социјалне интеракције, дружење, поштовање различитости, да се упознају са правима и обавезама, да науче конструктивно да решавају сукобе и да развијају себе у правцу здраве и стабилне личности.

време реализације: током године на ЧОС-у

носиоци реализације: учитељи, психолог школе

Са вишим разредима психолог ће организовати превентивне радионице на тему наркоманије, пушења, алкохолизма, сексуалности и правилне исхране, као и програм Учионице добре воље. Циљ ових радионица је подстицање развоја свести о себи - свести о свим аспектима личности (физичким, социјалним, психолошким) и развој аутономне личности и унапређивање менталног и физичког здравља. Такође, циљ им је да ученици науче да се одупру искушењима и да заједнички пронађу оптималне стратегије за решавање индивидуалних проблема и криза.

време реализације: током године

носиоци реализације: психолог школе, одељењске старешине

Поред наведених активности, психолог ће узети активно учешће у свим активностима предвиђеним овим Програмом.

Сарадња са родитељима

У оквиру сарадње са родитељима на родитељским састанцима ће се обрадити по једна тема из ових области: Проблеми породичног васпитања, Физичке и психичке промене код деце у пубертету, Ризична понашања: наркоманија, алкохолизам, пушење, и сл.

*време реализације: током године
носиоци реализације: одељењске старешине, психолог*

Школа ће родитеље редовно информисати о активностима које се предузимају на превенцији наркоманије, алкохолизма, пушења и насилничког понашања.

*време реализације: током године
носиоци реализације: сви наставници, директор, психолог*

У оквиру сарадње са друштвеном средином, школа ће учествовати на конкурсима, у акцијама и на манифестацијама које друштвена средина организује и дати свој максимални допринос.

*време реализације: током године
носиоци реализације: сви наставници, директор, психолог*

Улога школе као друштвене институције у борби против дроге и насилничког понашања је велика. Наша школа је и током претходних година низом својих активности и својим целокупним образовно-васпитним радом радила на превенцији употребе како дрога, тако и алкохола, дувана и насилничког понашања. С овом праксом наставиће се и убудуће. Специфичност наше школе (мала школа, сеоска средина, мали број ученика, већа могућност контроле ученичког понашања) не погодује појави штетних облика понашања, али их ни не негира.

ПРОГРАМ ПРЕВЕНЦИЈЕ МАЛОЛЕТНИЧКЕ ДЕЛИНКВЕНЦИЈЕ

Проблем делинквенције код малолетника у новије време постао је један од најчешће спомињаних.

Низ фактора утиче на појаву малолетничке делинквенције : повећана агресивност и импулсивност у пубертету (делом одређена променама у хормоналном статусу а делом подстакнута све већим насиљем не само на телевизији , већ и у стварном животу); такође у процесу формирања, идентитета младе особе неопходно је да се испробају различите улоге , идентификације, различити системи вредности да би се направио коначан избор, од којих су многе вредности погрешне и повезане са ризиком. Један од фактора је и жеља младих да буду независни и раде управо оно што им родитељи бране.

Многи млади су склони тзв. контрафобичном понашању, т.ј. раде управо оно чега се плаше при чему тај свој страх потискују.

Фактори околине такође могу да потенцирају склоност ка малолетничкој делинквенцији: породица , школа, вршњаци.

У облике малолетничке делинквенције спадају разни кривични преступи, крађе, разбојништва, употреба средстава зависности (дрога, алкохол, пушење), проблематично сексуално понашање.

Програм превенције треба базирати на два приступа; један подразумева спречавање настајања непожељног понашања, а други приступ, новијег датума, подразумева очување понашања које индивидуа већ поседује и затим настојање да се тај здравствени статус по могућности и побољша.

Систем превенције треба да обухвати следеће мере:

- ◆ ослањање на тзв. "позитивне" мере: примери, похвале, подстицање самопоштовања и поверења у сопствене снаге, одговорност за сопствено понашање;
- ◆ подржавање позитивног афективног става према себи, прихватање самога себе
- ◆ развијање одговорности за сопствено понашање
- ◆ развијање осећања одговорности за сопствене акције
- ◆ дефинисање сопствених циљева за будућност
- ◆ обучавање за супростављање наговору осталих , да кажу "не" у ситуацијама када им се нуди, партиципација у некој активности која може да штети

Активности употребљене ради превенције малолетничке делинквенције обухватиће следеће активности:

- ◆ разговор о штетности појединих облика понашања (ЧОС, разговори са психологом)
- ◆ спровођење радионица које су намењене упознавању детета, развијању самопоуздања,
- ◆ рад на хуманизацији односа међу половима

- ◆ саветодавни рад са родитељима око питања везаних за " проблем понашања "
- ◆ сарадња са релевантним институцијама

Оперативни план и програм превенције малолетничке делинквенције сачињаће сваки одељењски старешина за рад са ученицима на ЧОС-у и школски психолог за рад са групом ученика. Теме и радионице које су предвиђене Програмом за заштиту деце од насиља у значајној мери ће допринети превенцији малолетничке делинквенције.

10. ПРОГРАМ ВАННАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА

Слободне ученичке активности организоваће се из следећих образовно-васпитних подручја:

- * наставно-васпитне делатности
- * техничке делатности
- * културно-уметничке
- * спортске активности

У нижим разредима слободне активности изводе се у оквиру одељења и сваки разредни учитељ је и непосредни инструктор. Часови слободних активности изводе се по завршетку наставе и чине саставни део распореда образовно-васпитног рада. Од 5. до 8. разреда секције се формирају на основу жеље ученика, али је потребно инсистирати на доследности у опредељењу до краја школске године.

Слободне активности по областима

Редни број	Назив слободне Активности	Број група	Број часова	Разред
Наставно-васпитна делатност				
1.	Српски језик	4	36	5-8.
2.	Енглески језик	1	36	5-8.
3.	Руски језик	2	36	5-8.
4.	Млади физичари	2	18	6-8.
5.	Млади хемичари	2	18	7,8.
6.	Млади биолози	1	36	5-8.
7.	Млади математичари	2	36	5-8.
8.	Млади историчари	1	36	7,8.
9.	Млади географи	1	36	7,8.
1.	Информатичка секција	1	36	5-8.
2.	Моделарска секција	1	18	5-8.
1.	Ликовна секција	1	36	5-8.
1.	Рукомет - Гимнастика	1	36	5
2.	Кошарка - Атлетика	1	36	6
3.	Одбојка - Атлетика	1	36	7
4.	Атлетика - Спортске игре	1	36	8

Програм „Основе безбедности деце“

Циљ програма је стицање нових и унапређење постојећих знања, вештина и ставова ради подизања безбедносне културе ученика. Наставу ће реализовати припадници Министарства унутрашњих послова који поседују знања и вештине из области које се изучавају, као и пензионисани припадници МУП-а. Области које ће бити реализоване кроз наставу су: безбедност деце у саобраћају; полиција у служби грађана; насиље као негативна појава; превенција и заштита деце од опојних дрога и алкохола; безбедно коришћење интернета и друштвених мрежа; превенција и заштита деце од трговине људима; заштита од пожара и заштита од техничко-технолошких опасности и природних непогода.

Програм „Основе безбедности деце“ биће реализован у школској 2017/18. години кроз час одељенске заједнице, један месечно, са ученицима четвртог и шестог разреда основне школе.

Пројекат "Покренимо нашу децу"

Пројекат "Покренимо нашу децу" подразумева увођење свакодневне 15-о минутне физичке активности за ученике од 1. до 4. разреда основне школе.

Циљ пројекта је превенција настанка деформитета кичменог стуба и тела уопште применом одговарајућих превентивних вежби у складу са узрастом ученика.

Овим пројектом едукују се и учитељи, и деца, и родитељи. Циљ је да деца буду више активна и да воде рачуна о здравим стиловима живота јер, према статистици, 70% ђака је недовољно физички активно, сваки четврти ученик је гојазан, док сваки пети ученик има лоше држање тела.

Ученици са својим учитељима сваког дана вежбају у учионици, сали, школском дворишту по 15 минута према моделима вежби .

ОБАВЕЗНЕ ФИЗИЧКЕ АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА

		Недељни фонд	Годишњи фонд	Наставник
1	Мали фудбал и р.активности	1,5	54	Драган Царевић

Ове активности организују се у оквиру редовног распореда у трајању од 1,5 час недељно.

Начини организације рада обавезних физичких активности ученика:

- реализују се у трајању од 45 минута, једном у току недеље. а фонд од 1/2 школског часа односно 22,5 минута, на недељном нивоу, ће се реализовати тако што ће ученици сваке друге недеље имати још један час ових активности.

ИНДИВИДУАЛНИ ГОДИШЊИ ПРОГРАМИ РАДА ВАННАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ

ДОПУНСКУ НАСТАВУ ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА (1. разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
1. Почетно читање и писање	-Линије, вежбе -Елементи слова -Штампана слова- препознавање и записивање -Штампана слова- читање и писање -Писање и читање штампаним словима -Састављање и записивање речи - Преписивање текста -Читање текстова из Буквара -Штампана слова -Читање - Писање речи и реченица -Читање и одговарање на питања -Писање и читање -Писање речи и реченица писаним словима -Преписивање текста писаним словима -Велико почетно слово -Читање обрађиваних текстова -Вежбе допуњавања -Читање -Читање и разумевање прочитаног -Писање и читање	НАСТАВНЕ МЕТОДЕ: усмено излагање, разговор, рад на тексту, писани радови ученика, писане вежбе, говорне вежбе, тематска дискусија, илустративно демонстративне, активно учење... НАСТАВНА СРЕДСТВА: учбеник(извори знања), модели, слике, листићи за развој, наставни листићи, листићи за самостално учење, листићи за вежбање, словарица, компјутер, листићи за надокнађивање, листићи за индивидуализовану наставу НАСТАВНИ ОБЛИЦИ: индивидуални рад, фронтални рад, групни рад и рад у пару, индивидуализована настава
2. Књижевност	-Рецитовање -Рецитовање и драматизација	АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: запажање, посматрање, игра, описивање, откривање, бележење, цртање, читање, навођење, препознавање, именоване, интерпретација, повезивање са претходним знањима, логичко закључивање
3. Језик	-Глас- слово, реч, реченица -Диктат -Правилно изговарамо и записујемо - Правопис-знаци -Диктат писаним словима -Диктат	КОРЕЛАЦИЈА: остваривање се са предметима: Свет око нас, Математика, Музичка култура, Физичко и здравствено васпитање, Ликовна култура
4. Језичка култура	-Причама ти причу -Читање и разговор о тексту -Причање кратке приче - Одговори на питања -Одговори на питања, писмено -Препричавање - Евалуација	За ученике који брже напредују и оне који имају тешкоћа припремиће се диференцирани задаци у складу са њиховим могућностима.

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА ДОПУНСКУ НАСТАВУ ИЗ МАТЕМАТИКЕ (1. разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
1. Геометрија	-Облици и боје -Облици и боје -Положај у простору -Релације међу предметима -Линије и области -Упоредивање предмета -Скупови -Бројеви до 5 -Бројеви 6 и 7 -Бројеви прве десетице - Упоредивање бројева -Сабирци и збир -Сабирање и одузимање -Текстуални задаци -Сабирање и одузимање - Сабирање и одузимање -Сабирање и одузимање -Текстуални задаци -Упоредивање бројева до 20 -Сабирање до 20, без прелаза преко десетице -Одузимање до 20, без прелаза преко десетице -Сабирање и одузимање у другој десетици -Сабирање до 20, са прелазом преко десетице -Одузимање до 20, са прелазом преко десетице -Сабирање и одузимање до 20 -Сабирање и одузимање до 20 -Задаци са две операције -Писање и читање бројева до 100 -Упоредивање бројева до 100 -Сабирање и одузимање десетица до 100 -Сабирање и одузимање до 100 -Сабирање и одузимање до 100 -Сабирање и одузимање до 100 -Сабирање и одузимање до 100	НАСТАВНЕ МЕТОДЕ: усмено излагање, разговор, рад на тексту, писани радови ученика, писане вежбе, говорне вежбе, тематска дискусија, илустративно демонстративне, активно учење... НАСТАВНА СРЕДСТВА: учбеник(извори знања), модели, слике, листићи за развој, наставни листићи, листићи за самостално учење, листићи за вежбање, словарица, компјутер, листићи за надокнађивање, листићи за индивидуализовану наставу НАСТАВНИ ОБЛИЦИ: индивидуални рад, фронтални рад, групни рад и рад у пару, индивидуализована настава
2. Бројеви		АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: запажање, посматрање, игра, описивање, откривање, бележење, цртање, читање, навођење, препознавање, именоване, интерпретација, повезивање са претходним знањима, логичко закључивање
3. Мерење и мере	-Мере и мерење -Евалуација	КОРЕЛАЦИЈА: остваривање се са предметима: Свет око нас, Математика, Музичка култура, Физичко и здравствено васпитање, Ликовна култура За ученике који брже напредују и оне који имају тешкоћа припремиће се диференцирани задаци у складу са њиховим могућностима.

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА СЕКЦИЈУ- ЛИНГВИСТИЧКА (1. разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
1. Почетно читање и писање	-Презентација начина рада и договор о активностима -Брзалице, питалице, бројалице -Састављамо лепе речи	НАСТАВНЕ МЕТОДЕ: усмено излагање, разговор, рад на тексту, писани радови ученика, писане вежбе, говорне вежбе, тематска дискусија, илустративно демонстративне, активно учење...
2. Књижевност	-Рецитоване по избору -Песмице о јесени и уређење панона -Загонетке и изреке -Припреме за Светог Саву -Народне умотворине -Екологија- песме -Уређење разредног панона -Припреме за Песничку штафету -Уређење разредног панона	НАСТАВНА СРЕДСТВА: убеник(извори знања), модели, слике, листићи за развој, наставни листићи, листићи за самостално учење, листићи за вежбање, словарица, компјутер, листићи за надокнађивање, листићи за индивидуализовану наставу
3. Језик	-У сусрет великим празницима -Пишемо лепе речи- ненасилје и толеранција	НАСТАВНИ ОБЛИЦИ: индивидуални рад, фронтални рад, групни рад и рад у пару, индивидуализована настава
4. Језичка култура	-Глума, драматизација- ситуације из саобраћаја -Састављамо стихове, рима - Занимања мојих родитеља -Евалуација	АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: запажање, посматрање, игра, описивање, откривање, бележење, цртање, читање, навођење, препознавање, именовање, интерпретација, повезивање са претходним знањима, логичко закључивање КОРЕЛАЦИЈА: оствариваће се са предметима: Свет око нас, Математика, Музичка култура, Физичко и здравствено васпитање, Ликовна култура, Енглески језик

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА СЕКЦИЈУ- РИТМИЧКА (1. разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
1. Слушање музике	-Народне игре уз музику -Стихови уз музику	НАСТАВНЕ МЕТОДЕ: усмено излагање, разговор, рад на тексту, писани радови ученика, писане вежбе, говорне вежбе, тематска дискусија, илустративно демонстративне, активно учење...
2. Извођење музике	-Игра по слободном избору -Играмо уз музику -Двокорак- коло -Ритмичка активност -"Децу не доносе роде" -Ритмичко-рецитаторска тачка -Глумимо и плешемо -Рецитујемо, глумимо, плешемо, певамо -Припреме за Дан школе -Презентација годишњег рада	НАСТАВНА СРЕДСТВА: убеник(извори знања), модели, слике, листићи за развој, наставни листићи, листићи за самостално учење, листићи за вежбање, словарица, компјутер, листићи за надокнађивање, листићи за индивидуализовану наставу
3. Музичко стваралаштво	-Покрет уз музику, песма "Семафор"-саобраћај -" Еци, пеци, пец", играмо уз музику -Природа у песмама -Припреме за Европско село -Ми смо мали уметници -Припреме за Европско село	НАСТАВНИ ОБЛИЦИ: индивидуални рад, фронтални рад, групни рад и рад у пару, индивидуализована настава АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА: запажање, посматрање, игра, описивање, откривање, бележење, цртање, читање, навођење, препознавање, именовање, интерпретација, повезивање са претходним знањима, логичко закључивање КОРЕЛАЦИЈА: оствариваће се са предметима: Свет око нас, Математика, Музичка култура, Физичко и здравствено васпитање, Ликовна култура, Енглески језик

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА ЛИНГВИСТИЧКУ СЕКЦИЈУ (2 .разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
1.Језик	ГРАМАТИКА-израда паноя Реченица-обавештење, питање и заповест. Уочавање потврђених и одричних реченица. Обележја реченице у говору (интонација и пауза) и у тексту (велико почетно слово и знаци интерпункције: тачка, упитник, узвичник). Препознавање главних делова реченице (предикат, субјекат). Именице и глаголи (уочавање и разликовање). Разликовање основних глаголских облика за изказивање садашњег, прошлог и будућег времена; разликовање потврђених и одричних глаголских облика. Разликовање рода и броја именица. Глас и слог, самогласници и сугласници; слоготворно р. Подела речи на слоге у изговору (једноставнији случајеви). ПРАВОПИС-израда паноя Употреба наученог у самосталном састављању стихова и прича. Употреба великог слова, писање адресе, растављање речи на крају реда. Писање речце ли у упитним реченицама и речце не уз глаголе у одричним реченицама. Тачка. Упитник. Узвичник. Две тачке и запета у набрајању. Скраћеница за мере (корелација са наставом математике). Усвајање латинице-читање и писање у другом полугодишту.	МЕТОДЕ: Разговор, усмено излагање, тематска дискусија, писани радови ученика, илустрација цртежом, писане вежбе, говорне вежбе, илустрација фотографијом,... НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, радни листови, слике, модели, наставни листићи, листићи за вежбање, графофолије, ЦД, компјутер, .. ОБЛИЦИ РАДА: Фронтална настава, групни, индивидуални, рад у пару. АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Писање, описивање, посматрање, бележење, цртање, запажање, препознавање, именовање, навођење, дефинисање, процењивање, груписање, праћење, уочавање, закључивање,... КОРЕЛАЦИЈА: ће се остварити са предметима Српски језик, Ликовна култура, Музичка култура, Свет око нас,
2.Књижевност	Увежбавање и усавршавање технике читања наглас и у себи с разумевањем прочитаног. Усклађивање интонације и темпа читања са природом текста (приповедање, опис, дијалог). Поступно и доследно увођење ученика у начин вођења дневника о прочитаним књигама; повремено читање и коментарисање записа на посебним часовима. Читање дијалогског текста по улогама. Читање на глас и у себи са ограниченим временом и унапред постављеним захтевима (усмерено читање). Читање у себи као припрема за самостално читање и учење. Драматизација. Рецитовање. Слободно (самостално) саопштавање утисака о прочитаном тексту. Разумевање прочитаног текста. Уочавање хронологије и повезаности догађаја у приповедању. Запажање карактеристичних детаља у описивању лика и амбијента. Заузимање властитих ставова према поступцима ликовна. Откривање и тумачење порука у тексту. Схватање важнијих целина у тексту и одређивање подналова.	
3.Језичка култура	Препричавање садржине краћих текстова, филмова, позоришних представа, ТВ емисија-слободно детаљно препричавање, препричавање по заједничком плану, препричавање садржаја у целини по деловима. Причање о догађајима и доживљајима-индивидуално и по заједничком плану, предност причања: окружење, стварност, машта, доживљај и сећање. Причање према низу слика изложених у целини (динамичан догађај). Описивање предмета са којима се ученик први пут среће, властити избор предмета. Описивање биљака и животиња. Стварање заједничког и индивидуалног плана описа.	

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА РИТМИЧКУ СЕКЦИЈУ (2 .разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
1.Извођење музике	Неговање способности извођења музике (певање/свирање). Певање песама по слуху. Свирање на дечијим музичким инструментима -уме да пева песме по слуху различитог садржаја и расположења -зна да препозна темпо и динамику у песми -зна да изводи познате мелодије уз помоћ ритмичких инструмената -уме да понови краћи задати ритмички мотив певањем и дечијим инструментима (вежба памћења и брзог сналажења)	МЕТОДЕ: Разговор, певање, игра и плес, покрет уз музику, илустрација цртежом, демонстрација музичких остварења, говорне вежбе,... НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, видео записи, слике, графофолије, компјутер, ЦД, дечији музички инструменти,... ОБЛИЦИ РАДА: Фронтална настава, групни, рад у пару индивидуални. АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Певање, свирање, слушање музике, стварање музике, илустровање, закључивање, уочавање, креирање, изражавање, описивање,... КОРЕЛАЦИЈА: ће се остварити са предметима Српски језик, Свет око нас, Музичка култура, Чуvari природе, Ликовна култура, Физичко васпитање,... За ученике са тешкоћама у учењу и оне који брже напредују припремиће се диференцирани задаци у складу са њиховим могућностима
2.Слушање музике	Стицање навике слушања музике, подстицање доживљаја и оспособљавање за разумевање музичких порука. Слушање вредних дела уметничке и народне музике. -уме да изрази своје емоције слушањем музике кроз ликовно стваралаштво -слушањем разликује звучне боје (људске гласове, неке инструменте, звуке из животног окружења) -препознаје музичка дела уметничког и народног стваралаштва	
3.Стварање музике	Опонашање звукова из непосредне околине. Креирање једноставне пратње за бројалице, песме, музичке игре. Креирање покрета уз музику. Смишљање малих ритмичких целина. Импровизовање ритмичког дијалога на различитим изворима звука. -уме да опонаша звуке из непосредне околине спонтаном или договореном импровизацијом -зна да усклади музику са покретом тела -смишља и изводи мале ритмичке целине на различитим изворима звука (глас, предмети, музички инструменти)	

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА ДОПУНСКУ НАСТАВУ ИЗ МАТЕМАТИКЕ (2.разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
1.Природни бројеви до 100	Савладавање сабирања и одузимања природних бројева до 100 (с прелазом преко десетице). Упознавање операција множења и дељења природних бројева; знаци (. и :) чиниоци, производ, дељеник, делилац, количник. Нула и јединица као чиниоци и као дељеник. Схватање појма половине. Решавање једноставних задатака (највише две операције). -зна да прочита и запише дати број, уме да упореди бројеве по величини и да прикаже број на датој бројевној полуправој. -решава једноставне изразе	МЕТОДЕ: Разговор, усмено излагање, тематска дискусија, цртање, писани радови ученика, илустрација цртежом, демонстрација односа, демонстрација радних операција, писане вежбе,.... НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, радни листови, слике, модели, наставни листићи, листићи за вежбање, графофолије, лењери,.... ОБЛИЦИ РАДА: Фронтална настава, индивидуални, рад у пару. АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Рачунање, решавање, посматрање, бележење, цртање, запажање, препознавање, именовање, описивање, навођење, дефинисање, процењивање, груписање, праћење, практиковање, уочавање, закључивање, ... КОРЕЛАЦИЈА: ће се остварити са предметима Српски језик, Природа и друштво, Ликовна култура, Музичка култура
2.Геометријски облици	Упознавање са предметима облика лопте, ваљка, квадрата и коцке. Упоредивање предмета по облику, ширини, висини и дебљини. Схватање појма дужи, полуправе и праве. Цртање разних кривих и изломљених линија. Отворена и затворена изломљена линија. Уочавање и цртање правоугаоника и квадрата на квадратној мрежи.	
3.Мерење и мере	Упознавање и примена мера за дужину (м, дм, цм) и време (час, минут, дан, седмица, месец).	

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА ДОПУНСКУ НАСТАВУ ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА (2.разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
1.Језик	ГРАМАТИКА: Реченица-обавештење, питање и заповест. Уочавање потврђених и одричних реченица. Обележја реченице у говору (интонација и пауза) и у тексту (велико почетно слово и знаци интерпункције: тачка, упитник, узвичник). Препознавање главних делова реченице (предикат, субјекат). Именице и глаголи (уочавање и разликовање). Разликовање рода и броја именица. Подела речи на слогове у изговору (једноставнији случајеви). ПРАВОПИС: Употреба наученог у самосталном састављању речи и реченица. Употреба великог слова, писање адресе, растављање речи на крају реда. Писање речце ли у упитним реченицама и речце не уз глаголе у одричним реченицама. Тачка. Упитник. Узвичник. Две тачке и запета у набрајању. Скраћеница за мере (корелација са наставом математике). Усвајање латинице-читање и писање у другом полугодишту.	МЕТОДЕ: Разговор, усмено излагање, тематска дискусија, писани радови ученика, илустрација цртежом, писане вежбе, говорне вежбе, илустрација фотографијом,.... НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, радни листови, слике, модели, наставни листићи, листићи за вежбање, графофолије, ЦД, компјутер, .. ОБЛИЦИ РАДА: Фронтална настава, групни, индивидуални, рад у пару. АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Писање, описивање, посматрање, бележење, цртање, запажање, препознавање, именовање, навођење, дефинисање, процењивање, груписање, праћење, уочавање, закључивање,.... КОРЕЛАЦИЈА: ће се остварити са предметима Српски језик, Ликовна култура, Музичка култура, Свет око нас,
2.Књижевност	Увежбавање и усавршавање технике читања наглас и у себи с разумевањем прочитаног. Усклађивање интонације и темпа читања са природом текста (приповедање, опис, дијалог). Читање дијалошког текста по улогама. Читање на глас и у себи. Читање у себи као припрема за самостално читање и учење. Драматизација. Рецитовање. Слободно (самостално) саопштавање утисака о прочитаном тексту. Разумевање прочитаног текста. Уочавање хронологије и повезаности догађаја у приповедању. Запажање карактеристичних детаља у описивању лика и амбијента.	
3.Језичка култура	Препричавање садржине краћих текстова, слободно детаљно препричавање, препричавање по заједничком плану, препричавање садржаја у целини по деловима. Причање о догађајима и доживљајима-индивидуално и по заједничком плану, предност причања: окружење, стварност, машта, доживљај и сећање. Причање према низу слика изложених у целини (динамичан догађај). Описивање предмета са којима се ученик први пут среће, властити избор предмета. Описивање биљака и животиња. Стварање заједничког и индивидуалног плана описа.	

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ РАДА ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК (3 .разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
1.Језик	ГРАМАТИКА Разумевање појма реченице и савладавање просте реченице (врсте по значењу, субјекат, предикат, речи које означавају место време и начин, потврдан и одричан облик). Стицање основних појмова о именицама (заједничке и властите, род и број), придевима (описни и присвојни, род и број) и глаголима (радња, стање, збивање, облик за: садашњост, прошлост и будућност, лице и број, потврдни и одрични облик). Уочавање управног говора. Уочавање речи које значе нешто умањено и увећано, речи истог облика а различитог значења и обрнуто. ПРАВОПИС Савладавање употребе великог почетног слова у писању имена народа, вишечланих геогр. имена, празника, наслова, часописа и новина. Писање датума, назива улица, бројева словима, речце НЕ, речце ЛИ, сугласника Ј у речима, скраћеница бр., уч., стр., год. и мере. Изговор напамет азбуке и абецеде и примена у списковима. Ортоегија: правилно изговарање гласова, интонација реченице.	МЕТОДЕ: Разговор, усмено излагање, тематска дискусија, писани радови ученика, илустрација цртежом, писане вежбе, говорне вежбе, илустрација фотографијом,... НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, радни листови, слике, модели, наставни листићи, листићи за вежбање, графофолије, ЦД, компијутер, ... ОБЛИЦИ РАДА: Индивидуализована настава, индивидуални, рад у пару. АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Писање, описивање, посматрање, бележење, цртање, запажање, препознавање, именовање, навођење, дефинисање, процењивање, груписање, праћење, уочавање, закључивање,... КОРЕЛАЦИЈА: ће се остварити са предметима Природа и друштво, Ликовна култура, Музичка култура, Свет око нас,
2.Књижевност	Увежбавање и усавршавање технике читања наглас и у себи с разумевањем прочитаног. Усклађивање интонације и темпа читања са природом текста. Постепено и функционално овладавање чиниоцима добре дикције. Читање драмског текста по улогама. Слободно и спонтано саопштавање личног доживљаја и првих утисака о прочитаном тексту. Запажање и образлагање основне предметности текста. Тумачење књижевних ликова. Уочавање и образлагање порука текста.	
3.Језичка култура	Препричавање садржине краћих текстова, филмова, позоришних представа, ТВ емисија-слободно детаљно препричавање, препричавање по заједничком плану, препричавање садржаја у целини по деловима. Причање о догађајима и доживљајима-индивидуално и по заједничком плану, предност причања:Окружење, стварност, машта, доживљај и сећање.Причање према низу слика изложених у целини (динамичан догађај). Описивање предмета са којима се ученик први пут среће, властити избор предмета. Описивање биљака и животиња. Стварање заједничког и индивидуалног плана описа. Епске вежбе правилно изговарање речи, исказа, реченица и пословица. Ортографске вежбе, преписивање реченица-брзина писања,уредан рукопис.	

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ РАДА ЗА ДОПУНСКУ НАСТАВУ ИЗ МАТЕМАТИКЕ (3. разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
1.Природни бројеви до 1000	Савладавање читања, писања и упоређивања природних бројева до 1000, декадног записивања и читања. Упознавање римских цифара и читања и писања бројева помоћу њих.	МЕТОДЕ: Разговор, усмено излагање, тематска дискусија, цртање, писани радови ученика, илустрација цртежом, демонстрација односа, демонстрација радних операција, писане вежбе,... НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, радни листови, слике, модели, наставни листићи, листићи за вежбање, графофолије, лењери,... ОБЛИЦИ РАДА: Фронтална настава, групни, индивидуални, рад у пару. АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Рачунање, решавање, посматрање, бележење, цртање, запажање, препознавање, именовање, описивање, навођење, дефинисање, процењивање, груписање, праћење, практиковање, уочавање, закључивање, ... КОРЕЛАЦИЈА: ће се остварити са предметима Српски језик, Природа и друштво, Ликовна култура, Музичка култура За ученике са тешкоћама у учењу и оне који брже напредују припремиће се диференцирани задаци у складу са њиховим могућностима
2.Геометријски облици	Формирање представа о правој и полуправој, цртање паралелних и нормалних правих, квадрата, правоугаоника, троугла и кружнице помоћу лењира, троугаоника и шестара. Уочавање и цртање правога, оштрог и тупог угла.	
3.Мерење и мере	Понављање обрађених и упознавање и примена нових мера за дужину (мм, цм, дм,м, км). Понављање и примена мера за време (секунд, минут, час, дан, седмица, месец). Упознавање и примена нових: година и век. Упознавање мерења масе тела и запремине течности, као и нових јединица (килограм и литар).	

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ РАДА ЛИНГВИСТИЧКЕ СЕКЦИЈЕ (3 .разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
1.Јесик	-Пише стихове поштујући правописна правила -Пише разгледнице -Правилно користи оба писма	Методe: Разговор, усмено излагање, рад на тексту, илустрација цртежом. Наставна средства: Плакати, цртежи, фотографије, листићи, природни материјали. Облици рада: Фронтални, групни, рад у паровима. Активности ученика: Посматрање, откривање, цртање, писање, читање.
2.Књижевност	-Влада основном техником читања ћириличног и латиничног писма -Тумачи текстове -Чита са разумевањем	Корелација: Ликовна култура, Музичка култура, Природа и друштво, Чуvari природе, Физичко васпитање.
3.Јесичка култура	-Увежбавање технике читања, рецитовања и глуме -Игре речима, бројалице, брсалице, питалице -Уређивање	

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ РАДА ЗА РИТМИЧКУ СЕКЦИЈУ (3 .разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
1.Извођење мзике	-Певање песама -Извођење музичких игара -Свирање на дечјим инструментима	-Методe: Демонстрација музичких остварења, разговор, илустрације. -Наставна средства: Орфов инструментари, компјутер, цртежи, слике.
2.Слушање музике	-Упознавање музичких дела	-Облици рада: Фронтални, индивидуални и у паровима -Активност ученика: Певање, свирање, истраживање, повесивање, препознавање. -Корелација: Српски јесик, Ликовна култура, Чуvari природе, Физичко васпитање
3.Стварање музике	-Стварање покрета ус музику	

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА ДОПУНСКУ НАСТАВУ ИЗ МАТЕМАТИКЕ (4 .разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
1. СКУП ПРИРОДНИХ БРОЈЕВА	Успешно савладавање писања и читања природних бројева у декадном систему. Сналажење на бројевној полуправој. Упознавање разломака. Примена рачунских операција у скупу природних бројева и њихова својства. Решавање израза, решавање једначина и неједначина са једном непознатом.	МЕТОДЕ: Разговор, усмено излагање, тематска дискусија, цртање, писани радови ученика, илустрација цртежом, демонстрација односа, демонстрација радних операција, писане вежбе, ... НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, радни листови, слике, модели, наставни листићи, листићи за вежбање, леџири, ...
2. МЕРЕЊЕ И МЕРЕ	Понављање усвојених знања о мерењу и мерама, упознавање и примена мера за површину-примењују и претварају јединице из мање у веће (практична примена).	ОБЛИЦИ РАДА: Фронтална настава, групни, индивидуални, рад у пару. АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Рачунање, решавање, посматрање, бележење, цртање, запажање, препознавање, именовање, описивање, навођење, дефинисање, процењивање, груписање, праћење, практиковање, уочавање, закључивање, ...
3. ПОВРШИНА	Усвајање знања о површини правоугаоника, квадрата, коцке и квадра. Израчунавање и цртање. Израда модела.	КОРЕЛАЦИЈА: не се остварити са предметима Српски језик, Природа и друштво, Ликовна култура.

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА ДОПУНСКУ НАСТАВУ ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА (4. разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
1.ЈЕЗИК	Разумевање појма реченице и савладавање просте реченице (врсте по значењу, субјекат, предикат, речи које означавају место време и начин, потврдан и одричан облик). Стицање основних појмова о именицама (заједничке и властите, род и број), придевима (описни и присвојни, род и број) и глаголима (радња, стање, збивање, облик за: садашњост, прошлост и будућност, лице и број, потврдни и одрични облик). Уочавање управног говора. Уочавање речи које значе нешто умањено и увећано, речи истог облика а различитог значења и обрнуто. Правопис: Савладавање употребе великог почетног слова у писању имена народа, вишечланих геогр. имена, празника, наслова, часописа и новина. Писање датума, назива улица, бројева словима, речце НЕ, речце ЛИ, сугласника Ј у речима, скраћеница бр., уч., стр., год. и мере. Изговор напамет азбуке и абецеди и примена у списковима.	МЕТОДЕ: Разговор, усмено излагање, тематска дискусија, писани радови ученика, илустрација цртежом, писане вежбе, говорне вежбе, илустрација фотографијом,... НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, радни листови, слике, модели, наставни листићи, листићи за вежбање, графофолије, ЦД, компјутер, ... ОБЛИЦИ РАДА: Индивидуализована настава, индивидуални, рад у пару. АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Писање, описивање, посматрање, бележење, цртање, запажање, препознавање, именовање, навођење, дефинисање, процењивање, груписање, праћење, уочавање, закључивање,... КОРЕЛАЦИЈА: ће се остварити са предметима Природа и друштво, Ликовна култура, Музичка култура.
2.КЊИЖЕВНОСТ	Увежбавање и усавршавање технике читања наглас и у себи с разумевањем прочитаног. Усклађивање интонације и темпа читања са природом текста. Постепено и функционално овладавање чиниоцима добре дикције. Читање драмског текста по улогама. Слободно (самостално) саопштавање утисака о прочитаном тексту. Разумевање прочитаног текста. Уочавање хронологије и повезаности догађаја у приповедању. Запажање карактеристичних детаља у описивању лика и амбијента. Заузимање властитих ставова према поступцима ликова. Откривање и тумачење порука у тексту. Схватање важнијих целина у тексту и одређивање поднастова. Уочавање различитих значења речи у тексту.	
3.ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	Препричавање текста са променом граматичког лица и са изменом завршетка фабуле, у целини или по деловима. Причање о догађајима и доживљајима-индивидуално и по заједничком плану, причање према самостално одабраној теми, настављање приче;Описивање слика које представљају пејзаже, ентеријере, портрете, описивање сложенијих односа међу предметима, бићима и појавама.Извештавање о обављеном или необављеном задатку у облику одговора на питања. Усмена и писмена вежбања: ортоепске (изговор речи, реченица, исказа, пословица, текстова, слушање звучних записа, снимање читања), ортографске (преписивање са ћирилице на латиницу, читко, правилно), диктати (са допуњавањем, аутодиктати, изборни, контролни), лексичке и семантичке (грађење речи, породице речи, проналажење синонима, и антонима), синтаксичке и стилске вежбе (допуњавање исказа, проширивање реченице, сажимање реченице).	

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЛИНГВИСТИЧКЕ СЕКЦИЈЕ (4.разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
1.ЈЕЗИК	Израда и уређивање паноа, припремање садржаја поводом Дечје недеље, примена основних обликаписменог изражавања.	МЕТОДЕ: Разговор, усмено излагање, тематска дискусија, писани радови ученика, илустрација цртежом, писане вежбе, говорне вежбе, илустрација фотографијом,... НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, радни листови, слике, модели, наставни листићи, листићи за вежбање, компјутер, .. ОБЛИЦИ РАДА: Фронтална настава, групни, индивидуални. АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Писање, описивање, посматрање, бележење, цртање, запажање, препознавање, именовање, навођење, дефинисање, процењивање, груписање, праћење, уочавање, закључивање, ... КОРЕЛАЦИЈА: ће се остварити са предметима Српски језик, Ликовна култура, Музичка култура.
2.КЊИЖЕВНОСТ	Читање наглас и у себи као увод у разговор о тексту. Усмерено читање (с претходно датим задацима): откривање карактеристика ликова (поступци, речи, изглед, особине), радњи, догађаја, природних појава и описа; уочавање језичко-стилских слика. Читање усклађено с врстом и природом текста (лирски, епски, драмски, научно-популарни, новински итд.). Подстицање ученика на варијације у темпу, јачини и интонацији гласа и на логичко паузирање при читању. Усмерено читање у себи: брзо схватање садржине, тражење одговарајућих података о лику, опису, осећањима и начину њиховог приказивања. Казивање напамет научених поетских и прозних целина и одломака. Сценско приказивање драмског и драматизованог текста.	
3.ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	Препричавање садржине краћих текстова, филмова, позоришних представа, ТВ емисија-слободно детаљно препричавање, препричавање по заједничком плану, препричавање садржаја у целини по деловима.	

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ РИТМИЧКЕ СЕКЦИЈЕ (4.разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
1.ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Певање-неговање способности извођења музике (певање/свирање) Свирање-свирање на дечијим музичким инструментима, певање и извођење музичких игара.	МЕТОДЕ: Разговор, илустрација цртежом, демонстрација музичких остварења, говорне вежбе,... НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, видео записи, слике, графофолије, компјутер, ЦД, дечији музички инструменти,... ОБЛИЦИ РАДА: Фронтална настава, групни, рад у пару индивидуални. АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Певање, свирање, слушање музике, стварање музике, илустровање, закључивање, уочавање, креирање, изражавање, описивање,... КОРЕЛАЦИЈА: ће се остварити са предметима Српски језик, Природа и друштво, Чуvari природе, Ликовна култура, Физичко васпитање.
2.СТВАРАЊЕ МУЗИКЕ	Опонашање звукова из непосредне околине. Ритмичким и звучним ефектима креирање једноставне пратње за бројалице, песме, приче, стихове и музичке игре. Креирање покрета за музику. Смишљање малих ритмичких целина, музичких питања и одговора, ритмичких и мелодијских допуњаљки. Састављање мелодије од понуђених двотактних мотива. Импровизовање ритмичких дијалога на различитим изворима звука, импровизовање дијалога на мелодијским инструментима Орфовог инструментарија.	

ПРОГРАМ ЗА ДОПУНСКУ НАСТАВУ ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ (5.разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
1. ЈЕЗИК	-Служба речи у реченици -Падежи и њихова значења -Именске речи -Глаголи и глаголски облици -Правопис	НАСТАВНИ ОБЛИЦИ: Колективни рад, индивидуални рад, групни рад, рад у паровима, настава помоћу тв емисија, компјутерска настава НАСТАВНЕ МЕТОДЕ: Усмено излагање, разговор, рад на тексту, писане вежбе, демонстрација компјутером НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, радна свеска, наставни листићи, компјутер, цд, интерактивна табла АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Посматрање, бележење, запажање, анализа, именовање, упоређивање, коришћење
2. КЊИЖЕВНОСТ	-Одlike књижевних родова и врста -Стилске фигуре, версификација, облици казивања...	литературе, дефинисање, аргументовано излагање, повезивање са претходним искуством, логичко закључивање КОРЕЛАЦИЈА: Информатика, Историја, Музичка култура, Ликовна култура, Географија, Биологија, Енглески језик, Руски језик, медији.
3. ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	-Писање састава	

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА ДОПУНСКУ НАСТАВУ ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ (6.разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
1. ЈЕЗИК	-Гласовне промене -Придевске заменице -Глаголски облици -Правопис	НАСТАВНИ ОБЛИЦИ: Колективни рад, индивидуални рад, групни рад, рад у паровима, настава помоћу тв емисија, компјутерска настава НАСТАВНЕ МЕТОДЕ: Усмено излагање, разговор, рад на тексту, писане вежбе, демонстрација компјутером НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, радна свеска, наставни листићи, компјутер, цд, интерактивна табла АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Посматрање, бележење, запажање, анализа, именовање, упоређивање, коришћење
2. КЊИЖЕВНОСТ	-Одlike књижевних родова и врста -Стилске фигуре, версификација, облици казивања...	литературе, дефинисање, аргументовано излагање, повезивање са претходним искуством, логичко закључивање КОРЕЛАЦИЈА: Информатика, Историја, Музичка култура, Ликовна култура, Географија, Биологија, Енглески језик, Руски језик, медији.
3. ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	-Писање састава	

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА ДОПУНСКУ НАСТАВУ ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА (7.разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
1. ЈЕЗИК	-Врсте речи -Служба речи -Падежи и њихова значења -Синтагма -Правопис	НАСТАВНИ ОБЛИЦИ: Колективни рад, индивидуални рад, групни рад, рад у паровима, настава помоћу ТВ емисија, компјутерска настава НАСТАВНЕ МЕТОДЕ: Усмено излагање, разговор, рад на тексту, писане вежбе, демонстрација компјутером НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, радна свеска, наставни листићи, компјутер, ЦД, интерактивна табла
2. КЊИЖЕВНОСТ	-Одlike књижевних родова и врста -Стилске фигуре, версификација, облици казивања...	АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Посматрање, бележење, запажање, анализа, именовање, упоређивање, коришћење
3. ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	-Писање састава	литературе, дефинисање, аргументовано излагање, повезивање са претходним искуством, логичко закључивање КОРЕЛАЦИЈА: Информатика, Историја, Музичка култура, Ликовна култура, Географија, Биологија, Енглески језик, Руски језик, медији.

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА ДОПУНСКУ НАСТАВУ ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА (8.разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
1. ЈЕЗИК	-Историја језика -Зависне реченице -Глаголски облици -Падежи и њихова значења -Правопис	НАСТАВНИ ОБЛИЦИ: Колективни рад, индивидуални рад, групни рад, рад у паровима, настава помоћу ТВ емисија, компјутерска настава НАСТАВНЕ МЕТОДЕ: Усмено излагање, разговор, рад на тексту, писане вежбе, демонстрација компјутером НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, радна свеска, наставни листићи, компјутер, ЦД, интерактивна табла
2. КЊИЖЕВНОСТ	-Одlike књижевних родова и врста, стилске фигуре, версификација, облици казивања -Писци и дела	АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Посматрање, бележење, запажање, анализа, именовање, упоређивање, коришћење
3. ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	-Писање састава	литературе, дефинисање, аргументовано излагање, повезивање са претходним искуством, логичко закључивање КОРЕЛАЦИЈА: Информатика, Историја, Музичка култура, Ликовна култура, Географија, Биологија, Енглески језик, Руски језик, медији.

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА СЕКЦИЈУ ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ (5-8.разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
1. ЈЕЗИК	Израда панора, плаката, реферата, презентација у Power Pointu, пројекта по избору ученика; упознавање са додатном литературом или садржајима на интернету у вези са језиком, а у складу са интересовањима ученика -Припрема за такмичење из српског језика и језичке културе -Активности у оквиру пројекта“ Европско село“	НАСТАВНИ ОБЛИЦИ: Колективни рад, индивидуални рад, групни рад, рад у паровима, настава помоћу ТВ емисија, компјутерска настава НАСТАВНЕ МЕТОДЕ: Усмено излагање, разговор, рад на тексту, писане вежбе, демонстрација компјутером НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, радна свеска, наставни листићи, компјутер, ЦД, интерактивна табла
2. КЊИЖЕВНОСТ	-Израда панора, плаката, реферата, презентација у Power Pointu по избору ученика; упознавање са додатном литературом или садржајима на интернету у вези са књижевношћу, а у складу са интересовањима ученика -У сусрет Дечјој недељи (литерарни конкурси, панори, припрема приредбе, драматизације) -У сусрет сајму књига (часови у библиотеци, презентовање књига по избору ученика, организовање књижевне трибине на тему по избору ученика и сл.) -Припрема за такмичење Књижевна олимпијада -У сусрет Савиндану-одабир текстова за Светосавску академију, припрема програма, подела задужења , увезивање програма Светосавске академије -У сусрет песнику-припрема програма, подела задужења и увезивање програма поводом Песничке штафете -Активности у оквиру пројекта“ Европско село“	АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Посматрање, бележење, запажање, анализа, именовање, упоређивање, коришћење
3. ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	Израда панора, плаката, реферата, презентација у Power Pointu по избору ученика; упознавање са додатном литературом или садржајима на интернету у вези са језичком културом, а у складу са интересовањима ученика -У сусрет Савиндану-одабир текстова за Светосавску академију, припрема програма, подела задужења , увезивање програма Светосавске академије -У сусрет песнику-припрема програма, подела задужења и увезивање програма поводом Песничке штафете -Активности у оквиру пројекта“ Европско село“ -У сусрет Дану школе-припрема програма, подела задужења и увезивање програма поводом Дана школе	литературе, дефинисање, аргументовано излагање, повезивање са претходним искуством, логичко закључивање КОРЕЛАЦИЈА: Информатика, Историја, Музичка култура, Ликовна култура, Географија, Биологија, Енглески језик, Руски језик, медији.

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА ПРИПРЕМНУ НАСТАВУ ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА (8.разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
1. ЈЕЗИК	Врсте речи и њихова служба у реченици. Падежи и њихова значења. Синтагма. Просте и сложене реченице. Зависне и независне реченице. Подела гласова и гласовне промене. Творба речи. Акцент. Правопис. Историја језика.	НАСТАВНИ ОБЛИЦИ: Колективни рад, индивидуални рад, групни рад, рад у паровима, настава помоћу тв емисија, компјутерска настава НАСТАВНЕ МЕТОДЕ: Усмено излагање, разговор, рад на тексту, писане вежбе, демонстрација компјутером НАСТАВНА СРЕДСТВА: Збирка задатака за полагање мале матуре, уџбеник, радна свеска, наставни листићи, компјутер, цд, интерактивна табла АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Посматрање, бележење, запажање, анализа, именовање, упоређивање, коришћење литературе, дефинисање, аргументовано излагање, повезивање са претходним искуством, логичко закључивање КОРЕЛАЦИЈА: Информатика, Историја, Музичка култура, Ликовна култура, Географија, Биологија, Енглески језик, Руски језик, медији.
2. КЊИЖЕВНОСТ	Подела на књижевне родове и врсте. Карактеристике појединих родова и врста. Мотиви. Врсте строфе и врсте стиха. Стилске фигуре. Облици казивања. Фабула. Карактеризација ликова. Карактеристике драме. Писци и њихова дела.	
3. ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	Препричавање, причање, описивање. Вест. Реферат. Извештај. Писмо. Функционални стилови. Резиме. Кључне речи. Приказ. Читање графикона, табела, дијаграма. Лексика.	

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА ДОПУНСКУ НАСТАВУ ИЗ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА 5. РАЗРЕД

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
Hello!	Увежбавати: речи везане за упознавање, градове, имена, хобије, омиљена јела, основне бројеве од 1 до 50, правилан изговор самогласника и сугласника	НАСТАВНИ ОБЛИЦИ: Колективни рад, индивидуални рад, групни рад, рад у паровима, настава помоћу тв емисија, компјутерска настава НАСТАВНЕ МЕТОДЕ: Усмено излагање, разговор, рад на тексту, писане вежбе, демонстрација компјутером НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, радна свеска, наставни листићи, компјутер, цд, интерактивна табла АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Посматрање, бележење, запажање, анализа, именовање, упоређивање, коришћење литературе, дефинисање, аргументовано излагање, повезивање са претходним искуством, логичко закључивање, вежбање, практичан рад КОРЕЛАЦИЈА: Информатика и рачунарство, Историја, Музичка култура, Ликовна култура, Географија, Биологија, Српски језик, Руски језик, Физичко васпитање, Техничко и информатичко образовање, медији.
Food and drinks	Увежбавати: речи везане за поздрављање, давање и прихватање предлога, наручивање јела и пића, род именица (номинатив једнине), номинатив множине именица, садашње време глагола БИТИ, интонацију у упитним реченицама	
Things in a classroom	Увежбавати: постављање питања, постављање питања у вези са тим ко шта ради, опомињања некога, давање задатака, навођења места, исказивање онога о чему неко други мисли, језичких конструкција за разговор преко телефона, тражења решења за неки проблем, писања и одговарања на имејл, облика локатива именица у једнини, редоследа речи код исказивања негације, редних бројева од 1 до 50, назива дана у недељи	
I am...	Увежбавати: представљања пуним именом, исказивања припадности, исказивања неправде и неслагања, давање предлога, позивање некога на јело, исказивања забринутости, исказивања старости у годинама, постављање питања у вези са тим шта неко ради, личне заменице, промене глагола имати, граматичког и природног рода именица, датива именица у једнини, генитива именица у једнини, основних бројева од 11 до 100, званичног изражавања времена	
Every day	Увежбавати: како понудити некоме чај, разговор о слободном времену, предлагање заједничке активности, изражавање позитивних коментара о нечијим вештинама, разговора о изненадном проблему, разговора о слободном времену, описивања одеће, постављање питања о томе ко игра коју улогу, изражавање слагања са неким, инструментала именица у једнини, повратних глагола у садашњем времену, промена придева тврде промене, разликовање категорија живо неживо, употреба глагола моћи.	
London was great	Увежбавати: разговора о превозу и превозним средствима, разговора о плановима, постављање питања о путовању и описивање пута, разговора о неком граду, глагола кретања.	
Festivities	Увежбавати: навођење датума, разговор о празницима, честитања, исказивања шта ко треба да ради, одабирања нечега, назива месеци и годишњих доба.	

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА ДОПУНСКУ НАСТАВУ ИЗ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА 6. РАЗРЕД

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
Where are you from?	Увежбавати: навођење географских појмова, изражавање одушевљења и досаде, разговора о активностима на распусту, постављања питања, разговора о временским приликама, разговора о догађајима из прошлости, промену именица, употреба прошлог времена неправилних глагола.	НАСТАВНИ ОБЛИЦИ: Колективни рад, индивидуални рад, групни рад, рад у паровима, настава помоћу тв емисија, компјутерска настава
Towns and cities	Увежбавати: разговор о излету, исказивање свиђања и несвиђања, исказивање да се нешто хоће или неће и навођење разлога за то, исказивање шта кога занима или не занима, промене именица и разликовање категорије живо неживо, употребе упитних заменица, инструментала и локатива личних заменица, употребе глагола to be	НАСТАВНЕ МЕТОДЕ: Усмено излагање, разговор, рад на тексту, писане вежбе, демонстрација компјутером
City life	Увежбавати: поређења градова и разговор о знаменитостима, разговор о учешћу на конкурсима и распоред задужења, разговор о омиљеним местима, разговора о родном месту, разговор о томе шта туристи могу да виде у неком месту, употребу упитне заменице у множини, грађење и употребу прошлог времена.	НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, радна свеска, наставни листићи, компјутер, цд, интерактивна табла
Why, what, where... How many/ how much	Увежбавати: исказивање заповести, изражавање количине, разговора са продавцем, описивање стана – собе, основних бројева, генитива множине именица, употреба много, мало, употребу упитне речи	АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Посматрање, бележење, запажање, анализа, именовање, упоређивање, коришћење литературе, дефинисање, аргументовано излагање, повезивање са претходним искуством, логичко закључивање, вежбање, практичан рад
The future	Увежбавати: писање и одговарање на имејл, разговора о будућности, разговора о распореду часова и школским предметима, извињавања и навођења разлога, исказивања шта неко воли/не воли да једе, исказивања мишљења, слагања са неким и одбијања предлога, разговора о својој школи, употребе придева у једнини, будућег времена.	КОРЕЛАЦИЈА: Информатика и рачунарство, Историја, Музичка култура, Ликовна култура, Географија, Биологија, Српски језик, Руски језик, Физичко васпитање, Техничко и информатичко образовање, медији..

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА ДОПУНСКУ НАСТАВУ ИЗ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА 7. разред

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
Growing up	Увежбавати: речи везане за описивање нечијег изгледа и карактера, речи везане за описивање оркестра, разговор на тему музичких интересовања, разговор о томе шта ко уме да ради и које склоности има, разговор на тему чиме се неко бави, разговор о различитим видовима спорта, заузимање става о одређеној теми, о страном језику који неко говори и нивоу знања страног језика	НАСТАВНИ ОБЛИЦИ: Колективни рад, индивидуални рад, групни рад, рад у паровима, настава помоћу тв емисија, компјутерска настава
Going away	Увежбавати: речи везане за железнички саобраћај, сналажење током путовања и на железничкој станици, речи везане за поступање када неко нешто не разуме или не може да се изрази, причање приче дате у сликама, речи везане за географске карактеристике неког места, употребу одговарајућег глагола кретања, основне бројеве, употребу глагола, промену и употребу именица, употребу прилога за изражавање места и правца, исказивање прошлог времена	НАСТАВНЕ МЕТОДЕ: Усмено излагање, разговор, рад на тексту, писане вежбе, демонстрација компјутером
My big family	Увежбавати: речи на тему породице и породичних односа, и колико ко има година, речи на тему становања, давања описа куће или стана, и обавеза приликом уређивања, речи за израду породичног стабла своје породице и неке познате личности, речи за давање задатака некоме, речи за исказивање важних догађаја и рођења неких истакнутих личности, речи за разумевање ресторанског менија, описивање догађаја у будућем времену, наручивање хране и пића у ресторану, редних бројева од 0 до 100, исказивање датума, будуће време.	НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, радна свеска, наставни листићи, компјутер, цд, интерактивна табла
Holidays	Увежбавати: речи везане за празнике и народну традицију, речи за разумевање рецепта, речи за постављање питања у вези са оним што је дозвољено и шта није дозвољено, речи за исказивање лошег осећаја особе, речи за давање одговора лекару, речи за причање о томе где си био, речи које означавају део тела, употребу непрелазних повратних и прелазних глагола	АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Посматрање, бележење, запажање, анализа, именовање, упоређивање, коришћење литературе, дефинисање, аргументовано излагање, повезивање са претходним искуством, логичко закључивање, вежбање, практичан рад
Learning world	Увежбавати: речи на тему животне средине и животиња, постављање питања и давање наслова тексту, прављење списка за путовање, речи за исказивање онога што нам је потребно и што нам није потребно, речи за исказивање онога што имамо и немамо у прошлом и будућем времену.	КОРЕЛАЦИЈА: Информатика и рачунарство, Историја, Музичка култура, Ликовна култура, Географија, Биологија, Српски језик, Руски језик, Физичко васпитање, Техничко и информатичко образовање, медији..

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА ДОПУНСКУ НАСТАВУ ИЗ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА 8. РАЗРЕД

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
An adventure day	Увежбавати: разговор на тему боравка у међународном кампу, разговор на тему сопствених искустава, претраживање информација преко интернета, речи за добијање информација о кретању, како наћи прави пут, писање е-мејла	НАСТАВНИ ОБЛИЦИ: Колективни рад, индивидуални рад, групни рад, рад у паровима, настава помоћу тв емисија, компјутерска настава
A true story	Увежбавати: речи на тему медија и врста филмова, разговор о употреби различитих медија и читање ТВ програма, исказивање мисли о нечему, исказивање жеља, исказивање сопственог мишљења и аргументовање истог, вођења разговора о предностима и недостацима медија, описивање садржаја филма, састављања резимеа, исказивања циља инфинитива / прошло време, употреба везника.	НАСТАВНЕ МЕТОДЕ: Усмено излагање, разговор, рад на тексту, писане вежбе, демонстрација компјутером
Jobs	Увежбавати: разговор на тему будућих занимања, поређења, давање савета, писање радне биографије, разговор на тему проблема младих, заузимање става у току комуникације путем интернета, исказивања оног што је лакше/теже/важније у нечијем животу, описивање једне особе с акцентом на предностима и манама њене професије, описивање једног дана у свом будућем животу, правила и употребе простог и сложеног компаратива, генитива поређења, неправилних облика простог компаратива, сложеног суперлатива и суперлатива.	НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, радна свеска, наставни листићи, компјутер, цд, интерактивна табла
Life events	Увежбавати: вођење разговора о догађајима из прошлости, вођење разговора о емоционалном стању неке особе, разговор на тему поступања у одређеним ситуацијама, исказивање осећања, писање званичног писма, употребу глагола to be, давања информација о датуму, изражавање времена.	АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Посматрање, бележење, запажање, анализа, именовање, упоређивање, коришћење литературе, дефинисање, аргументовано излагање, повезивање са претходним искуством, логичко закључивање, вежбање, практичан рад
Music	Увежбавати: разговор на тему историје енглеске рок музике, разумевања текстова на сајтовима, интервјуисања истакнутих музичких уметника, састављање топ листе песама.	КОРЕЛАЦИЈА: Информатика и рачунарство, Историја, Музичка култура, Ликовна култура, Географија, Биологија, Српски језик, Руски језик, Физичко васпитање, Техничко и информатичко образовање, медији.

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА СЕКЦИЈУ ИЗ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА 5 - 8.разред

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
English songs	У сусрет Дану школе - Одабир драматизације за школску приредбу, припрема програма и увежбавање програма	НАСТАВНИ ОБЛИЦИ: Колективни рад, индивидуални рад, групни рад, рад у паровима, настава помоћу тв емисија, компјутерска настава НАСТАВНЕ МЕТОДЕ: Усмено излагање, разговор, рад на тексту, писане вежбе, демонстрација компјутером НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, радна свеска, наставни листићи, компјутер, цд, интерактивна табла АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Посматрање, бележење, запажање, анализа, именовање, упоређивање, коришћење литературе, дефинисање, аргументовано излагање, повезивање са претходним искуством, логичко закључивање, вежбање, практичан рад КОРЕЛАЦИЈА: Информатика и рачунарство, Историја, Музичка култура, Ликовна култура, Географија, Биологија, Српски језик, Енглески језик, Руски језик, Физичко васпитање, Техничко и информатичко образовање, медији.
English movies	Одгледање поучних филмова	
Puzzles	Решавање укрштених речи	
English history	Израда паноя, плаката, презентација у Power Pointu, пројеката по избору ученика, упознавање са додатном литературом или садржајима на интернету у вези са овом темом, а ускладу са интересовањима ученика. Часови у библиотеци, презентовање књига по избору ученика, организовање књижевне трибине, рецитала на тему по избору ученика и сл. Припрема приредбе, рецитала, драматизација	
Projects	Израда паноя, плаката, стрипова, презентација у Power Pointu, пројеката по избору ученика, упознавање са додатном литературом или садржајима на интернету у вези са задатом темом, а у складу са интересовањима ученика.	
English culture	Израда паноя, плаката, презентација у Power Pointu, пројеката по избору ученика, упознавање са додатном литературом или садржајима на интернету у вези са задатом темом, а у складу са интересовањима ученика.	
Famous people	Израда паноя, плаката, презентација у Power Pointu, пројеката по избору ученика, упознавање са додатном литературом или садржајима на интернету у вези са овом темом, а ускладу са интересовањима ученика. Часови у библиотеци, презентовање споменика по избору ученика, организовање трибине на тему по избору ученика и сл.	
Writers	Израда паноя, плаката, презентација у Power Pointu, пројеката по избору ученика, упознавање са додатном литературом или садржајима на интернету у вези са овом темом, а ускладу са интересовањима ученика. Часови у библиотеци, презентовање догађаја по избору ученика, организовање трибине на тему по избору ученика и сл.	
Places	Израда паноя, плаката, презентација у Power Pointu, пројеката по избору ученика, упознавање са додатном литературом или садржајима на интернету у вези са овом темом, а у складу са интересовањима ученика. Часови у библиотеци, презентовање знамените личности по избору ученика, организовање трибине на тему по избору ученика и сл.	
Trips	Израда паноя, плаката, презентација у Power Pointu, пројеката по избору ученика, упознавање са додатном литературом или садржајима на интернету у вези са овом темом, а у складу са интересовањима ученика. Часови у библиотеци, презентовање књига, песника и писаца по избору ученика, организовање трибине на тему по избору ученика и сл.	

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА ЛИКОВНУ СЕКЦИЈУ (5 - 8. разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
Цртање	Стрип, Портрет Перцепција. Сликање и цртање разним сликарским и цртачким материјалима. Фигура Мртва природа Развијање ликовно- естетског сензибилитета (осетљивости) за спонтани ритам бојених мрља, линија, текстура, светлина, боја и чудне осетљивости и осећајности за визуелно споразумевање и свет уобразиље у ликовним делима.	МЕТОДЕ: Демонстрација ситуација, односа и радних операција, демонстрација ликовних остварења, усмено излагање, разговор, тематска дискусија, илустрација уметничким предметима, сликом, скулптуром, демонстрација огледом, активно учење.
Вајање	Вајање Перцепција и аперцепција, стварање различитих вредности форме (конвексно, конкавно; отворено, затворено) и чврсти материјали. Вајање, глина, гипс и остала одговарајућа средства и чврсти материјали. Тродимензионално обликовање, основни тродимензионални облици. Волумен и простор, општа оријентација у вајарским областима. Конвексно, конкавно, отворено и затворено, напрегнута и затегнута форма, продор, расцеп, тврда и мека форма. Функција пластике у архитектури, екстеријеру и ентеријеру, примењено вајарство, ситна пластика. Декоративна скулптура, орнамент. Вајарски материјали, чврсти материјали. Алати и процес рада при изради вајарског рада. Облици и умножавање вајарских радова. Садржаји и идеје у вајарским делима у историји уметности.	НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уметничка дела, предмети, модели, различити ликовни и природни материјали за рад, касетофон, плакат, цртежи, фотографије. ОБЛИЦИ РАДА: Фронтални, групни и индивидуални рад. АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Цртање, сликање, вајање, основни и проширени медијуми, посматрање, откривање, процењивање, истраживање, упоређивање, повезивање са претходним знањима, запажање, анализа, препознавање, именовање, описивање, навођење, дефинисање, размишљање, логичко закључивање, игра.
Сликање	Пејзаж Перцепција- опажање ритма линија, боја, облика. Репродукција Обогаћивање скале појединих боја и њиховог композиционог односа и увођење у бојене вредности процесом рада по природи и илустровању. Сликарске технике и подлоге.	

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА СНА- ХОР И ОРКЕСТАР 5. - 6. разред

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
1.	Учење технике дидања, јачање дијафрагме -Вокализе -певање изворних песама по слуху и дечијих песама из репертоара за ученике 5. и 6. разреде	Развијање свести слушања сопственог гласа, контролисање истог. -Техноке дисања и развој дијафрагме -Свирање и музицирање у групи на више инструмената уз вокалне извођаче и плес
2.	-уознавање технике свирања блок флауте -уознавање дирки на клавиру - Орфов инструментаријум	
3.	-Музицирање у групама, -музицирање солиста + група -Музицирање оркестар+ хор	
4.	-Основни кораци девојачког кола -основни кораци градске игре Српкиња -Играње валцера	

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА ИСТОРИЈСКУ СЕКЦИЈУ (5. разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
Стари Исток	- Израда паноа, плаката, реферата, презентација у Power Pointu, пројекта по избору ученика; упознавање са додатном литературом или садржајима на интернету у вези са Старим истоком, а у складу са интересовањима ученика- Припрема за такмичење из историје.	НАСТАВНИ ОБЛИЦИ: Колективни рад, индивидуални рад, групни рад, рад у паровима, настава помоћу тв емисија, компјутерска настава НАСТАВНЕ МЕТОДЕ: Усмено излагање, разговор, рад на тексту, писане вежбе, демонстрација компјутером
Античка Грчка	- Израда паноа, плаката, реферата, презентација у Power Pointu, пројекта по избору ученика; упознавање са додатном литературом или садржајима на интернету у вези са Старом Грчком, а у складу са интересовањима ученика - Припрема за такмичење из историје. - Активности у оквиру пројекта“ Европско село“	НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, радна свеска, наставни листићи, компјутер, интерактивна табла АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Посматрање, бележење, запажање, анализа, именовање, упоређивање, коришћење литературе, дефинисање, аргументовано излагање, повезивање са претходним искуством, логичко закључивање КОРЕЛАЦИЈА: Информатика, Српски језик, Ликовна култура, Географија,

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА ИСТОРИЈСКУ СЕКЦИЈУ (6. разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
Европа и Средоземље у раном средњем веку	- Израда паноа, плаката, реферата, презентација у Power Pointu, пројекта по избору ученика; упознавање са додатном литературом или садржајима на интернету у вези са историјом, а у складу са интересовањима ученика - Припрема за такмичење из историје	НАСТАВНИ ОБЛИЦИ: Колективни рад, индивидуални рад, групни рад, рад у паровима, настава помоћу тв емисија, компјутерска настава НАСТАВНЕ МЕТОДЕ: Усмено излагање, разговор, рад на тексту, писане вежбе, демонстрација компјутером НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, радна свеска, наставни листићи, компјутер, интерактивна табла
Европа и Средоземље у позном средњем веку	- Израда паноа, плаката, реферата, презентација у Power Pointu, пројекта по избору ученика; упознавање са додатном литературом или садржајима на интернету у вези са историјом, а у складу са интересовањима ученика - Припрема за такмичење из историје - Активности у оквиру пројекта "Европско село"	АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Посматрање, бележење, запажање, анализа, именовање, упоређивање, коришћење литературе, дефинисање, аргументовано излагање, повезивање са претходним искуством, логичко закључивање КОРЕЛАЦИЈА: Информатика, Српски језик, Ликовна култура, Географија,

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА ИСТОРИЈСКУ СЕКЦИЈУ (7. разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
Успон Европе	- Израда паноа, плаката, реферата, презентација у Power Pointu, пројекта по избору ученика; упознавање са додатном литературом или садржајима на интернету у вези са историјом, а у складу са интересовањима ученика - Припрема за такмичење из историје	НАСТАВНИ ОБЛИЦИ: Колективни рад, индивидуални рад, групни рад, рад у паровима, настава помоћу тв емисија, компјутерска настава НАСТАВНЕ МЕТОДЕ: Усмено излагање, разговор, рад на тексту, писане вежбе, демонстрација компјутером НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, радна свеска, наставни листићи, компјутер, интерактивна табла
Нововековне српске државе: Србија и Црна Гора	- Израда паноа, плаката, реферата, презентација у Power Pointu, пројекта по избору ученика; упознавање са додатном литературом или садржајима на интернету у вези са историјом, а у складу са интересовањима ученика - Припрема за такмичење из историје - Активности у оквиру пројекта "Европско село"	АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Посматрање, бележење, запажање, анализа, именовање, упоређивање, коришћење литературе, дефинисање, аргументовано излагање, повезивање са претходним искуством, логичко закључивање КОРЕЛАЦИЈА: Информатика, Српски језик, Ликовна култура, Географија,

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА ИСТОРИЈСКУ СЕКЦИЈУ (8. разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
Србија и Црна Гора у Првом светском рату	- Израда паноа, плаката, реферата, презентација у Power Pointu, пројекта по избору ученика; упознавање са додатном литературом или садржајима на интернету у вези са историјом, а у складу са интересовањима ученика - Припрема за такмичење из историје	НАСТАВНИ ОБЛИЦИ: Колективни рад, индивидуални рад, групни рад, рад у паровима, настава помоћу тв емисија, компјутерска настава НАСТАВНЕ МЕТОДЕ: Усмено излагање, разговор, рад на тексту, писане вежбе, демонстрација компјутером НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, радна свеска, наставни листићи, компјутер, интерактивна табла
Други светски рат – тотални рат	- Израда паноа, плаката, реферата, презентација у Power Pointu, пројекта по избору ученика; упознавање са додатном литературом или садржајима на интернету у вези са историјом, а у складу са интересовањима ученика - Припрема за такмичење из историје - Активности у оквиру пројекта "Европско село"	АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Посматрање, бележење, запажање, анализа, именовање, упоређивање, коришћење литературе, дефинисање, аргументовано излагање, повезивање са претходним искуством, логичко закључивање КОРЕЛАЦИЈА: Информатика, Српски језик, Ликовна култура, Географија,

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА ДОПУНСКУ ИЗ ИСТОРИЈЕ (5. разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
Стари исток	- Основна обележја Старог истока - Култура народа старог истока	НАСТАВНИ ОБЛИЦИ: Колективни рад, индивидуални рад, групни рад, рад у паровима, настава помоћу ТВ емисија, компјутерска настава
Увод; Праисторија	- Прошлост – Време - Историја, наука о прошлости	НАСТАВНЕ МЕТОДЕ: Усмено излагање, разговор, рад на тексту, писане вежбе, демонстрација компјутером
Античка Грчка	- Најстарији период грчке историје - Грчки полиси Спарта и Атина - Грчко-персијски и Пелопонески рат - Грчка култура - Хеленистичко доба и његова култура	НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, радна свеска, наставни листићи, компјутер, ЦД, интерактивна табла АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Посматрање, бележење, запажање, анализа, именовање, упоређивање, коришћење литературе, дефинисање, аргументовано излагање, повезивање са претходним искуством, логичко закључивање КОРЕЛАЦИЈА: Информатика, Ликовна култура, Географија, Математика

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА ДОПУНСКУ ИЗ ИСТОРИЈЕ (6. разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
Европа и Средоземље у раном средњем веку	- Велика сеоба народа и франачка држава - Византија до 12. века - Хришћанска црква - Исламски свет у раном средњем веку - Настанак феудалног друштва	НАСТАВНИ ОБЛИЦИ: Колективни рад, индивидуални рад, групни рад, рад у паровима, настава помоћу ТВ емисија, компјутерска настава
Срби и њихово окружење у раном средњем веку	- Словени и њихово насељавање Балканског полуострва - Јужни Словени према староседеоцима и суседима - Срби од 7. до 12. века - Покрштавање Срба и других Јужних Словена	НАСТАВНЕ МЕТОДЕ: Усмено излагање, разговор, рад на тексту, писане вежбе, демонстрација компјутером
Срби и њихово окружење у позном средњем веку	- Србија у 12. и почетком 13. века - Успон српске државе у 13. и почетком 14. века - Српско царство - Крај српског царства - Средњовековна култура Срба	НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, радна свеска, наставни листићи, компјутер, ЦД, интерактивна табла АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Посматрање, бележење, запажање, анализа, именовање, упоређивање, коришћење литературе, дефинисање, аргументовано излагање, повезивање са претходним искуством, логичко закључивање КОРЕЛАЦИЈА: Информатика, Ликовна култура, Географија, Српски језик

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА ДОПУНСКУ ИЗ ИСТОРИЈЕ (7. разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
Успон Европе	- Основне одлике Новог века - Велика географска открића - Градови у Новом веку - Хуманизам и Ренесанса - Реформација и противреформација - Апсолутистичке монархије	НАСТАВНИ ОБЛИЦИ: Колективни рад, индивидуални рад, групни рад, рад у паровима, настава помоћу ТВ емисија, компјутерска настава
Српски народ под страном влашћу од 16. до 18. века	- Турска освајања, држава и друштво од 16. до 18. века - Положај Срба у Турском Царству - Српска православна црква - Срби под хабзбуршком и млетачком влашћу - Почети грађанске класе код Срба	НАСТАВНЕ МЕТОДЕ: Усмено излагање, разговор, рад на тексту, писане вежбе, демонстрација компјутером
Доба Револуција	- Индустијска револуција - Француска револуција - Наполеоново доба - Уједињење Италије и Немачке - Грађански рат у САД	НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, радна свеска, наставни листићи, компјутер, ЦД, интерактивна табла АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Посматрање, бележење, запажање, анализа, именовање, упоређивање, коришћење литературе, дефинисање, аргументовано излагање, повезивање са претходним искуством, логичко закључивање КОРЕЛАЦИЈА: Информатика, Ликовна култура, Географија, Српски језик

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА ДОПУНСКУ ИЗ ИСТОРИЈЕ (8. разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
Србија, Црна Гора и Срби у Хабзбуршком и османском царству од берлинског конгреса до Првог светског рата	- Србија од 1878. до 1914. године - Црна гора од 1878. до 1914. године - Срби у Хабзбуршкој монархији - Срби у Османском царству - Балкански ратови	НАСТАВНИ ОБЛИЦИ: Колективни рад, индивидуални рад, групни рад, рад у паровима, настава помоћу ТВ емисија, компјутерска настава НАСТАВНЕ МЕТОДЕ: Усмено излагање, разговор, рад на тексту, писане вежбе, демонстрација компјутером
Први светски рат и револуције у Русији и Европи	- Свет у великом рату - Револуције у Русији и Европи - Човек у рату – лично и колективно искуство	НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, радна свеска, наставни листићи, компјутер, ЦД, интерактивна табла
Југославија у Другом светском рату	- Априлски рат и последице пораза - Отпор устанак и грађански рат - Југословенско ратиште и завршна фаза рата 1943-1945. - Биланс рата и допринос Југославије победи антифашистичке коалиције	АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Посматрање, бележење, запажање, анализа, именовање, упоређивање, коришћење литературе, дефинисање, аргументовано излагање, повезивање са претходним искуством, логичко закључивање КОРЕЛАЦИЈА: Информатика, Ликовна култура, Географија, Српски језик

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА ПРИПРЕМНУ ИЗ ИСТОРИЈЕ (8. разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
Увод; Праисторија	Прошлост, време, периодизација времена, рачунање времена, основне одлике праисторије, историјске прекретнице, историја као наука	НАСТАВНИ ОБЛИЦИ: Колективни рад, индивидуални рад, групни рад, рад у паровима, настава помоћу ТВ емисија, компјутерска настава НАСТАВНЕ МЕТОДЕ: Усмено излагање, разговор, рад на тексту, писане вежбе, демонстрација компјутером
Стари век	Основне одлике Старог века, најзначајније личности, народи, државе, историјске појаве и процеси везани за општу и националну историју. Култура, друштвено и државно уређење, свакодневни живот и религија Старог века.	НАСТАВНА СРЕДСТВА: Збирка задатака за полагање мале матуре, уџбеник, радна свеска, наставни листићи, компјутер, ЦД, интерактивна табла
Средњи век	Основне одлике Средњег века, најзначајније личности, народи, државе, историјске појаве и процеси везани за општу и националну историју. Култура, друштвено и државно уређење, свакодневни живот и религија Средњег века	АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Посматрање, бележење, запажање, анализа, именовање, упоређивање, коришћење
Нови век	Основне одлике Новог века, најзначајније личности, народи, државе, историјске појаве и процеси везани за општу и националну историју. Култура, друштвено и државно уређење, свакодневни живот и религија Новог века.	литературе, дефинисање, аргументовано излагање, повезивање са претходним искуством, логичко закључивање
Савремено доба	Основне одлике Савременог доба, најзначајније личности, народи, државе, историјске појаве и процеси везани за општу и националну историју. Култура, друштвено и државно уређење, свакодневни живот у Савременом добу	КОРЕЛАЦИЈА: Информатика, Српски језик, Ликовна култура, Географија, Биологија, Математика

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА ГЕОГРАФСКУ СЕКЦИЈУ (5.-8. разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
Понављање градива 5,6,7,8 разреда	- Припрема за такмичење из географије. Припрема за полагање класификационог испита - Припрема за такмичење из географије - Активности у оквиру пројекта "Европско село"	НАСТАВНИ ОБЛИЦИ: Колективни рад, индивидуални рад, групни рад, рад у паровима, настава помоћу тв емисија, компјутерска настава НАСТАВНЕ МЕТОДЕ: Усмено излагање, разговор, рад на тексту, писане вежбе, демонстрација компјутером НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, радна свеска, наставни листићи, компјутер, интерактивна табла АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Посматрање, бележење, запажање, анализа, именовање, упоређивање, коришћење литературе, дефинисање, аргументовано излагање, повезивање са претходним искуством, логичко закључивање КОРЕЛАЦИЈА: Информатика, Српски језик, Ликовна култура, Географија,
Презентације и филмови на интернету	Коришћење разних документарних и научних филмова или презентација на интернету или ТВ	
Израда паноа средње месечне температуре	- Пети разред ради пано за рачунање средње месечне температуре Томашевца	

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА ДОПУНСКУ ИЗ ГЕОГРАФИЈЕ (5 - 8 .разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
Рељеф	Настанак , подела и унутрашња грађа	НАСТАВНИ ОБЛИЦИ: Колективни рад, индивидуални рад, , компјутерска настава НАСТАВНЕ МЕТОДЕ: Усмено излагање, разговор, демонстрација компјутером , цртање неме карте НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, радна свеска, наставни листићи, компјутер, цд, АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Посматрање, бележење у некој карти, запажање, анализа, именовање, упоређивање, , дефинисање, КОРЕЛАЦИЈА: Историја, Музичка култура, Ликовна култура, Географија, Биологија, , медији
Земљина кретања	Врсте и последице	
Ваздушни омотач	Састав атмосфере, клима и време	
Водени омотач	Сатав, кретања и светско море	
Европа	Општи подаци, регије нема карта-вежбање	
Ваневропски континенти	Општи подаци, регије нема карта-вежбање	
Србија	Општи подаци, регије , природне и друштвене одлике ,	
Припрема за такмичење	Грдиво од 5. до 8 .разреда	

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА ПРИПРЕМНУ ИЗ ГЕОГРАФИЈЕ (5 - 8 .разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
Границе и величина Србије	Настанак , подела и унутрашња грађа Општи подаци, регије нема карта-вежбање	НАСТАВНИ ОБЛИЦИ: Колективни рад, индивидуални рад, , компјутерска настава НАСТАВНЕ МЕТОДЕ: Усмено излагање, разговор, демонстрација компјутером , цртање неме карте НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, радна свеска, наставни листићи, компјутер, цд, АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Посматрање, бележење у некој карти, запажање, анализа, именовање, упоређивање, , дефинисање, КОРЕЛАЦИЈА: Историја, Музичка култура, , Биологија, , медији
Географија становништва	Појам и и дефиниције , кретање становништва	
Рељеф и воде	Сатав, кретања и светско море, Врсте и подела рељефа	
Клима и живи свет, Национални паркови	Састав атмосфере, клима и време, Врсте биљног и животињског света, НП Србије	
Привреда Србије, појам и подела	Појам и и дефиниције	

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА ДОПУНСКУ ИЗ БИОЛОГИЈЕ 5. разред

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
Порекло и разноврсност живота	Особине живих бића	МЕТОДЕ: монолог, дијалог, расправа, демонстративно-илустративна, тематска дискусија НАСТАВНА СРЕДСТВА: уџбеник, часописи, графофолије, лабораторијски прибор, микроскоп, природни материјал, слике, енциклопедије, ОБЛИЦИ РАДА: Фронтални, групни, рад у пару, индивидуални. АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Слушају, посматрају, бележе, цртају, запажају, анализирају, упоређују, препознају, именују, описују, наводе, дефинишу, учествују у дијалогу, учествују у дискусији, извршавају постављене задатке,
Наслеђивање и еволуција	Размножавање и преношење особина на потомке.	

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА ДОПУНСКУ ИЗ БИОЛОГИЈЕ 6. разред

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
Царство животиња	Бескичмењаци Кичмењаци	МЕТОДЕ: монолог, дијалог, расправа, демонстративно-илустративна, тематска дискусија НАСТАВНА СРЕДСТВА: уџбеник, часописи, графофолије, лабораторијски прибор, микроскоп, природни материјал, слике, енциклопедије, ОБЛИЦИ РАДА: Фронтални, групни, рад у пару, индивидуални. АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Слушају, посматрају, бележе, цртају, запажају, анализирају, упоређују, препознају, именују, описују, наводе, дефинишу, учествују у дијалогу, учествују у дискусији, извршавају постављене задатке,

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА ДОПУНСКУ ИЗ БИОЛОГИЈЕ 7. разред

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
Грађа човечјег тела	Органски системи (кожни, скелетни, мишићни систем) Органски системи (нервни, жлезде, чула, дисање, варење, излучивање, размножавање)	МЕТОДЕ: монолог, дијалог, расправа, демонстративно-илустративна, тематска дискусија НАСТАВНА СРЕДСТВА: уџбеник, часописи, графофолије, лабораторијски прибор, микроскоп, природни материјал, слике, енциклопедије, ОБЛИЦИ РАДА: Фронтални, групни, рад у пару, индивидуални. АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Слушају, посматрају, бележе, цртају, запажају, анализирају, упоређују, препознају, именују, описују, наводе, дефинишу, учествују у дијалогу, учествују у дискусији, извршавају постављене задатке,

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА ДОПУНСКУ ИЗ БИОЛОГИЈЕ 8. разред

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
Екологија и животна средина	Основни појмови – биотоп, биоценоза, екосистем, процеси који се одвијају у екосистемима.	МЕТОДЕ: монолог, дијалог, расправа, демонстративно-илустративна, тематска дискусија НАСТАВНА СРЕДСТВА: уџбеник, часописи, графофолије, лабораторијски прибор, микроскоп, природни материјал, слике, енциклопедије, ОБЛИЦИ РАДА: Фронтални, групни, рад у пару, индивидуални. АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Слушају, посматрају, бележе, цртају, запажају, анализирају, упоређују, препознају, именују, описују, наводе, дефинишу, учествују у дијалогу, учествују у дискусији, извршавају постављене задатке,
Глобалне последице загађивања животне средине	Глобално загревање, оштећење озонског омотача, киселе кише, ерозија земљишта.	

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА ПРИПРЕМНУ ИЗ БИОЛОГИЈЕ 8. разред

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
1 Од ћелије до организма	ћелија – грађа и функције, деобе ћелија, сличности и разлике међу ћелијама, биолошки нивои организације живог света	<p>МЕТОДЕ РАДА</p> <p>Вербално – текстуалне: излагање, разговор, рад на тексту, рад на задацима, тестови</p> <p>Илустративно – демонстративне: демонстрација ПП презентацијом (текстови, слике, шеме, фотографије, гифови, задаци)</p> <p>ОБЛИЦИ РАДА</p> <p>индивидуални, фронтални, групни, рад у пару</p> <p>НАСТАВНА СРЕДСТВА</p> <p>ПП презентације, збирке задатака, уџбеници и пропратна литература</p>
2 Животни процеси	животни процеси, вируси, бактерије, протисти	
3 Разноврсност биљака	биљни органи, полно и вегетативно размножавање биљака, маховине, папрати, раставићи, пречице, скривеносеменице и голосеменице	
4 Алге, гљиве, лишајеви	Алге, гљиве и лишајеви	
5 Разноврсност бескичмењана	сунђери, дупљари, плоснати, ваљкасти и чланковити црви, мекушци, зглавкари и бодљокошци	
6 Разноврсност кичмењака	хордати, кичмењаци: рибе, водоземци, гмизавци, птице и сисари	
7 Генетика и еволуција	основи генетике, увод у еволуцију, геолошка доба и порекло човека	
8 Органски системи 1	кожа, кости, мишићи, нервни систем, ендокрини систем, чула, болести, превенција, лечење	
9 Органски системи 2	крвоток, систем органа за дисање, варење, излучивање, полни систем, болести, превенција, лечење	
10 Екологија и екосистеми	основни појмови екологије, екосистеми: морски, копнених вода, шуме, травни екосистеми	

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА СЕКЦИЈУ ИЗ БИОЛОГИЈЕ 5 - 8. разред

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
Обележавање значајних датума	Израда биолошког календара. Израда паноа, плаката, реферата	<p>НАСТАВНИ ОБЛИЦИ:</p> <p>Колективни рад, индивидуални рад, групни рад, рад у паровима, настава помоћу ТВ емисија, компјутерска настава</p> <p>НАСТАВНЕ МЕТОДЕ:</p> <p>Усмено излагање, разговор, рад на тексту, писане вежбе, демонстрација компјутером</p> <p>НАСТАВНА СРЕДСТВА:</p> <p>Уџбеник, радна свеска, наставни листићи, компјутер, цд, интерактивна табла,</p> <p>АКТИВНОСТ УЧЕНИКА:</p> <p>Посматрање, бележење, запажање, анализа, именовање, упоређивање, коришћење литературе, дефинисање, аргументовано излагање, повезивање са претходним искуством, логичко закључивање, нега биљака, израда паноа, плаката,</p> <p>КОРЕЛАЦИЈА:</p> <p>Српски језик, Информатика, Хемија, Музичка култура, Ликовна култура, Географија,</p>
еколошки кутак.	Сређивање и одржавање еколошког кутка.	
Дисекција	Дисекција ока. Дисекција бубрега. Дисекција срца.	
Рециклажа	Израда еколошких украса. Припрема материјала за „Европско село“	
Еко новине	Занимљивости из света биљака, животиња и људског тела. Занимљивости из света животиња и људског тела Занимљивости из људског тела. Дешавања у свету науке. Активности биолошке секције.	
Гајење саксијских биљака	Сађење, пресађивање и нега саксијских биљака.	
Израда фото-збирке врста у нашем окружењу	Фотографисање дрвећа у нашем окружењу и прављење фото збирке. Фотографисање инсеката у нашем окружењу и прављење фото збирке. Фотографисање птица у нашем окружењу и прављење фото збирке.	
Припрема за такмичење	Припрема за такмичење.	

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА ДОПУНСКУ НАСТАВУ ИЗ ХЕМИЈЕ (7. разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
ОСНОВНИ ХЕМИЈСКИ ПОЈМОВИ	-Материја и супстанца. -Физичка и хемијска својства супстанци.-Физичке и хемијске промене супстанци. -Чисте супстанце: елементи и једињења.-Смеше. Раздвајање састојака смеше (декантовање, цеђење, дестилација, кристализација).	НАСТАВНИ ОБЛИЦИ: Колективни рад, индивидуални рад, групни рад, рад у паровима, настава помоћу тв емисија, компјутерска настава НАСТАВНЕ МЕТОДЕ: Усмено излагање, разговор, демонстрација процеса и предмета, илустрација цртежом, цртање
СТРУКТУРА СУПСТАНАЦЕ	-Атом.-Хемијски симболи.-Грађа атома. Језгро атома. Атомски и масени број. Изотопи.-Релативна атомска маса. -Електронски омотач. Периодни систем елемената. -Молекул. Хемијске формуле. -Ковалентна веза. Грађење молекула елемената и једињења. -Јонска веза.	НАСТАВНА СРЕДСТВА: Лабораторијски прибор, уџбеник, компјутер, интерактивна табла АКТИВНОСТ УЧЕНИКА:
ХОМОГЕНЕ СМЕШЕ-РАСТВОРИ	-Раствори и растворљивост. -Процентни састав раствора. -Вода. Значај воде за живи свет.	Посматрање, бележење, запажање, анализа, коришћење мерних инструмената, препознавање, именовање, описивање, навођење, дефинисање КОРЕЛАЦИЈА: историја, физика, биологија

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА ДОПУНСКУ НАСТАВУ ИЗ ХЕМИЈЕ (8. разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
НЕМЕТАЛИ, ОКСИДИ НЕМЕТАЛА И КИСЕЛИНЕ	-Заступљеност неметала у природи и њихова основна физичка својства. -Водоник, његова својства и примена. -Кисеоник, његова својства и примена.-Сумпор, његова својства и примена. -Азот, његова својства и примена. Амонијак, његова својства и примена.-Угљеник, његова својства и примена.	НАСТАВНИ ОБЛИЦИ: Колективни рад, индивидуални рад, групни рад, рад у паровима, настава помоћу тв емисија, компјутерска настава НАСТАВНЕ МЕТОДЕ: Усмено излагање, разговор, демонстрација процеса и предмета, илустрација цртежом, цртање
МЕТАЛИ, ОКСИДИ МЕТАЛА И ХИДРОКСИДИ (БАЗЕ)	-Заступљеност метала у природи и њихова основна физичка својства.-Калцијум и најважнија једињења, својства и примена. -Гвожђе, алуминијум, бакар – својства на којима се заснива примена ових метала. Корозија метала. Легуре које се најчешће примењују (бронза, месинг, челик, дуралуминијум, силумини).	НАСТАВНА СРЕДСТВА: Лабораторијски прибор, уџбеник, компјутер, интерактивна табла АКТИВНОСТ УЧЕНИКА:
СОЛИ	-Формуле и називи соли. Добијање соли.-Физичка својства соли (агрегатно стање, растворљивост). Хемијске реакције соли (реакције са киселинама, базама и солима). -Примена соли.-Реакција неутрализације хлороводоничне киселине и раствора натријум-хидроксида. Реакција између метала и киселине. -Хемијске реакције соли: између калцијум-карбоната и хлороводоничне	Посматрање, бележење, запажање, анализа, коришћење мерних инструмената, препознавање, именовање, описивање, навођење, дефинисање КОРЕЛАЦИЈА: физика, биологија

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА СЕКЦИЈУ ИЗ ХЕМИЈЕ (7. - 8. разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
УГЉОВОДОНИЦИ	Експериментално доказивање угљеника и водоника у органским једињењима (скроб и етанол). - Течни угљоводоници као неполярни растварачи – раставање јода и масти у медицинском бензину	НАСТАВНИ ОБЛИЦИ: Колективни рад, индивидуални рад, групни рад, рад у паровима, настава помоћу тв емисија, компјутерска настава НАСТАВНЕ МЕТОДЕ: Лабораторијски прибор, уџбеник, снимци и ПП презентације, демонстрација компјутером
ОРГАНСКА ЈЕДИЊЕЊА СА КИСЕОНИКОМ	-Раздвајање етанола и воде. - Израчунавање масеног елементарног процентног састава у кисеоничним органским једињењима. - Израда паноа, плаката, реферата, презентација у Power Pointu, пројекта по избору ученика; упознавање са додатном литературом или садржајима на интернету	НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, радна свеска, наставни листићи, компјутер, цд, интерактивна табла АКТИВНОСТ УЧЕНИКА:
БИОЛОШКИ ВАЖНА ОРГАНСКА ЈЕДИЊЕЊА	- Разликовање меда и сахарозе. -Доказивање скроба у намирницама једном пробом. - Израда паноа, плаката, реферата, презентација у Power Pointu, пројекта по избору ученика; упознавање са додатном литературом или садржајима на интернету	Посматрање, бележење, запажање, анализа, коришћење мерних инструмената, препознавање, именовање, описивање, навођење, дефинисање КОРЕЛАЦИЈА: Информатика, Историја, Биологија, медији, математика, физика

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА ДОПУНСКУ НАСТАВУ ИЗ ХЕМИЈЕ (8. разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
УВОД У ОРГАНСКУ ХЕМИЈУ	-Својства атома угљеника. Многобројност органских једињења. Општа својства органских једињења, разлике у односу на неорганска једињења. -Упоредивање својстава органских и неорганских једињења: - растворљивост у води (натријум-хлорид, скроб, бензин, уље); - понашање при загревању (натријум-хлорид и скроб).Доказивање угљеника у органским супстанцама.	НАСТАВНИ ОБЛИЦИ: Колективни рад, индивидуални рад, групни рад, рад у паровима, настава помоћу тв емисија, компјутерска настава НАСТАВНЕ МЕТОДЕ:
УГЉОВОДОНИЦИ	-Елементарни састав, подела и физичка својства угљоводоника.-Засићени угљоводоници (алкани) и незасићени угљоводоници (алкени и алкини).-Хемијска својства угљоводоника (сагоревање, супституција, адиција). -Ароматични угљоводоници. Бензен.-Нафта и земни гас – извори угљеникових једињења и енергије. -Полимери.	Усмено излагање, разговор, демонстрација процеса и предмета, илустрација цртежом, цртање НАСТАВНА СРЕДСТВА: Лабораторијски прибор, уџбеник, компјутер, интерактивна табла
ОРГАНСКА ЈЕДИЊЕЊА СА КИСЕОНИКОМ	-Алкохоли. -Карбоксилне киселине. Масне киселине. -Естри. Добијање алкохола алкохолним врењем. -Доказивање киселости карбоксилних киселина.	АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Посматрање, бележење, запажање, анализа, коришћење мерних инструмената, препознавање, именовање, описивање, навођење, дефинисање
БИОЛОШКИ ВАЖНА ОРГАНСКА ЈЕДИЊЕЊА	-Маси и уља. -Угљени хидрати у прегледу: моносахариди (глукоза и фруктоза), дисахариди (сахароза), полисахариди (скроб и целулоза).-Аминокиселине. Протеини. Витамини.	КОРЕЛАЦИЈА: физика, биологија

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА ПРИПРЕМНУ НАСТАВУ ИЗ ХЕМИЈЕ (8. разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
ОСНОВНИ ХЕМИЈСКИ ПОЈМОВИ	Материја и супстанца. Физичка и хемијска својства супстанци.Физичке и хемијске промене супстанци. Чисте супстанце: елементи и једињења.- Смеше. Раздвајање састојака смеше (декантовање, цеђење, дестилација, кристализација).	НАСТАВНИ ОБЛИЦИ: Колективни рад, индивидуални рад, групни рад, рад у паровима НАСТАВНЕ МЕТОДЕ: Усмено излагање, разговор, рад на тексту, писане вежбе (кратки тестови са стандардизованим задацима), демонстрација компјутером НАСТАВНА СРЕДСТВА: Збирка задатака за Завршни испит, уџбеник, радна свеска, наставни листићи, компјутер, ид, интерактивна табла АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Посматрање, бележење, запажање, анализа, именовање, упоређивање, коришћење литературе, дефинисање, аргументовано излагање, повезивање са претходним искуством, логичко закључивање КОРЕЛАЦИЈА: Информатика, Географија, Биологија, медији, физика, математика
СТРУКТУРА СУПСТАНЦЕ	Атом. Хемијски симболи. Грађа атома. Језгро атома. Атомски и масени број. Изотопи.-Релативна атомска маса. Електронски омотач. Периодни систем елемената. Молекул. Хемијске формуле. Ковалентна веза. Грађење молекула елемената и једињења. Јонска веза.	
ХОМОГЕНЕ СМЕШЕ-РАСТВОРИ	Раствори и растворљивост. Процентни састав раствора. Вода. Значај воде за живи свет.	
ХЕМИЈСКЕ РЕАКЦИЈЕ И ИЗРАЧУНАВАЊА	Хемијске једначине. Анализа и синтеза. Закон о одржању масе. Закон сталних односа маса. Количина супстанце. Мол. Моларна маса. Израчунавања у хемији.	
НЕОРГАНСКА ЈЕДИЊЕЊА, ОСОБИНЕ И ПРИМЕНА	Заступљеност неметала у природи и њихова основна физичка својства. Водоник, његова својства и примена. Кисеоник, његова својства и примена. Сумпор, његова својства и примена. Азот, његова својства и примена. Амонијак, његова својства и примена. Угљеник, његова својства и примена. Заступљеност метала у природи и њихова основна физичка својства. Калцијум и најважнија једињења, својства и примена. Гвожђе, алуминијум, бакар – својства на којима се заснива примена ових метала. Корозија метала. Легуре које се најчешће примењују (бронза, месинг, челик, дуралуминијум, силумини). Формуле и називи соли. Добијање соли. Физичка својства соли (агрегатно стање, растворљивост). Хемијске реакције соли (реакције са киселинама, базама и солима). Примена соли. Реакција неутрализације хлороводоничне киселине и раствора натријум-хидроксида. Реакција између метала и киселине. Хемијске реакције соли: између калцијум-карбоната и хлороводоничне	
ОРГАНСКА ЈЕДИЊЕЊА, ОСОБИНЕ И ПРИМЕНА	Елементарни састав, подела и физичка својства угљоводоника. Засићени угљоводоници (алкани) и незасићени угљоводоници (алкени и алкини). Хемијска својства угљоводоника (сагоревање, супституција, адиција). Ароматични угљоводоници. Бензен. Нафта и земни гас – извори угљеникових једињења и енергије. Полимери. Алкохоли. Карбоксилне киселине. Масне киселине. Естри. Добијање алкохола алкохолним врењем. Доказивање киселости карбоксилних киселина.	
БИОЛОШКИ ВАЖНА ОРГАНСКА ЈЕДИЊЕЊА	Маси и уља. Угљени хидрати у прегледу: моносахариди (глукоза и фруктоза), дисахариди (сахароза), полисахариди (скроб и целулоза). Аминокиселине. Протеини. Витамини.	
ХЕМИЈА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	Загађивачи ваздуха, воде и земљишта. Мере заштите.	

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА СЕКЦИЈУ ИЗ ХЕМИЈЕ (7. - 8. разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
ХЕМИЈА И ЊЕН ЗНАЧАЈ	-Развој хемије као науке. Хемија у савременом животу. -Мерења у хемији: мерење масе, мерење запремине мензуром и пипетом	НАСТАВНИ ОБЛИЦИ: Колективни рад, индивидуални рад, групни рад, рад у паровима, настава помоћу ТВ емисија, компјутерска настава НАСТАВНЕ МЕТОДЕ: Лабораторијски прибор, уџбеник, снимци и ПП презентације, демонстрација компјутером НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, радна свеска, наставни листићи, компјутер, ЦД, интерактивна табла АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Посматрање, бележење, запажање, анализа, коришћење мерних инструмената, препознавање, именоване, описивање, навођење, дефинисање КОРЕЛАЦИЈА: Информатика, Историја, Биологија, медији, математика, физика
ОСНОВНИ ХЕМИЈСКИ ПОЈМОВИ	-Методе раздвајања смеша. Раздвајање чврсто-чврсте смеше натријум-хлорида и јода сублимацијом и селективним растварањем.	
АТОМ И СТРУКТУРА АТОМА	-сазнавање о честицама које изграђују супстанцу, начину на који се оне међусобно удружују и уређују и условљености својстава структуром супстанце - Израда панона, плаката, реферата, презентација у Power Pointu, пројекта по избору ученика; упознавање са додатном литературом или садржајима на интернету	
ОСНОВНЕ ЧЕСТИЦЕ КОЈЕ ИЗГРАЂУЈУ СУПСТАНЦЕ (АТОМИ, МОЛЕКУЛИ, ЈОНИ)	- анализирање резултата огледа и њихово повезивање са претходним експерименталним искуством и постојећим теоријским знањем - формулисање објашњења за правилности уочене међу прикупљеним подацима извођење закључака - дискутовање - претраживање и коришћење различите литературе - претраживање Интернета ради прикупљања информација - припремање извештаја о експерименталном раду	
ХОМОГЕНЕ СМЕШЕ-РАСТВОРИ	-Раствори - својства раствора: експериментална провера снижења температуре мржњења раствора натријум-хлорида у односу на воду. - Колоидни раствори - растварање желатина (сол и гел стање). Израчунавање масеног процентног садржаја у поступку разблаживања раствора и у поступку мешања раствора различитог садржаја.	
ХЕМИЈСКЕ РЕАКЦИЈЕ И ИЗРАЧУНАВАЊА	-Хемијске реакције и израчунавања на основу хемијских једначина Основни типови хемијских реакција - синтеза алуминијум-јодида или цинк-јодида из елемената -Израчунавања на основу хемијских једначина, на основу односа количине, масе и броја честица учесника у хемијској реакцији. Израчунавања на основу релација количина супстанце, маса супстанце и бројност честица.	
НЕМЕТАЛИ, ОКСИДИ НЕМЕТАЛА И КИСЕЛИНЕ	. Видове налажења елемената у природи ученици сагледавају на основу структуре њихових атома и, према томе, реактивности елемената. У прегледу и путем огледа обрадити својства неметала, оксида неметала и киселина. Својства типичних метала изучавају се на примеру калцијума. Ученике стално подстицати да самостално састављају формуле оксида на основу знања валенце неметала, односно метала, као и да пишу формуле киселина и хидроксида.	
МЕТАЛИ, ОКСИДИ МЕТАЛА И ХИДРОКСИДИ (БАЗЕ)	- Понашање метала (гвожђа, цинка и бабра) у реакцијама са разблаженим киселинама (хлороводоничном и азотном). Испитивање физичких својстава олова и упоређивање са својствима других метала, на пример, алуминијума.	
СОЛИ, ЕЛЕКТРОЛИТИЧКА ДИСОЦИЈАЦИЈА	Природни кисело-базни индикатори. Испитивање киселости раствора - решавање рачунских задатака, при чему се израчунавања могу повезати са експерименталним радом итд.	

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА МАТЕМАТИЧКУ СЕКЦИЈУ (8. разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
1. БРОЈЕВИ И ОПЕРАЦИЈЕ СА ЊИМА	Ова област обухвата знања о природним, целим и рационалним бројевима, њихово записивање на различите начине и упоређивање. Предвиђено је познавање основних аритметичких операција са различитим врстама бројева и израчунавање вредности одговарајућих бројевних израза. Ова знања се примењују у решавању практичних задатака.	МЕТОДЕ: Разговор, усмено излагање, тематска дискусија, цртање, писани радови ученика, илустрација цртежом, демонстрација односа, демонстрација радних операција, писане вежбе.
2. АЛГЕБРА И ФУНКЦИЈЕ	Потребно је да ученици науче решавање линеарних једначина са једном непознатом, као и решавање њихових система (на вишим нивоима). Предвиђено је да се савладају операције са полиномима – њихово сређивање, а на напредном нивоу и једноставнија растављања. Појам функције и њеног графика, као и цртање графика линеарне функције такође припадају овој области. И ова знања се примењују на решавање практичних проблема.	НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, радни листови, слике, модели, наставни листићи, листићи за вежбање, лењири.
3. ГЕОМЕТРИЈА	Познавање основних геометријских објеката (како у равни, тако и у простору), као и њихових најједноставнијих својстава, представља садржај основног нивоа ове области. На вишим нивоима предвиђају се и разна израчунавања везана за геометријске објекте (њихових дужина, површина и запремина), укључујући примене Питагорине теореме. Такође, ученици (посебно на напредном нивоу) треба да познају својства поменутих обједата и умеју да их примене.	ОБЛИЦИ РАДА: Фронтална настава, групни, индивидуални, рад у пару. АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Рачунање, решавање, посматрање, бележење, цртање, запажање, препознавање, именовање, описивање, навођење, дефинисање, процењивање, груписање, праћење, практиковање, уочавање, закључивање.
4. ЗАДАЦИ СА ПРЕТХОДНИХ ТАКМИЧЕЊА	Ученици треба да прошире знање о свим темама кроз задатке са претходних такмичења.	

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА ДОПУНСКИ РАД ИЗ МАТЕМАТИКЕ (5. разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
1. ПРИРОДНИ БРОЈЕВИ И ДЕЉИВОСТ	Ученици треба да умеју да формирају и графички приказују скупове, да изводе скуповне операције и правилно употребљавају одговарајуће ознаке и да усвоје основна правила дељивости бројева и одређују NZD и NZS.	МЕТОДЕ: Разговор, усмено излагање, тематска дискусија, цртање, писани радови ученика, илустрација цртежом, демонстрација односа, демонстрација радних операција, писане вежбе.
2. ОСНОВНИ ПОЈМОВИ ГЕОМЕТРИЈЕ	Ученици треба да усвоје познате геометријске објекте и примењују њихова својства у задацима.	НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, радни листови, слике, модели, наставни листићи, листићи за вежбање, лењири.
3. УГАО	Ученици треба да усвоје појмове: угао, централни угао, врсте углова, јединичне углове (степен, минут, секунд), операције сабирања и одузимања углова – графички и рачунски и да цртају паралелне и нормалне праве.	ОБЛИЦИ РАДА: Фронтална настава, групни, индивидуални, рад у пару. АКТИВНОСТ УЧЕНИКА:
4. РАЗЛОМЦИ	Ученици треба да усвоје појам разломка и примењују у конкретним задацима својсва рачунских операција са њима, у оба записа.	Рачунање, решавање, посматрање, бележење, цртање, запажање, препознавање, именовање, описивање, навођење, дефинисање, процењивање, груписање, праћење, практиковање, уочавање, закључивање.
5. ОСНА СИМЕТРИЈА	Ученици треба да упознају осну симетрију и њена својства, као и да умеју да конструишу симетрале дужи, симетрале угла. - препознаје носиметричне фигуре; - одреди симетралу угла и симетралу дужи;	За ученике са тешкоћама у учењу и оне који брже напредују припремиће се диференцирани задаци у складу са њиховим могућностима.

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА ДОПУНСКИ РАД ИЗ МАТЕМАТИКЕ (6. разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
1. ЦЕЛИ БРОЈЕВИ	Ученици треба да схвате потребу увођења негативних бројева и упознају и савладају основне рачунске операције у скупу Z .	МЕТОДЕ: Разговор, усмено излагање, тематска дискусија, цртање, писани радови ученика, илустрација цртежом, демонстрација односа, демонстрација радних операција, писане вежбе. НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, радни листови, слике, модели, наставни листићи, листићи за вежбање, лењири. ОБЛИЦИ РАДА: Фронтална настава, групни, индивидуални, рад у пару. АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Рачунање, решавање, посматрање, бележење, цртање, запажање, препознавање, именовање, описивање, навођење, дефинисање, процењивање, груписање, праћење, практиковање, уочавање, закључивање. За ученике са тешкоћама у учењу и оне који брже напредују припремиће се диференцирани задаци у складу са њиховим могућностима.
2. ТРОУГАО	Ученици треба да упознају класификацију троуглова и знају њихова основна својства и основне конструкције.	
3. РАЦИОНАЛНИ БРОЈЕВИ	Ученици треба да упознају структуре скупова рационалних бројева и појам реципрочног броја и упознају и савладају основне рачунске операције у скупу Q .	
4. ЧЕТВОРОУГАО	Ученици треба да упознају класификацију четвороуглова и знају њихова основна својства и основне конструкције.	
5. ПОВРШИНЕ	Ученици треба да схвате једнакост површина геометријских фигура и науче правила о израчунавању површина троуглова, паралелограма и других четвороуглова и примењују правила за израчунавање површине троугла и четвороугла.	

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА ДОПУНСКИ РАД ИЗ МАТЕМАТИКЕ (7. разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
1. РЕАЛНИ БРОЈЕВИ	Ученици треба да схвате појам квадрата рационалног броја и квадратног корена.	МЕТОДЕ: Разговор, усмено излагање, тематска дискусија, цртање, писани радови ученика, илустрација цртежом, демонстрација односа, демонстрација радних операција, писане вежбе. НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, радни листови, слике, модели, наставни листићи, листићи за вежбање, лењири. ОБЛИЦИ РАДА: Фронтална настава, групни, индивидуални, рад у пару. АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Рачунање, решавање, посматрање, бележење, цртање, запажање, препознавање, именовање, описивање, навођење, дефинисање, процењивање, груписање, праћење, практиковање, уочавање, закључивање. За ученике са тешкоћама у учењу и оне који брже напредују припремиће се диференцирани задаци у складу са њиховим могућностима.
2. ПИТАГОРИНА ТЕОРЕМА	Ученици треба да знају Питагорину теорему и умеју да је примене код свих изучаваних геометријских фигура у којима се може уочити правоугли троугао.	
3. МНОГОУГАО	Ученици треба да познају најважнија својства многоугла и знају најважније обрасце и умеју да их примене у одговарајућим задацима. Треба да примењују формуле за израчунавање обима и површина неких фигура (једнакостраничан троугао и правилан шестоугао) и конструишу правилан шестоугао.	
4. ЦЕЛИ И РАЦИОНАЛНИ АЛГЕБАРСКИ ИЗРАЗИ	Ученици треба да упознају појам степена и операције са степенима (изложенац степена природан број), умеју да изводе основне рачунске операције с полиномима, као и друге идентичне трансформације ових израза.	
5. КРУГ	Ученици треба да познају најважнија својства круга и знају најважније обрасце у вези с кругом и умеју да их примене у одговарајућим задацима.	
6. ЗАВИСНЕ ВЕЛИЧИНЕ И ЊИХОВО ГРАФИЧКО ПРЕДСТАВЉАЊЕ	Ученици треба да упознају правоугли координатни систем, директну и обрнуту пропорционалност и схвате својства пропорције.	
7. СЛИЧНОСТ	Ученици треба да схвате појам размере дужи и деле дату дуж на једнаке делове; усвоје Талесову теорему и појам сличности троуглова (уоче сличне троуглове).	

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА ДОПУНСКИ РАД ИЗ МАТЕМАТИКЕ (8. разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
1. СЛИЧНОСТ	Ученици треба да умеју да схвате појам сличности троуглова, ставове сличности и коефицијент сличности и да знају Талесову теорему (без доказа); уоче сличне троуглове.	МЕТОДЕ: Разговор, усмено излагање, тематска дискусија, цртање, писани радови ученика, илустрација цртежом, демонстрација односа, демонстрација радних операција, писане вежбе. НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, радни листови, слике, модели, наставни листићи, листићи за вежбање, лењири. ОБЛИЦИ РАДА: Фронтална настава, групни, индивидуални, рад у пару. АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Рачунање, решавање, посматрање, бележење, цртање, запажање, препознавање, именовање, описивање, навођење, дефинисање, процењивање, груписање, праћење, практиковање, уочавање, закључивање. За ученике са тешкоћама у учењу и оне који брже напредују припремиће се диференцирани задаци у складу са њиховим могућностима
2. ТАЧКА. ПРАВА. РАВАН.	Ученици треба да усвоје основне геометријске појмове (тачка, права, раван - знају да их обележе), одређеност праве и равни, као и појмове: паралелне праве, мимоилазне праве, права паралелна са равни, права нормална на раван, ортогонална пројекција на раван.	
3. ЛИНЕАРНЕ ЈЕДНАЧИНЕ И НЕЈЕДНАЧИНЕ	Ученици треба да схвате и усвоје основна својства једнакости и неједнакости и појам еквивалентности и да стичу навику за прецизност и уредност у решавању задатака.	
4. ПРИЗМА	Ученици треба да усвоје појам призме, елементе и врсте призме.	
5. ПИРАМИДА	Ученици треба да усвоје појам пирамиде, елементе и врсте пирамиде.	
6. ЛИНЕАРНЕ ФУНКЦИЈЕ	Ученици треба да усвоје појам линеарне функције и схвате график функције.	
7. ГРАФИЧКО ПРЕДСТАВЉАЊЕ СТАТИСТИЧ. ПОДАТАКА	Ученици треба да усвоје појмове у вези са статистиком.	
8. ВАЉАК	Ученици треба да усвоје дефиницију ваљка и његове елементе и умеју да скицирају слику ваљка, цртају межу и праве модел ваљка.	
9. СИСТЕМ ЛИНЕАРНИХ ЈЕДНАЧИНА	Ученици треба да препознају систем и знају да провере решење система.	
10. КУПА	Ученици треба да усвоје дефиницију купе и умеју да скицирају слику купе, цртају межу и препознају модел.	
11. ЛОПТА	Ученици треба да усвоје дефиницију лопте и умеју да препознају модел.	

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА ПРИПРЕМНИ РАД ИЗ МАТЕМАТИКЕ (8. разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
1. БРОЈЕВИ И ОПЕРАЦИЈЕ СА ЊИМА	Ова област обухвата знања о природним, целим и рационалним бројевима, њихово записивање на различите начине и упоређивање. Предвиђено је познавање основних аритметичких операција са различитим врстама бројева и израчунавање вредности одговарајућих бројевних израза. Ова знања се примењују у решавању практичних задатака.	МЕТОДЕ: Разговор, усмено излагање, тематска дискусија, цртање, писани радови ученика, илустрација цртежом, демонстрација односа, демонстрација радних операција, писане вежбе. НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, радни листови, слике, модели, наставни листићи, листићи за вежбање, лењири. ОБЛИЦИ РАДА: Фронтална настава, групни, индивидуални, рад у пару. АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Рачунање, решавање, посматрање, бележење, цртање, запажање, препознавање, именовање, описивање, навођење, дефинисање, процењивање, груписање, праћење, практиковање, уочавање, закључивање.
2. АЛГЕБРА И ФУНКЦИЈЕ	Потребно је да ученици науче решавање линеарних једначина са једном непознатом, као и решавање њихових система (на вишим нивоима). Предвиђено је да се савладају операције са полиномима – њихово сређивање, а на напредном нивоу и једноставнија растављања. Појам функције и њеног графика, као и цртање графика линеарне функције такође припадају овој области. И ова знања се примењују на решавање практичних проблема.	
3. ГЕОМЕТРИЈА	Познавање основних геометријских објеката (како у равни, тако и у простору), као и њихових најједноставнијих својстава, представља садржај основног нивоа ове области. На вишим нивоима предвиђају се и разна израчунавања везана за геометријске објекте (њихових дужина, површина и запремина), укључујући примене Питагорине теореме. Такође, ученици (посебно на напредном нивоу) треба да познају својства поменутих обједата и умеју да их примене.	
4. МЕРЕЊЕ	Ова и наредна област су посебно издвојене јер су одговарајућа знања и вештине неопходни за свакодневни живот, а нису у довољној мери обухваћени важећим програмом и врло мало су заступљени у постојећим уџбеницима. У области Мерење предвиђено је познавање јединица за дужину, површину, запремину, масу, време и углове, као и њихово претварање. Такође је укључено рачунање са разним апоенима новца. Посебно је издвојена способност процењивања резултата неких мерења или израчунавања.	
5. ОБРАДА ПОДАТАКА	Прикупљање података, њихово табеларно и графичко приказивање на разне начине, као и читање и тумачење таквих приказа представљају основни садржај ове области. Најједноставније операције са подацима (одређивање максимума и минимума и аритметичке средине) такође су укључене. Најзад, ова област обухвата рачун са пропорцијама и процентима.	
6. ЗБИРКА ЗА ЗАВРШНИ ИСПИТ	Све области и сви нивои.	

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА СЕКЦИЈУ ИЗ ФИЗИЧКОГ И ЗДРАВСТВЕНОГ ВАСПИТАЊА (5 - 8 .разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
ОДБОЈКА	Одбијање лопте прстима изнад главе Одбијање лопте прстима у паровима Одбијање лопте прстима од зида Одбијање лопте чекићем Одбијање лопте чекићем у паровима Школски сервис (одоздо) Смечирање (мрежа укусо) Тенис сервис (одозго) Блокирање (појединачно) Блокирање у паровима Игра	Ученици ће играјући спортску игру и примењујући виши ниво технике, већи број правила, једноставније тактичке комбинације и уз висок степен сарадње овладати основним елементима одбојкашке игре. Играјући спортску игру и примењујући сложене елементе технике, као и испуњавајући тактичке задатке, ученици ће учествовати у организацији утакмице и судити на утакмицама. Научиће тактику одбојке, систем такмичења, начин организовања утакмице и суђења.

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА МАКЕТАРСКУ СЕКЦИЈУ (5 -8 .разреда)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
1. МАТЕРИЈАЛИ И АЛАТИ ЗА ИЗРАДУ МАКЕТА	-Модел и макете -Формирање идеје о будућој макети -Материјали за израду модела и макета	НАСТАВНИ ОБЛИЦИ: Колективни рад, индивидуални рад, групни рад, рад у паровима. НАСТАВНЕ МЕТОДЕ: Усмено излагање, разговор, демонстрација компјутером.
2. ТЕХНИЧКО – ТЕХНОЛОШКА ДОКУМЕНТАЦИЈА	-Техничко цртање -Пројекције у техничком цртању -Израда техничке документације будуће макете (модела) -Преношење на материјал	НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, компјутер, интерактивна табла. АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Посматрање, бележење, запажање, анализа, именовање, упоређивање, коришћење литературе, дефинисање, аргументовано излагање, повезивање са претходним искуством, логичко закључивање.
3. ИЗРАДА МАКЕТЕ	-Обрада делова (4) -Склапање макете (2) -Финална обрада (2) -Дотеривање макете, отклањање недостатака -Провера функционалности макете и модела -Израда елабората за макету	КОРЕЛАЦИЈА: Информатика, Историја, Географија, Биологија, Математика, медији.

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА СЕКЦИЈУ ИЗ ФИЗИКЕ (8 .разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
1. СВЕТЛОСНЕ ПОЈАВЕ	-Рачунски задаци за такмичење :таласног кретања -Рачунски задаци за такмичење :огледала и конструкције ликова – рачунски и графички задаци -Рачунски задаци за такмичење :брзина светлости у различитим срединама, Индекс преламања и закона преламања светлости , тотална рефлексија	НАСТАВНИ ОБЛИЦИ: Колективни рад, индивидуални рад, групни рад, рад у паровима, компјутерска настава НАСТАВНЕ МЕТОДЕ: Усмено излагање, разговор, писане вежбе, демонстрација компјутером
2. ЕЛЕКТРИЧНО ПОЉЕ	-Рачунски задаци за такмичење :наелектрисања тела, врсте и количине -Рачунски задаци за такмичење :електрични потенцијал и напон, рад у електричном пољу(2) -Рачунски задаци за такмичење :рачунски задаци: електрично поље(2)	НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, компјутер, интерактивна табла АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Посматрање, бележење, запажање, анализа, именовање, упоређивање, коришћење литературе, дефинисање, аргументовано излагање, повезивање са претходним искуством, логичко закључивање
3. ЕЛЕКТРИЧНА СТРУЈА	-Рачунски задаци за такмичење: омов закон за део струјног кола и за цело струјно коло(2) -Рачунски задаци за такмичење :рад и снага електричне струје. Џулов закон(2) -Рачунски задаци за такмичење :рад и снага електричне струје. Понављање(2) -Рачунски задаци за такмичење(2)	КОРЕЛАЦИЈА: Информатика, Математика.
4. ЕЛЕКТРОМАГНЕТНО ПОЉЕ	-Рачунски задаци за такмичење :магнетно поље струјног проводника -Рачунски задаци за такмичење: деловање магнетног поља на проводник са струјом -Рачунски задаци за такмичење :понављање градива(2)	

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА ИНФОРМАТИЧКУ СЕКЦИЈУ (8 .разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
1. ИКТ	-Обрада текста - Обликовање, набрајање, заглавље, подножје, фусноте (Microsoft Office Word) -Израда слајд презентација (Microsoft Power Point) -Рад са табелама и креирање графикона (Microsoft Office Excel)	НАСТАВНИ ОБЛИЦИ: Колективни рад, индивидуални рад, компјутерска настава НАСТАВНЕ МЕТОДЕ: Усмено излагање, разговор, демонстрација компјутером НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, компјутер, интерактивна табла АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Посматрање, бележење, запажање, анализа, именовање, упоређивање, коришћење литературе, дефинисање, аргументовано излагање, повезивање са претходним искуством, логичко закључивање КОРЕЛАЦИЈА: Историја, Географија, Биологија, Енглески језик, медији.
2. ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	-Правила безбедног рада на интернету -Заштита приватности личних података	
3. РАЧУНАРСТВО	-Алати за рад са графичким објектима, текстом, звуком и видеом -Радно окружење програма. Алати за рад са графичким објектима, текстом, звуком и видеом -Програм – категорије, блокови наредби, инструкције -Програмске структуре -Пројектни задатак	

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА ДОПУНСКУ ИЗ ФИЗИКЕ (6 .разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
1. КРЕТАЊЕ	-Зависност пређеног пута од времена код равномерног праволинијског кретања -Променљиво праволинијско кретање. Средња брзине -Графици брзине, пута и убрзања код променљивог кретања	НАСТАВНИ ОБЛИЦИ: Колективни рад, индивидуални рад. НАСТАВНЕ МЕТОДЕ: Усмено излагање, разговор, писане вежбе. НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, компјутер, интерактивна табла АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Посматрање, бележење, запажање, анализа, именовање, упоређивање, коришћење литературе, дефинисање, аргументовано излагање, повезивање са претходним искуством, логичко закључивање КОРЕЛАЦИЈА: Информатика, Математика.
2. СИЛА	-Рачунски задаци: сила -Решавање задатака -опруга -Рачунски задаци: сила	
3. МАСА И ГУАТИНА	-Рачунски задаци: маса -Одређивање густине чврстих тела -Рачунски задаци: густина	
4. ПРИТИСАК	-Рачунски задаци :Хидростатички притисак -Рачунски задаци :Атмосферски притисак -Рачунски задаци: притисак	

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА ДОПУНСКУ ИЗ ФИЗИКЕ (7 .разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
1. ПРОМЕНЉИВО КРЕТАЊЕ	-Рачунски задаци веза силе, масе и убрзања -Рачунски задаци:Променљиво праволинијско кретање -Променљиво праволинијско кретање. Средња брзина	НАСТАВНИ ОБЛИЦИ: Колективни рад, индивидуални рад. НАСТАВНЕ МЕТОДЕ: Усмено излагање, разговор, писане вежбе. НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, компјутер, интерактивна табла АКТИВНОСТ УЧЕНИКА: Посматрање, бележење, запажање, анализа, именовање, упоређивање, коришћење литературе, дефинисање, аргументовано излагање, повезивање са претходним искуством, логичко закључивање КОРЕЛАЦИЈА: Информатика, Математика.
2. ГРАВИТАЦИОНО ПОЉЕ	-Одређивање сталног убрзања при кретању куглице низ жљеб -Слободно падање тела, бестежинско стање. Хитац навише и хитац наниже -Сила трења и сила отпора средине (трење мировања, клизања и котрљања). Утицај ових сила на кретање тела	
3. РАВНОТЕЖА	-Полуга, момент силе. Равнотежа полуге и њена примена -Рачунски задаци: Сила потиска у течности и гасу -Пливање и тоњење тела	
4. РАД И ЕНЕРГИЈА	-Рачунски задаци: Снага, коефицијент корисног дејства -Механички рад, енергија, снага, коефицијент корисног дејства -Рачунски задаци	

ГОДИШЊИ ПРОГРАМ ЗА ДОПУНСКУ ИЗ ФИЗИКЕ (8 .разред)

ТЕМА	САДРЖАЈИ	НАЧИН И ПОСТУПАК РЕАЛИЗАЦИЈЕ
1. СВЕТЛОСНЕ ПОЈАВЕ	-Понављање таласног кретања -Понављање огледала и конструкције ликова – рачунски и графички задаци -Брзина светлости у различитим срединама, Индекс преламања и закона преламања светлости , тотална рефлексија	НАСТАВНИ ОБЛИЦИ: Колективни рад, индивидуални рад. НАСТАВНЕ МЕТОДЕ: Усмено излагање, разговор, писане вежбе.
2. ЕЛЕКТРИЧНО ПОЉЕ	-Утврђивање наелектрисања тела, врсте и количине -Електрични потенцијал и напон, рад у електричном пољу -Рачунски задаци: електрично поље	НАСТАВНА СРЕДСТВА: Уџбеник, компјутер, интерактивна табла АКТИВНОСТ УЧЕНИКА:
3. ЕЛЕКТРИЧНА СТРУЈА	-Омов закон за део струјног кола и за цело струјно коло -Рад и снага електричне струје. Џулов закон -Рад и снага електричне струје. Џулов закон. Понављање. Рачунски задаци	Посматрање, бележење, запажање, анализа, именовање, упоређивање, коришћење литературе, дефинисање, аргументовано излагање, повезивање са претходним искуством, логичко закључивање
4. ЕЛЕКТРОМАГНЕТНО ПОЉЕ	-Магнетно поље струјног проводника -Деловање магнетног поља на проводник са струјом -Понављање градива. Рачунски задаци	КОРЕЛАЦИЈА: Информатика, Математика.

11. ПРОГРАМ ПРОФЕСИОНАЛНЕ ОРИЈЕНТАЦИЈЕ

Професионална оријентација јесте веома сложен и одговоран посао са којим треба почети од првог разреда Основне школе. Правилна професионална оријентација ученика представља круну целокупног образовно-васпитног рада Основне школе. Правилна професионална оријентација води ка избору одговарајућег позива и задовољства тим послом што резултира општом срећом човека. Спроводиће се:

- континуирано праћење професионалног развоја ученика током целог основног школовања;
- систематско професионално информисање ученика од стране психолога
- уочавање чинилаца који позитивно или негативно утичу на професионални развој ученика;
- уочавање несигурних и колебљивих ученика;
- лакше одабирање ученика за професионално саветовање.

Већи број часова одељенског старешине, као и часови редовне и додатне наставе биће посвећени групном презентовању појединих подручја рада.

Реализацију часова изводе ученици 8. разреда у сарадњи са психологом, одељенским старешином и предметним наставником.

Поред програма који реализује психолог, у сарадњи са учитељима и разредним старешинама, у оквиру редовне и додатне наставе сви предметни наставници повезују наставна градива са занимањима у којима су она примењива, те се и на тај начин обрађују садржаји професионалне оријентације. Такође, у холу школе се налазе информативни и едукативни панони на тему избора будућег занимања, битних елемената при избору професије, о врста средњих школа у Зрењанину, условима уписа,... Разредне старешине, у сарадњи са психологом, информишу родитеље на родитељским састанцима, о проблемима из области избора занимања.

Праћење реализације програма на професионалној оријентацији врши школски психолог.

12. ПРОГРАМ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ

Здравствена заштита ученика и здравствено васпитање реализује се у оквиру целокупног живота и рада школе, у свим образовно васпитним активностима. Овим програмом обухваћени су ученици од 1. до 8. разреда.

Циљеви здравствене заштите и здравственог васпитања су следећи:

- ♦ стицање знања, формирање ставова и понашања ученика у вези са здрављем и здравим начином живота
- ♦ напређење хигијенских и радних услова у школи и елиминисање утицаја који штетно делују на здравље
- ♦ стваривање активног односа и узајамне сарадње школе, породице и заједнице на развоју, заштити и унапређењу здравља ученика

Здравствено васпитање се остварује посебно у неким наставним предметима и областима као што су: познавање природе и друштва, биологија и хемија. Посебно место има физичко васпитање, јер је најдиректније везано за очување здравља, јачање физичке способности, снаге, отпорности и издржљивости ученика.

Часови ЧОС-а такође значајно доприносе здравственом васпитању ученика, јер се на њима обрађују теме из ове области.

Превентивне радионице из области здравља које обухватају низ значајних теме (здрава храна, пушење, наркоманија, алкохолизам, људска сексуалност) утичу на развој здравствене свести наших ученика.

Школа ради у једној смени тако да има доста времена да се учионице проветре, очисте и загреју.

Распоред часова редовне наставе и ваннаставних активности направљени су у складу са познатим педагошким, психолошким и ментално-хигијенским принципима како би се избегао замор и неравномерна оптерећеност ученика.

Ученицима је свакодневно обезбеђен боравак и кретање на ваздуху, редовно одвијање физичког вежбања и спортских активности независно од временских прилика.

Школа организује адекватан смештај одеће и обуће коју ученици скидају пре уласка у учионицу. Упућује ученика и родитеље у здравствено-хигијенске установе приликом одабирања одеће и обуће.

У оквиру превентивног рада обавља се:

Ред. број	САДРЖАЈ АКТИВНОСТИ	Време реализације	Носиоци активности
1.	Тестирање деце пре уписа у први разред	Мај	Школски психолог
2.	Систематски преглед свих ученика једном годишње	III - IV	Одељењске старешине
3.	Обавезно цепљење, предвиђено по узрасту или у случају епидемије	По плану здравствене установе	Учитељ 1 р. Одељ. старешина 8.
4.	Контролни преглед ученика код којих је пронађено обољење	По потреби	- // -
5.	Здравствени преглед просветних радника који раде са децом	VIII	Секретар школе
6.	Специјални преглед особља које ради са намирницама у кухињи	I - VIII	Секретар школе
7.	Организација против епидемиолошких мера у одређеним ситуацијама	По потреби	Директор
8.	Контрола хигијенских услова живота и рада у школи	редовно	Директор
9.	Контрола кухиње(преглед особља услова рада, начин снабдевања намирницама и чување хране квантитет и квалитет издавања хране и уклањања отпадних материја	Комисија по потреби	Комисија и здравствена служба
10.	Превентивна заштита зуба	Током године	Лекар, учитељ, одељенски старешина
11.	Упућивање ученика на специјалистичке прегледе, лечење у болници и другим установама	По потреби	Одељењски старешина
12.	Израда протокола праћења здравственог и физичког здравља ученика, планирано РП-ом	Током године	учитељ, Наставник физичког вас., Школски психолог

Појам здравственог васпитања обухвата следеће области:

1.Израђивање самопоштовања

1-8. разред- сазнавање о себи, правилно вредновање понашања, препознавање осећања .Остварује се путем радионица, на часовима одељењског старешине

5-8. разред-свест о сличностима и разликама наших емоција, осећања; проналажење начина за превазилажење психолошких проблема Остварује се путем радионица, на часовима ЧОС-а

2.Здрава исхрана

1-4.разред-разноврсна исхрана, време за јело, формирање навика у вези са правилном исхраном Остварује се путем радионица на часовима ЧОС-а, разговором са сеоским лекаром, путем школске огласне табле.

5-8. разред- упознавање са факторима који утичу на навике о правилној исхрани, формирање ставова у погледу исхране, потхрањеност, гојазност. Остварује се путем радионица на часовима ЧОС-а, разговором са сеоским лекаром, путем школске огласне табле

3. Брига о телу

1-4. разред- стицање основних хигијенских навика, прање руку, купање, прање зуба.Путем разговора са учитељем на ЧОС-у

5-8. разред- Развијање личне одговорности за бригу о телу, коси,устима, чистоћа тела, одећеОстварује се разговорима на ЧОС-у

4.Физичка активност и здравље

5-8. разред-стицање физичких способности, покретљивости игра, значај одмарања.На часовима физичког васпитања, слободним спортским активностима, школи у природи

5-8. разред-примењивање физичких способности у дневним активностима, коришћење времена и рекреације избор активности и спорта На часовима физичког васпитања, слободним спортским активностима

5. Бити здрав

1-4. разред- утврђивање здравог понашања, потреба за одмором. На часовима поз. природе, ЧОС-у, ЧОЗ-у

5-8. разред- научити како спречити болест, суочавање са развојним страховима и анксиозношћу. На часовима ЧОС-а, ЧОЗ-а, разговор са психологом

6. Безбедно понашање

1-4. разред- научити основна правила о безбедности у кући, школи на улици Остварује се на часовима ЧОС-а, ЧОЗ-а ППД,

5-8. разред- безбедност у саобраћају, безбедно понашање, хитне интервенције Остварује се на часовима ТО, ЧОС-а, ЧОЗ-а

7. Односи са другима

1-4. разред- упознавање са односима у породици у школи, пријатељства, конфликти, свађе. Остварује се кроз разговор са психологом и кроз радионице на часовима ЧОС-а и ЧОЗ-а

5-8. разред- оспособљавање ученика да разумеју потребе и осећања других људи. Остварује се кроз разговор са психологом и кроз радионице на часовима ЧОС-а и ЧОЗ-а

8. Хумани односи међу половима

Ова област је планирана и остварује се у оквиру посебног дела Годишњег програма рада школе. Остварује се кроз разговор са психологом и радионице, на часовима ЧОС-а и ЧОЗ-а, у предавањима лекара, путем школске огласне табле и на друге начине.

9. Правилно коришћење здравствених служби

1-8. разреда- Упознавање и контакт са лекарима, стоматологом, здравственим установама Носиоци активности-учитељи и одељењске старешине.

10. Улога за здравље заједнице

1-8. разреда- Знати како очувати здраву околину Остварује се путем радних акција на уређењу шк. простора, часовима ПП, биологије, ЧОС-а. Наведени циљеви се остварују у сарадњи са родитељима, Заводом за заштиту здравља Зрењанин, Министарством здравља и Министарством просвете РС.

13. ПРОГРАМ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ УЧЕНИКА ЦИЉЕВИ АКТИВНОСТИ, ПРОГРАМА

- сарадња Центра за социјалну заштиту и школе у пружању социјалне заштите ученика (дописи, лично)
- пружање помоћи ученицима с поремећајима у понашању
- пружање помоћи васпитно запуштеним или угроженим ученицима, ученицима који долазе из породица са проблематичним односима (ризичне породице)
- упознавање и праћење социјалних прилика ученика и брига за децу тешких породичних прилика – упућивање у остваривање социјално- заштитних мера
- упућивање родитеља на начине остварења права
- упућивање родитеља на извршење родитељских обавеза

НАМЕНА АКТИВНОСТИ, ПРОГРАМА

Намена активности је уз сарадњу Центра за социјални рад пружање помоћи ученицима и родитељима у остваривању социјалне заштите, као и пружање помоћи и пажње ученицима с поремећајима у понашању и породицама са социопатолошким појавама (злостављање, алкохолизам, итд.).

НОСИОЦИ АКТИВНОСТИ ПРОГРАМА

- стручни сарадник
- директор школе
- радници Центра за социјални рад
- родитељи
- учитељи и наставници

Носиоц активности је стручни сарадник школе који детектира и идентификује социјални проблем, те информише путем дописа или лично раднике Центра за социјалн рад који уз помоћ различитих законских мера пружају социјалну заштиту ученицима и њиховим породицама.

НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ АКТИВНОСТИ ПРОГРАМА

Начин реализације активности се одвија првенствено у школи где стручни сарадници уз сарадњу учитеља детектују социјални проблем независно о томе да ли је повезан с понашањем ученика и/или чланова његове породице. Стручни сарадник тада путем дописа обавештава Центар за социјални рад, који када утврде потребне чињенице реализују одређене социјалне и законске мере, те пружају социјалну заштиту ученицима и њиховим породицама. У циљу ефикасније сарадње школе и Центра за социјални рад, могућ је и долазак радника Центра за социјални рад у школу, где се током индивидуалних разговора с родитељима, али и на родитељским састанцима, на којима су присутни и радници школе, покуша решити проблем.

ПРЕГЛЕД АКТИВНОСТИ ПРОГРАМА

Опсервација и идентификација ученика с одређеним социјалним проблемима се у школи одвија свакодневно.Првенствено стручни сарадник проблем покушава решити уз сарадњу родитеља (службеним позивима у школу и информативним разговорима), а уколико нема резултата, по потреби током школске године, шаљу дописе Центру за социјални рад те га тиме укључују у решавање одређеног проблема.

НАЧИН ВРЕДНОВАЊА И НАЧИН КОРИШТЕЊА РЕЗУЛТАТА ВРЕДНОВАЊА

Начин вредновања се састоји од праћења промена у понашању и уклањању социјално угрожавајућих и ризичних чиниоца из социјалне околине ученика (зависно о проблематици). Врло је важна повратна информација Центра за социјални рад школе.

14. ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Реализацијом програма еколошке заштите животне средине и естетског и хигијенског уређивања школе оствариће се следећи образовни- васпитно задаци:

- неговање љубави према природи
- обогаћивање знања ученика о природи и доживљавање лепог у природи- развијајући позитиван став за чување животне средине
- развијање свести о планском коришћењу природе, како је мењати и чувати
- упознавање фактора који угрожавају здравље човека
- подстицање самосталног деловања ученика и наставника у развоју естетске , еколошке и хигијенске свести

Са едукацијом о заштити природе и човекове средине започиње се кроз игру у предшколском одељењу. У предметима Природа и друштво реализује се програм о заштити природе и човекове средине од 1 - 4. разреда, а такође и у оквиру изборног предмета Чуvari природе у другом, трећем и четвртном разреду.

Програмски садржаји из екологије реализују се од 5 - 8. разреда у наставним предметима: географија, хемија, биологија. Садржаје екологије школа може реализовати и кроз:

- слободне ученичке активности
- друштвено користан рад
- ученичке организације

Наставници српског језика, биологије, ликовне културе, географије, физике, хемије и физичког васпитања својим програмом рада обухватиће програмске садржаје из екологије.

Програм активности обухватиће следећа подручја рада :

- I. Активност на уређењу школског простора
- II. Уређење и одржавање школског објекта
- III. Уређење и одржавање школске околине
- IV. Тематска предавања

15. САРАДЊА СА ЛОКАЛНОМ САМОУПРАВОМ

Школа ће са својим наставницима и ученицима неговати сарадњу са локалном самоуправом и друштвеном средином у следећим облицима културног и јавног деловања: јавни наступи, смотре, приредбе, изложбе, такмичења и други облици јавног наступа и деловања.

Редни број	ОБЛИЦИ КУЛТУРНОГ И ЈАВНОГ ДЕЛОВАЊА	Време активности	Носиоци активности
1.	ЈАВНИ НАСТУПИ	27. Јануар	Дечји савез, Литер. рец. Фолклорна
2.	ПРИРЕДБЕ Одељењске приредбе Пријем првака	Крај шк.г. Дочек н.г. 01.09.	Драмска, Литер.-реци. Одељ. зајед., Секције
3.	ИЗЛОЖБЕ А/ Изложба ликовних радиова	Стална	Ликовна секција Комисија КЈД, Дечји савез
4.	ТАКМИЧЕЊЕ У ОКВИРУ ШКОЛЕ - јесењи крос ученика - спортска такмичења - пролећни крос ученика	Октобар Током године мај	Наставник физичког васпитања
5.	ТАКМИЧЕЊЕ НА НИВОУ ОПШТИНЕ И РЕГИОНА - рецитатори - кошарка - покрет "Науку младима" - из наставних предмета	Пролеће пролеће Април мај	Нас. српског језика Нас. физ. васпитања а Предметни нас., Предметни нас.
6.	СУСРЕТИ е) Песничка штафета ф) ведри дечји сусрет "квиз" г) спортски сусрети х) Дан школе	Април-мај децембар X, XII XII јуни	Литер.-рецитатори Дечји савез, Нас. физ. вас. Дечји савез

16. САРАДЊА СА ПОРОДИЦОМ-РОДИТЕЉИМА

Сарадња школе и родитеља-породице ученика имаће следеће облике :

- * Састанци Савета родитеља
- * Одељењски родитељски састанци
- * Индивидуални пријем родитеља и посете
- * Отворени дан школе
- * По потреби, посете домовима ученика од стране учитеља и одељењских старешина

Сваки одељењски старешина, учитељ планира одржавање пет родитељских састанака у току школске године. План одржавања родитељских састанака дат је у поглављу "Календар и ритам рада".

Индивидуални пријем родитеља врше се сваке недеље у трајању од једног часа. Распоред пријема сачиниће се почетку школске године и мења се у зависности од промене распореда часова.

Отворени дан школе се организује једном месечно са циљем да родитељима-старатељима омогући присуствовање образовно-васпитном раду. Приликом израде распореда води се рачуна да сви наставни дани у недељи подједнако буду заступљени у току године.

План одржавања састанака Савета родитеља дат је у следећој табели:

Р. БР	САДРЖАЈ РАДА	РЕАЛИЗАЦИЈА	
		ВРЕМЕ	НОСИОЦИ
1.	Израда плана и програма рада Савета родитеља школе у духу Статута, Закона и Годишњег програма рада школе.	Септембар	Пред. Савета Директор Секретар
2.	Анализа стања дечије заштите у школи и ефекти социјално превентивне заштите ученика	2 пута годишње	Комисија Секретар школе
3.	Разматрање могућности увођења видео надзора	новембар	директор
4.	Анализа Правилника о безбедности и безбедности ученика, планирано ШРП-ом	новембар	директор
5.	Анализа материјално финансијског пословања ђачке кухиње	-//-	-//-
6.	Разматрање плана и програма ђачких ескурзија и излета и давање мишљења о њима.	Август	Директор Председник Савета
	Доношење одлуке о висини надокнаде за наставнике пратиоце на ђачким ескурзијама	фебруар	
7.	Упознавање са успехом и владањем ученика	Јануар Август	Директор Психолог
8.	Разматрање могућности укључивања родитеља ученика у стварање материјалних и других услова за рад школе, акције на уређењу школске средине и заштите животне средине, помоћ дечјем савезу.	Током године	Директор Одељењске Старешине
9.	-Разматрање и усвајање извештаја о реализацији ескурзија -Давање предлога изборних предмета за наредну шк.годину -Анализа сарадње школе и породице ученика и изналагање нових облика и садржаја рада и препоруке за рад у наредној шк.години.	Јун	Директор Психолог

17. ПРОГРАМ УЧЕНИЧКИХ ЕКСКУРЗИЈА И НАСТАВЕ У ПРИРОДИ

У циљу потпуности образовно-васпитног рада са ученицима планирано је организовање ученичких екскурзија и наставе у природи а у складу са изменом Правилника о наставном плану и програму основног образовања и васпитања ("Сл. гласник РС-Просветни гласник" бр. 1/2009 део: Екскурзије). Приликом планирања екскурзија вођено је рачуна о томе да визуелни догађаји и непосредни сусрети на њима буду у складу са целокупним образовно-васпитним радом пре и после излета-екскурзије у школи и ван ње, тако да се могу постићи незамењиви образовни ефекти који се ни једним другим начином информисања не могу у тој мери постићи. Путем екскурзија ученици се упознају са географским карактеристикама и особеностима наше земље, са историјом, културом и уметношћу српског народа и других народа који живе на територији Србије.

Трошкове организације и извођења екскурзија носе родитељи ученика.

Организација наставе у природи

Разред	Садржај	Време трајања	Време извођења	Носилац
1 - 4	Боравак ученика у верификованом објекту	7 дана	Април-мај	Учитељи

Финансирање боравка ученика преузимају родитељи ученика. А уколико се не пријави довољан број ученика сходно правилнику, настава у природи се неће организовати.

18. ПРОГРАМ РАДА БИБЛИОТЕКЕ

ПОДРУЧЈЕ РАДА	РАДНИ ЗАДАЦИ	ВРЕМЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ
ПЛАНИРАЊЕ И ПРОГРАМИРАЊЕ	-израда глобалног и оперативног плана рада; -план коришћења библиотечног простора.	август/ септембар
ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНА ДЕЛАТНОСТ	-упознавање ученика са радом библиотеке; -развијање читалачких навика; -обука ученика за самостално коришћење библиотечног фонда; -реализација часова библиотекар у свим разредима; -пружање помоћи при избору литературе; -испитивање интересовања и потреба читалачке публике	континуирано
САРАДЊА СА НАСТАВНИЦИМА	-договор о коришћењу библиотечног простора; -договор око коришћења обавезне и изборне лектире; -информисање наставног особља о новој библиотечној грађи; -присуствовање седницама Наставничког већа; -Сарадња са стручним активима, педагошко- психолошком службом и директором школе у вези са набавком стручне, методичко – педагошке и друге литературе -присуствовање састанцима актива наставника природних и друштвених наука;	континуирано
БИБЛИОТЕЧКО – ИНФОРМАЦИОНА ДЕЛАТНОСТ	-упис ученика у библиотеку за шк. 2013/2014. годину; -попис библиотеке; -сређивање књижног фонда -обрада књига; -каталожска обрада нових књига; -информисање о новим књигама и часописима; -сређивање картотеке корисника; -вођење дневне статистике; -вођење евиденције о корисницима; -писање извештаја о раду; -припрема тематских панела.	континуирано
КУЛТУРНА И ЈАВНА ДЕЛАТНОСТ	-изложба нових књига; -организовање манифестације „Песничка штафета“ -сарадња са драмском секцијом и учествовање на школским приредбама	континуирано
СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ	-праћење стручне литературе; -присуствовање семинарима; -сарадња са матичном библиотеком.	континуирано

ПРОГРАМ ЗА ПОДРШКУ УЧЕНИЦИМА У ПРОЦЕСУ УЧЕЊА

„Учење је сложен и тежак процес. Али, ако знамо како треба учити и ако у учењу успевамо, онда је то и радостан и занимљив посао. Заправо, можда нема ничег радоснијег и занимљивијег од успешног учења.“ – И. Фурлан

Учење се дефинише као плански, организован и свесно усмерен процес ка оспособљавању ученика за позитивне промене, за успешно овладавање знањима, развоју умења, формирању позитивних навика и развоју психо-физичких функција.

Процес учења јесте основна активност ученика, односно основни и најангажованији когнитивни процес код ученика. Успех ученика у школи, у знатној мери, зависи и од тога у ком степену су овладали знањима, навикама и техникама успешног учења. Свака индивидуа, мање или више, има диспозиције за учење, али начине на које треба нешто научити требало би стицати у процесу редовног школовања, треба их учити и научити.

Управо та знања ће омогућити ученицима да током школовања, па и касније, властитим напорима, успешно савлађују и најсложеније садржаје из области науке, технике, технологије, културе,... да се успешно оспособе за процес перманентног образовања. Према томе, ученике треба оспособљавати за успешну мисаону обраду чињеница и појмова, за уочавање веза и односа између чињеница и појмова, како би боље научили оно што уче.

Ученицима треба помоћи да науче:

- да обављају мисаону анализу, синтезу, апстракцију и генерализацију;
- како да лакше запамте неопходне чињенице;
- како да успешно повезују ново са већ наученим градивом;
- како да репродукују научено
- како да научено примене у пракси.

Активности на плану подршке процесу учења:

Садржај	Узраст	Облик	Реализатор
Умеш ли да учиш? (упитник)	5.-8.	Одељењске заједнице	Одељењске старешине
Моје радно место за учење (сто, столица, светло)	1.-4.	Одељењске заједнице	Учитель
Положај тела при учењу	1.-4.	Одељењске заједнице	Учитель
Распоред рада и одмора током дана	1.-8.	Одељењске заједнице	Учитель/Одељењске старешине
Моје време за учење	1.-8.	Одељењске заједнице	Учитель/Одељењске старешине
Услови успешног учења	4.-8.	Одељењске заједнице	Учитель/Одељењске старешине
Распоред (план) учења	4.-8.	Одељењске заједнице	Учитель/Одељењске старешине
Израда домаћих задатака	1.-3.	Одељењске заједнице	Учитель
Учење мора бити правилно- то значи?	5.-8.	Одељењске заједнице	Одељењске старешине
Уџбеник као извор знања	3.-8.	Одељењске заједнице	Учитель/Одељењске старешине
Важност мотивације у учењу	4.-8.	Одељењске заједнице	Учитель/Одељењске старешине
Радне навике	4.-8.	Одељењске заједнице	Учитель/Одељењске старешине
Распоред часова и распоред учења	4.-8.	Одељењске заједнице	Учитель/Одељењске старешине
Како понављати градиво и како се преслишавати?	5.-8.	Одељењске заједнице	Одељењске старешине
Како ћемо знати да смо градиво научили?	4.-6.	Одељењске заједнице	Учитель/Одељењске старешине
Коришћење речника и енциклопедије	3.-6.	Редовна настава	Учитель/предметни наставници
Методe учења: учење градива у целини, по деловима и комбиновано	4.-8.	Одељењске заједнице	Психолог/Учитель/Одељењске старешине
Расподељено учење у времену	5.-8.	Одељењске заједнице	Психолог /Одељењске старешине
Начини учења појединих предмета	5.-8.	Редовна настава	Предметни наставници

Одељењске старешине, ће на ЧОС-у, на основу узраста и конкретних потреба ученика њиховог одељења, обрадити (у сарадњи са психологом школе) неке од програмом предвиђених тема. Сваки предметни наставник ће на уводном часу дати конкретне смернице за учење градива тог предмета.

Програм рада са родитељима у области пружања подршке ученицима у процесу учења:

Програм реализују учитељи и одељенске старешине, уз помоћ психолога школе, у форми предавања за родитеље на родитељским састанцима, током године. Сваки учитељ/одељенски старешина ће одабрати једну или више од понуђених тема, и упознати родитеље са оним аспектима учења у којима је помоћ родитеља добродошла :

- Развијање радних и других навика детета и њихов смисао;
- Улога плана дневних активности у формирању навика и улога родитеља у остваривању услова за реализацију дневног распореда и контроле ученика;
- Услови успешног учења;
- Радно место детета;
- Помоћ детету и изради домаћих задатака;
- Тешкоће при учењу и како их савладати;
- Ко је одговоран за учење детета?;
- Како да родитељ помогне ђаку прваку?
- Како да ваше дете самостално ради домаће задатке?
- Проблеми учења у пибертету
- Како дете треба да учи у петом разреду?

У раду са децом која имају проблема у физичком и/или психичком функционисању, психолог, уз сарадњу са наставницима и родитељима, мотивише ученике за допунски рад и школско учење; упућује их у методе и технике успешног учења; прати њихов емоционални и социјални развој и помаже им у реалном планирању њиховог професионалног развоја. Рад са ученицима се одвија у индивидуалним контактима, одређеном периодиком по моделу Др Тадије Ераковића и уз консултације са дефектологом, психијатром, лекарима,... Сваки наставник, у сарадњи са психологом школе, прилагођава свој рад и наставни програм према специфичним потребама ових ученика, које потом реализују путем диференцираног приступа кроз редовну и допунску наставу.

СМЕТЊЕ У ФИЗИЧКОМ И ПСИХИЧКОМ РАЗВОЈУ

Корективни рад са ученицима који показују мање сметње у физичком или психичком развоју је један од важних задатака психолога у школи. Међу овим ученицима је највећи број оних са проблемима у савлађивању наставе и градива. То су најчешће ученици са смањеним интелектуалним способностима, којима је потребно више времена и напора за извршавање школских обавеза. Значајан број ове деце се уочи још приликом тестирања деце за упис у први разред основне школе што је и прилика да се благовремено почне са систематским праћењем и усмеравањем ове деце и њиховог развоја.

У раду са децом која имају проблема у физичком и психичком функционисању, психолог, поред сарадње са наставницима и родитељима, преузима следеће активности:

- ◆ упућује их у методе и технике успешног учења,
- ◆ мотивише их за допунски рад и школско учење,
- ◆ прати њихов емоционални и социјални развој и помаже им у реалном планирању њиховог професионалног развоја.

Психолог посебну пажњу посвећује деци која имају проблеме у развоју (сметње у моторици, говору, проблеме у емоционалном и социјалном развоју, комбиноване сметње и слично). Корективни рад се спороводи, по потреби и са децом која показују неуспех у писању (дисграфија), који имају проблема са читањем (дислексија), проблем са рачунањем (дискалкулија), проблеме са графомоторним активностима (дисортографија), проблеме са изговором појединих гласова (дислалија) и др.

Рад са ученицима се одвија у индивидуалним контактима, одређеном периодиком по моделу Др Тадије Ераковића и уз консултације са дефектологом. Мере које се предузимају усмерене су на организовање различитих облика саветодавног карактера. Сваки тежи поремећај захтева додатну сарадњу са дефектологом или дечјим психијатром. Корективне вежбе доприносе квалитетнијој психомоторној организацији, развоју оперативног мишљења, препознавању покрета у гностичким структурама мозга и воде ка вишој форми мисаоне активности - ка симболизацији. Када се ове вежбе уз пријатне емоционалне доживљаје, кроз игру добро увежбају, прелази се на манипулативне

активности. Могу се користити разни материјали који помажу постизање циља. Овде је циљ да се постигну перцептивна тачност, као и координација ока и руке и да се увежбају покрети шаке и прстију. Од посебног су значаја манипулативне активности од лева на десно и обрнуто (померање куглице по жици или слично), јер су предвежбе за будуће графомоторне активности.

Носиоци ових активности, поред психолога школе су и наставник разредне наставе, лекар и родитељ. Најбољи ефекти корективног рада постижу се сарадњом свих носиоца активности.

За ученике који спадају у групу деце са "сметњама у развоју" а укључени су у систем редовног образовања на почетку и у току школске године израђују се Индивидуални образовни планови. Нека деца најбоље уче сама, у активностима које изводе сопственим темпом, друга се најбоље осећају када се повезују са вршњацима и сарађују. Некој деци су за учење битни додир и покрет, друга се више ослањају на визуелизацију... Нека деца су вешта у откривању веза и односа међу предметима и догађајима, а нека деца су склона посматрању. Без обзира на то који начин преовладава у њиховом приступу учењу, деца ће бити успешна када им се створе такви услови који одговарају начину учења коме су највише склона.

Индивидуални образовни план (ИОП) је инструмент којим се на најдискретнији могући начин обезбеђује прилагођавање образовног процеса детету са сметњама у развоју, тј. његова индивидуализација. ИОП се креира за свако дете, за које се може оправдано претпоставити да има посебне образовне потребе, али и за свако дете које из било ког разлога, не показује очекиван, типичан напредак у школи, образовни и социјални. ИОП је писани документ који настаје тимским радом учитеља тј. разредног старешине, предметног наставника, стручног сарадника, родитеља (старатеља) и по потреби стручњака ван установе, са циљем подстицања оптималног развоја детета на очуваним потенцијалима и омогућавања његовог напредовања у складу са способностима. Стручни тим за инклузивно образовање доноси одлуку о изради ИОП-а и формира горе наведени тим који ће сачинити ИОП-е за конкретну децу.

Задаци стручног тима за инклузивно образовање за Школску 2018/2019. годину су следећи:

АКТИВНОСТИ	УЧЕСНИЦИ	ВРЕМЕ
Идентификација деце из осетљивих група	Чланови стручног тима за инклузивно образовање	Крај августа и током године
Формирање тимова за додатну подршку	Чланови стручног тима за инклузивно образовање	Крај августа и током године
Праћење спровођења ИОП-а	Чланови стручног тима за инклузивно образовање	Током године
Евалуација ИОП-а	Чланови стручног тима за инклузивно образовање	Током године
Осмишљава антидискриминационе мере и друге активности са циљем спровођења инклузивног образовања	Чланови стручног тима за инклузивно образовање	Током године

Чланови стручног тима за инклузивно образовање:

Слободан Ракић – директор школе
 Тијана Нинков – стручни сарадник – дипл. психолог
 Гордана Ракић – професор разредне наставе
 Весна Мојин – професор разредне наставе
 Милица Живић – професор руског језика

ДАРОВИТИ УЧЕНИЦИ-ИДЕНТИФИКАЦИЈА И РАД СА ЊИМА

Савремени захтеви у погледу образовања и васпитања деце и младих односе се пре свега на такво образовање и васпитање које је у функцији интелектуалног, афективног и социјалног развоја ученика.

У оквиру тога, посебна пажња требало би да се посвети даровитим ученицима који могу да постигну запажене резултате у многим правцима.

Постоје различите дефиниције појма даровитости. Једна од најпогоднији каже да је даровитост "склоп особина које конкретном ученику омогућавају да постиже трајно, изразито натпросечан резултат у једној или више области људске делатности".

Према класификацији одређивања врста даровитости на основу способности, постоји 6 подручја:

1. опште и интелектуалне способности
2. креативне и продуктивне способности
3. школске способности
4. социјалне способности
5. уметничке способности
6. психомоторне способности

Из ове дефиниције произилазе и потребе школе у начину организовања рада са ученицима изражених способности: организовати их за одређену област-предмет, пошто се даровитост најчешће испољава у једној области. За даровитост је важна изражена способност али и друге особине личности (темперамент, карактер, ставови, интересовања), те је потребно пратити развој личности ученика у целини. Да би се потенцијална даровитост развила, потребни су разни видови подршке (педагошке, психолошке и друштвене) у виду јачања мотивације ученика (спољашње и унутрашње), обезбеђивање услова за рад, учешће на такмичењима, похвале и награде).

ПРЕПОЗНАВАЊЕ И ИДЕНТИФИКАЦИЈА ДАРОВИТИХ

Поступак се одвија у две фазе:

Прва фаза: Процес препознавања потенцијално даровитог ученика састоји се у непосредном опажању понашања, начина рада и резултата од стране наставника (на основу упутства о уочавању даровитости), психолога и родитеља. Значајни су и резултати ваншколских активности (смотре, такмичења и сл.). Школски психолог на основу својих испитивања упоређује их са онима до којих су дошли наставници на основу целокупног рада са потенцијално даровитим учеником. На основу укупних података издвајају се ученици који се потом, у сагласности са родитељем, предлаже за идентификацију. У другој фази након одређеног времена подстицања и едукације ученика назначених као даровити, поступком одређених критеријума и стандардизованих инструмената, одређује се врста и степен изражености способности и издвајају се ученици који се могу сматрати даровитим.

За те ученике се у школи организује настава која им обезбеђује напредовање и развој у области за коју је везана њихова даровитост: ИОП -3, изборни предмети, упућују се у специјализоване школе, предлаже акцелерација, обезбеђује се упис у одговарајућу средњу школу.

Значајна питања рада са даровитим ученицима су: време препознавања и идентификације, носиоци поступка и методе и поступци.

ПРЕПОЗНАВАЊЕ:

Време: временски се не може прецизно одредити, али обавља се од 4. до 8. разреда основне школе.

Носиоци активности су: разредни и предметни наставник, Одељењско веће, психолог у сарадњи са родитељима.

Методе и поступци:

1. општи успех ученика;
2. успех и резултати из појединих предмета;
3. тестови школских постигнућа;
4. тестови интелигенције;
5. резултати на смотрима и такмичењима;
6. анализа радова.

ИДЕНТИФИКАЦИЈА:

Време: Утврђивање врста и степена изражености способности у 7. и 8. разреду основне школе.

Носиоци активности су: стручни тим Завода за запошљавање: психолог, педагог, лекар уз сарадњу са стручном службом школе и родитељи у оквиру професионалног саветовања.

Методе у поступци:

1. укупни резултати утврђени у првој фази;
2. тестови интелигенције;
3. тестови специјалних способности везаних за област испољене даровитости;
4. тестови креативних способности;
5. тестови личност;
6. разговор са тимом стручњака.

СИСТЕМ ОБЛИКА И САДРЖАЈА РАДА СА ДАРОВИТИМ УЧЕНИЦИМА У ШКОЛИ

○ Рад у редовним школама

може да се одвија и у разреду са хетерогеним саставом ученика. Флексибилном организацијом наставе, ИОП – 3, индивидуализацијом и диференцијалним приступом са постављањем повећаних захтева постиже се јачање мотивације, развијање интересовања за одређене садржаје и испољавање способности.

○ Слободне активности

организују се за ученике који су испољили интересовања за неке области-предмете и показали да могу да напредују брже него што им је омогућено у настави у одељењу. У различитим секцијама ученици могу да се више ангажују и интензивније баве неким садржајима. Слободне активности су значајне за даровите ученике и што ће им помоћи да открију која је од различитих даровитости које поседују израженија и доминантнија у односу на друге.

○ Додатни рад

за ученике који су показали да могу да напредују више него што им омогућава рад у секцији, организује се додатни рад. Овај рад је намењен мањем броју ученика који постижу изузетне резултате захваљујући својој даровитости.

Могући начини рада са даровитима су још и индивидуални рад и рад у мањим групама, менторски рад, специјализована одељења, специјализоване школе, акцелерација, посебни третмани даровитих ученика и слично.

НОСИОЦИ РАДА СА ДАРОВИТИМ УЧЕНИЦИМА У ШКОЛИ

* **Наставници** - наставнички колектив и наставник обезбеђује испољавање даровитости ученика организовањем креативне наставе са унутрашњом диференцијацијом и индивидуализованим приступом ученику, уочава ученике са израженијим способностима, повећава захтеве и подстиче их у раду, усмерава ученике у слободне активности, организује додатни рад и сл.

* **Педагошко-психолошка служба** - психолог помаже наставницима у уочавању ученика са израженим способностима, обављају психолошка испитивања, сарађују са наставницима и иницирају рад са ученицима, помажу наставницима у проналажењу оптималних облика и метода рада да даровитим ученицима, сарађују са ученицима и родитељима, раде на професионалном информисању и усмеравању ученика, сарађују са стручним тимовима Завода за запошљавање.

* Стручни тимови Завода за запошљавање

* Центри за рад са даровитим ученицима

ПРОГРАМ ЛИЧНОГ И СОЦИЈАЛНОГ РАЗВОЈА УЧЕНИКА

Живот и рад у школи стављају пред ученике различите захтеве у погледу дисциплине, учења и дружења, односа према ауторитету, стицању одговорности и развоја сопствене личности. Савлађујући их деца усвајају не само знања предвиђена наставним планом и програмом, већ стичу социјално вредне и пожељне особине значајне за укључивање у друштвену заједницу. Школа својим многоструким деловањем знатно утиче на личност својих ученика. У времену које дете проведе у разреду са својим вршњацима и предавачима одвијају се процеси интелектуалног, емоционалног и социјалног сазревања, путем усвајања васпитних и образовних садржаја, али и кроз комплетну организацију рада школе, која је устројена на демократским принципима.

Социјализација јесте процес у коме дете наслеђене потенцијале развија у својеврсну индивидуалност, али она исто тако подразумева и уклапање формиране индивидуалности у друштвено прихватљиво функционисање. Социјална интракција има врло важну улогу у развоју детета и испољава се кроз сарадњу, заједничке активности, конфликте и партнерство.

Сфере социјалног развоја и васпитања јесу: откривање и упознавање самог себе, развијање односа са другима, као и стицање искустава и сазнања о другима.

Социјално сазнање подразумева: опажање и разумевање емоционалних стања других; самосазнање (свест о себи, сопственим могућностима и ограничењима, осећањима); схватање односа међу људима (пријатељство, норме и правила, структура друштва и институције); разумевање социјалних појава (социјално прилагођавање и социјални статус); уочавање и решавање социјалних проблема и конфликта (извори конфликта, децентрација, емпатија).

Репертоар социјално компетентног понашања појединца сачињавају вештине као што су: интперсоналне вештине (позитивно понашање према другима, емпатија, партиципација, социјабилност, пружање подршке), социјално одговорно понашање (поштовање правила, свест о последицама свог понашања на друге), социјална независност, контрола понашања

(толеранција на фрустрацију, прављење компромиса у конфликтним ситуацијама), асертивне социјалне вештине,...

За унапређивање социјалних вештина ученика користе се различите методе као што су подучавање, моделовање, увежбавање понашања, позитивно поткрепљење,....

Дете расте у интеракцији са својим окружењем, односно, социјално знање се увек одвија у контексту социјалне интракције. Са ученицима од 1. до 4. разреда социјални развој подстичемо кроз структурисане игре (радионице) које су конципиране на тај начин да омогућавају детету развој способности :

- ◆ децентрације, стављања у позицију другог;
- ◆ уживљавања у туђа осећања - емпатије;
- ◆ решавања проблем-ситуација стављањем у позицију другог;
- ◆ проналажења конструктивних излаза из сукоба;
- ◆ развијања стратегија у решавању социјалних проблема;
- ◆ сарадње и кооперативности;
- ◆ доношења заједничких одлука, како се сарађује и уважава други;
- ◆ за саосећајну, ненасилну комуникацију, емпатијско решавање „проблем-ситуација“;
- ◆ јачања толеранције на фрустрацију, стрес, прихватања правила;
- ◆ усвајања правила комуникације, принципа лојалне борбе и равноправности, да прихвате победу као и пораз, прихватања правила „фер-плеја“...

Подучавање, као метода, подразумева директну вербалну обуку усмерену на разумевање појединих социјалних вештина значајних за социјалну интракцију. Са ученицима од 5.-8. разреда разредне старешине, кроз дискусију о значењу и значају одговарајућих социјалних вештина, праћеном давањем конкретних примера таквог понашања, омогућавају ученицима да разумеју зашто, у којим ситуацијама и који је смисао испољавања социјално адекватног понашања.

Понашања значајна за комуникацију су: разговор са другима, слушање док други говоре, посматрање понашања друге особе, постављање питања о активности у којој се учествује или о другим особама, изношење мишљења о активности или о самом себи, сопствена одговорност, последице понашања, асертивно понашање

Примена само подучавања не утиче значајно на испољавање просоцијалног понашања, те се у раду са ученицима виших разреда комбинује са следићим радионицама: „Ко си ти, ко сам ја“; „Како нас други слушају“; „Помозите, шта да радим, другови ме одбацују“; „Може ли се сукоб спречити“; „Наговорили су ме...“; „Кад станем у туђе ципеле“; „Човече, љутиш ли се?“; „Како сукоб најбоље решити“; „Извини“;... Унапређивање социјалних вештина се остварује у оквиру свакодневног школског рада. Поред наведених активности, у рад са ученицима који имају смањен ниво просоцијалног понашања укључују се и вршњаци који испољавају висок ниво просоцијалног понашања.

Својим ставовима, системом вредности и понашањем просоцијални ученици могу послужити као модели на које се неприлагођени ученици могу угледати. Пожељно је да наставник у одељењу створи ситуације у којима ће просоцијални ученици охрабривати и подстицати агресивне вршњаке када испоље позитивно социјално понашање.

Такође, потребно је, колико је то могуће, смањити могућност повезивања и дружења тих ученика са вршњацима који могу охрабривати проблематично понашање.

Повећање нивоа или фреквенције јављања различитих социјално пожељних понашања захтева и позитивно поткрепљење. Награду или повољне исходе за појединца може чинити социјално одобравање или подршка, специјалне привилегије или активности. Без обзира на то која се врста поткрепљења или подстицања користи, важно је да похвала уследи што пре након појављивања жељене реакције и да се ново научено понашање често примењује.

Праћење социјалног развоја ученика обавља, поред разредног старешине, психолог школе, који путем социометријског испитивања открива и ученике којима је потребна додатна помоћ у развоју социјалних вештина.

Предлог садржаја	Узраст	Облик	Реализатор
Развијање самопоштовања – указати на оно по чему је свако дете посебно; Промовисање разумевања и прихватања других и другачијих – толеранција; Развијање самопоштовања – свако дете је посебно и баш зато вредно	1.-8.	Дискусија	Разредни старешина/учитељ
Поштовање себе = поштовање других; Како решавамо сукобе у разреду? Развијање осећања за личну одговорност; Односи са другима (конфликти, свађе, другарства, пријатељства); Како се понашам према својим друговима из разреда? Другачији сам, па шта? – развој толеранције у одељењу	3.-8.	Дискусија	Разредни старешина/учитељ
Развијање поштовања према другом-помагање, пријатељство, сарадња, поштење; Промовисање равноправности међу половима; Да ли правилно вреднујемо своје понашање	4.-8.	Дискусија	Разредни старешина/учитељ
Важност труда, залагања и упорности за постизање успеха; Развијање самопоштовања – када сам сигуран у себе? Потребе и осећања других	5.-8.	Дискусија	Разредни старешина
Промовисање одговорног понашања ученика	1.-8.	Похвала	Разредни старешина/учитељ
Промовисање позитивног понашања ученика	1.-8.	Похвала	Разредни старешина/учитељ
Разумевање других- „Сети се кад си био...“; „Замисли“; „Помози...“; Решавање социјалних проблема – „Слике“; „Мали чаробњаци“; „Пронађи што више решења“; „Спасовање“; Активности сарадње и кооперације- „Рибарско село“; „Градим“; „Заспало чудовиште“; Активности толеранције – „Измишљамо, стварамо...“; „Журка“; „Тако је то код мене“; „Прича о балону“; Активности за појам о себи – „Ја се зovem као ти“; „Како се ко осећа“; Прихватање сопствене и туђе индивидуалности „Ја сам ја, а ко си ти?“; Осећања учесника у сукобу-„Бесометар“; Значај преговарања и договора – „У поверењу је успех“; Комуникација – „Пажљиво са речима“; Развијање осећања за личну одговорност – „Извини и хвала“; Усклађивање сопствених и туђих потреба – „Хајде да се договоримо“; Буквар дечјих права-„Ако је са правима све ок, моја је обавеза света, да другима омогућим исто и никоме не сметам“	1.-4.	Радионица	Учитељ у сарадњи са психологом
Увиђање индивидуалности свих чланова групе – „Ко си ти, ко сам ја“; Важност активног слушања – „Како нас други слушају“; Увиђање постојања различитих улога у ситуацијама када је неко одбачен – „Помозите, шта да радим, другови ме одбацују“; Увиђање важности препознавања сопствених и туђих потреба – „Може ли се сукоб спречити?“; Стицање увида о важности преузимања одговорности за сопствено понашање – „Наговорилису ме...“; Развијање поштовања других – „Кад станем у туђе ципеле“; Осећања која прате сукоб – „Човече, љутиш ли се?“; Прихватање одговорности – „Извини“	5.-8.	радионица	Разредни старешина у сарадњи са психологом

СОЦИЈАЛНИ ПРОГРАМ ШКОЛЕ

Бурне и динамичне друштвено-економске промене протеклих година у нашем друштву имају последице у појави све израженијег сиромаштва узрокованог повећањем незапослености, који за собом повлачи низ негативних тенденција као што су погоршање здравственог стања становништва, смањење нивоа животног стандарда, занемаривање родитељске улоге, проблеме са менталним здрављем, појаву малолетничке деликвенције итд.

Рурална средина је посебно погођена сиромаштвом, јер се већ деценијама налази у условима економске и културне стагнације, могућности за радно ангажовање у ванпољопривредним делатностима су ограничене, а можда основни узрок високог нивоа сиромаштва у сеоским срединама представља неповољна образовна структура становништва. Посебно угрожене групе становништва јесу примаоци социјалне помоћи, Роми, особе са инвалидитетом, породице са великим бројем деце,...

На основу ових сазнања предлажемо следећи програм:

ЦИЉНА ГРУПА	АКТИВНОСТИ	РЕАЛИЗАТОРИ
ДЕЦА	Активности ученичке организације Црвени крст (акција „друг-другу“, „солидарност на делу, колективна помоћ неуредној и немарној деци, приче са здравственом тематиком)	Кординатор и чланови Црвеног крста/разредне старешине
	Активности ученичке организације Дечји савез	Кординатор чланови Дечјег савеза/разредне старешине
	Рад на превенцији малолетничке деликвенције	Психолог/ Разредне старешине
	Рад на повећању свести о значају образовања (професионална оријентација, важност радних навика, зашто је образовање важно?,...)	Психолог/ Разредне старешине
	Рад на изградњи атмосфере прихватања и подршке ромској деци, деца са посебним потребама, деца из материјално угрожених породица,... – развој солидарности и толеранције	Психолог/ Разредне старешине
	Радионице – Буквар дечјих права	Психолог/ Разредне старешине
РОДИТЕЉИ	Попуњавање Протокола за праћење социјалних потреба ученика	Разредне старешине/Психолог
	Пружање подршке (правне, психолошке,...) породицама са лошим економским статусом, самохраним родитељима, родитељима ромске деце и деце са специфичним потребама	Директор/Правник/ Психолог
	Информисање родитеља о појму насиља и о институцијама које се баве овим проблемом (центар за социјални рад, сигурна кућа,...)	Разредне старешине/Психолог

Поред предвиђених активности школа редовно сарађује са Центром за социјални рад, Здравственим установама, МУП-ом и другим институцијама од значаја за ово питање.

ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ МАРКЕТИНГА

Програм школског маркетинга подразумева различите начине презентације школе и школских достигнућа јавности. Маркетинг можемо условно поделити на интерни и екстерни. Интерни школски маркетинг подразумева различите видове презентације унутар школе (изложбе, предавања, огласне табле, приредбе, школске новине...) док се екстерни маркетинг односи на упознавање шире јавности са достигнућима и успесима у школи, што се може остварити објављивањем резултата у локалним новинама учешћем на конкурсима које објављују дечји часописи, оглашавањем преко локалног радија.

Савремене тенденције у школству подразумевају поред постизања значајних резултата у настави и ваннаставним активностима и способности да се ти резултати прикажу и другима . Сврха маркетинга и јесте управо реклама .

С тим циљем и наша школа већ годинама ради на маркетингу и презентацији сопствених успеха (који нису занемарљиви) и резултата. Наши ученици постижу значајне резултате на разним такмичењима , смотрема, приредбама.

У оквиру маркетинга наше школе спроводиће се следеће активности:

- 1,урађен је и постављен сајт школе на интернету којим се презентују увек актуелни садржаји, активности и постигнућа наше школе. Сајт се редовно ажурира и има велики број посетилаца, што говори о занимљивости сајта за велики круг посетилаца,
- 2,ученици се јавно похваљују за постигнуте успехе и њихови резултати се константно објављују путем огласних табли, како би се и остали ученици упознали са њиховим достигнућима
- 3,постављају се константно изложбе најбољих радова ученика
- 4,на родитељским састанцима се говори о постигнутим успесима наших ђака
- 5,успостављена је сарадња са локалним листом "Зрењанин" и листом "Просветни преглед", путем којих се сви већи успеси и значајна догађања у школи презентују јавности,
- 6,ученици ће, као и до сада, учествовати на конкурсима дечјих листова шаљући своје радове (ликовне и литерарне), чиме ће проносити име наше школе и ван зрењанинске општине
- 7,уколико буде материјалних могућности, штампаће се и један Школски лист који ће изаћи по једном у сваком полугодишту и који ће на популаран начин приказати живот наше школе.

ПРИПРЕМНИ ПРЕДШКОЛСКИ ПРОГРАМ

Законски оквир на основу кога је израђен Припремни предшколски програм ослања се на Закон о основама система образовања и васпитања ("Сл.гласник РС" бр. 88/2017), Закон о предшколском васпитању и образовању ("Сл. гласник РС" бр. 18/2010 и 101/2017) и Правилник о општим основама предшколског програма ("Сл. гласник РС - Просветни гласник" бр. 14/2006)

Припремни предшколски програм, који је део обавезног деветогодишњег образовања и васпитања, остварује се у оквиру предшколског васпитања и образовања. У години пред полазак у школу, остваривање програма траје четири сата дневно, најмање шест месеци.

ЗАЈЕДНИЧКЕ ОДЛИКЕ МОДЕЛА ПРЕДШКОЛСКОГ ВАСПИТАЊА И ОБРАЗОВАЊА КОЈИМА СЕ ДЕЦА ПРИПРЕМАЈУ ЗА ШКОЛУ

Функције припремног предшколског програма

Права детета да расте и развија се остварује се у квалитетној васпитно-образовној средини која поштује његове особености, уважава његове потребе и подстиче његов укупан психо-физички развој. Програм се ослања на потенцијале детета и помаже му да изрази своју особеност, своје унутарње потребе и интересовања и даље их развија; доприноси проширивању и сређивању социјалних и сазнајних искустава деце; оснажује комуникативну компетенцију; доприноси емоционалној и социјалној стабилности деце и подржава мотивацију за новим облицима учења и сазнавања. Укључивање све деце у припремне предшколске групе има компензаторску функцију јер се на тај начин свој деци обезбеђују услови за проширивање и сређивање социјалног и сазнајног искуства чиме се ублажавају социо-културне разлике и обезбеђује донекле подједнак старт за полазак у школу.

Циљ припремног предшколског програма

Припрема детета за полазак у школу је процес који се одвија током читавог предшколског периода у оквиру подстицања општег развоја детета. Припрема за школу није издвојен сегмент деловања на дете већ подразумева свеобухватнији приступ од подучавања и непосредне припреме за читање и писање. Ова припрема треба да омогући разноврсне прилике за сусрет детета са добро пробраним узорком подстицаја из физичког и социјалног окружења, за слободно испробавање својих нарастајућих моћи и активно упознавање света око себе, других људи и самога себе. Непосредни циљ припремања деце за школу је да се допринесе њиховој зрелости или готовости за живот и рад какав их очекује у основној школи. Овај циљ се остварује у контексту општег циља предшколског васпитања да доприноси целовитом развоју детета стварањем услова и подстицаја који ће омогућити да свако дете развија све своје способности и особине личности, проширује своја искуства, изграђује сазнања о себи, другим људима и свету око себе, као основе за стицање нових облика учења, сазнавања и понашања.

МОДЕЛ Б ПРИПРЕМНОГ ПРЕДШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Програм припреме деце за школу представља систем активности и садржаја, као и посебних методичких поступака којима треба да се постигну интелектуална, социјална, емоционална и мотивациона готовост за оно што их очекује у школи, уз развој сазнајних интересовања потребних за школски начин учења. Овај програм је саставни део Општинских основа предшколског програма из кога је издвојен с обзиром да је законом предвиђено његово обавезно остваривање са шестогодишњом децом. Отуда се неки од циљева и активности које садржи Модел Б Основа програма припреме деце за школу налазе и у Општинским основама предшколског програма намењеним млађим узрастима, али се остварују на нивоу који је прилагођен њиховим могућностима и потребама. На тај начин се, колико је могуће, успоставља и одржава континуитет у раду са предшколском децом разних узраста, водећи рачуна о континуитету са првим разредом основне школе.

Интелектуална припремљеност деце за полазак у школу

Интелектуална припремљеност детета за школску наставу се огледа, пре свега, у његовој жељи и способности да учи, што подразумева поседовање одређеног обима знања и способности да се знања стичу на школски начин. Разумљиво, то захтева и достизање нивоа интелектуалног развоја у границама свога узраста. Међутим тај ниво није довољан услов припремљености за школу, као што ни глобални успех на тесту интелигенције, иако има прогностичку вредност, мало каже о низу аспеката од којих се ова припремљеност састоји, због чега може да се покаже непоуздан. Зрелост у погледу умног развоја (под којим се подразумева интелигенција и когниција) и функција преко којих се он сагледава (мишљења, говора, памћења, маште и емоција) органски је повезана са сазревањем мозга. Поред њихове зрелости, готовост за започињање систематског учења, какво је школско, подразумева:

1. Развијеност сензорних процеса - осета, опажаја и представа (која се огледа кроз њихову тачност, целовитост и прецизност), познавање еталона за боју, облик, величину и просторне појмове, уз потребан обим чулног искуства.

2. Формирање система знања и начина долажења до сазнања на чијој ће се основи, у школи, развити одговарајућа сазнајна активност и теоријски начин мишљења, неопходан за усвајање наставног програма:

(а) о живој и неживој природи и друштвеним појавама и односима, уз увиђање оних особина, веза и релација, које су карактеристичне и битне за уочавање ширих законитости које владају у њима;

(б) о начинима истраживања своје околине, активног суделовања у животу и раду своје друштвене средине;

(в) о мисаоним активностима, којима се развијају сазнајне способности и долази до сазнања вредних по себи и применљивих на друге ситуације.

Будући да је од обима знања, са којима дете полази у школу, још важнији њихов квалитет, више пажње треба поклонити усвајању начина организације и систематизације упознатих чињеница, осмишљавању веза међу њима, односно, уопштавању и трансферу онога што се сазнало, као и начина на које се може са њиме поступати. Квалитет знања се огледа у тачности и структурираности представа које дете има о околној стварности; пуноћи, садржају и изграђености елементарних појмова које је стекло; његовој способности да се сразмерно самостално служи стеченим знањима у решавању разних врста проблема; као и систематизованости сазнања, која се огледа, пре свега, у способности да открива и увиђа суштинске функционалне, просторно-временске и узрочно-последичне везе међу предметима и појавама.

3. Развијену и стабилну жељу за сазнањем и формирану навику бављења умном делатношћу (која представља и својеврсно задовољство), уз развијене способности за вршење умних операција - систематског посматрања и испитивања предмета и појава, анализе и синтезе, поређења, класификовања, серијације са евалуацијом, нумеричке конструкције (скупови и бројеви) и конзервације, структурирања простора (положаји, правци, облици и др.), структурирања времена (секвенце, протицање), уопштавања, као и закључивања на основу закљученог.

4. Развијеност сазнајних процеса:

(а) спремности да се прихвати задатак који поставља одрасли, разуме упутство које он да и поступи према њему, уложивши одређен напор, сналажљивост и упорност;

(б) способности да се репродукује запажено захваљујући намерној пажњи;

(в) умења да се самостално постави и конкретизује циљ активности, изабере начини и средства за његово постизање, предвиде последице њиховог коришћења, концентрише на постизање жељеног резултата, анализира достигнути резултат и извуче поука из њега, као и да се на тај начин стечено искуство може примењивати у новим условима.

5. Способност детета да се продуктивно и сразмерно дуго бави умним радом уз економичан утрошак снаге и нервно-физиолошки замор, као гаранцију успешног прилагођавања школским захтевима и савладавања наставног програма, и превентиву од претераног замарања у току наставе.

Сматра се да је дете, које полази у школу, припремљено за учествовање у наставном процесу, ако је способно да се активно, без застоја, бави око 30 минута неком активношћу, која је сразмерно напорна и садржајна, као и да при томе не покаже израженије знаке физиолошког замора.

6. Поседовање неких специјалних способности и вештина потребних у школи, као што је разумевање значења симбола, гласовна анализа састава речи, оријентисање у простору, поседовање елементарних математичких појмова, увежбаност руке за писање и сл.

Треба нагласити да специјална интелектуална припрема, о којој је овде реч, не сме да се сведе на стицање одређених знања и вештина, колико год они били потребни на почетку школовања, већ се првенствено састоји у општем развоју сазнајних интереса и умних способности детета, како би било у стању да схвати сложеније идеје, ствара хипотезе, резонује логички и математички, доноси сразмерно зреле моралне судове и размењује мишљење са другима, што подразумева и стицање социјалних облика понашања и навика, које ће му помоћи да се брже укључи у нови начин живота, какав је школски. Узроци недовољне интелектуалне припремљености за школу могу бити врло разноврсни. Код једне деце то је неразвијеност сазнајних интересовања, недовољна способност да се уложи напор и своје деловање потчини неком циљу дуже време, заостајање у когнитивном или социјалном развоју, психичке сметње, некомуникативност итд. Све то указује на неопходност индивидуалног приступа свакоме детету код којег се на најстаријем предшколском узрасту утврди недовољна интелектуална припремљеност за школу, као и благовременог предузимања одговарајућих компензаторских мера за њено отклањање.

Социјална готовост деце за полазак у школу

При крају предшколског детињства долази до промена односа који дете има како према широј друштвеној стварности, тако и према сопственом социјалном искуству. Карактерише га његова интензивна усмереност на социјалне односе међу људима, њихов рад, друштвене мотиве и функције овог рада, у вези са чиме се прикупља и сразмерно богато искуство. Ово искуство представља основу да се код деце појави мотив за бављење нечим што представља озбиљну, друштвено значајну и цењену активност, какву ће представљати школско учење. Управо ова тежња, као и низ способности које представљају социјалну зрелост, има одлучујући значај за готовост детета за школу, а не "техничка умења" (читање и рачунање). У сваком случају за успешно укључивање у наставни процес, није довољно да дете поседује одређен обим знања, као и да буде спремно за њихово даље усвајање, већ и да буде припремљено за суштинске промене у читавом начину живљења који је имало до тада. Ове промене су непосредно повезане са заузимањем новог положаја у систему друштвених односа, односно, положајем ученика.

Да би промене, о којима је реч, имале повољан исход, оне треба да буду прихваћене од детета као његове сопствене потребе и тежње, односно, да чињеница што постаје ђак, буде за њега показатељ да је напредовало на путу одрастања. За то је потребна и одговарајућа социјална зрелост, као незаобилазан услов за успешан прелазак на школски тип учења. Психички развој детета тече по својим, унутрашњим законитостима, које треба поштовати или се суочити са озбиљним тешкоћама. Отуда, школски начин учења код деце, која нису достигла социјалну зрелост (што је прилично честа појава код шестогодишњака), чак и када формално усвоје норме понашања, какве важе у школи, односно, немају већих проблема у учењу, не значи развојни помак. Међутим, мешање у интимне процесе психичких промена, какве се догађају на прелазу из предшколског у школско детињство, које не узима у обзир узрасне карактеристике деце, ризикује да буде узрок мноштву проблема са трајним негативним последицама.

Као компоненте социјалног развоја и развоја личности, које улазе у састав готовости за полазак у школу, наводе се:

- активна тежња детета да пође у школу, да измени дотадашњи начин живљења и стекне имиџ "доброг ученика", жеља да од одраслих научи нешто ново, занимљиво, да стекне нове, боље вештине и начине поступања итд.;
- одређена свесност у понашању и деловању: умење детета да усмери своју активност у складу са захтевом или правилом које постави одрасли (у вези са понашањем, са деловањем или учењем); умење да самостално примењује одређене норме и правила у свакодневном животу приликом заједничких или индивидуалних активности (социјално-нормативна усмереност);
- емоционална осетљивост детета, способност да осети осећања других људи, разуме расположење друге деце и одраслих изражено путем мимике, гестова, интонације гласа и сл. као и умење да реагује на адекватан начин на расположење људи око себе, да испољава саучешће и жељу да помогне (емоционално-социјална усмереност);
- развијеност елементарне самосвести, познавање сопствених могућности, способност за елементарно самоцењивање, за самоконтролу свог понашања и деловања, испољавање самопоштовања, тежња за самоусавршавањем, тежња да се уздржи од неправилног понашања - онога које не одобравају одрасли или који изазивају отпор код људи из околине; свесна тежња за пријатељско и садржајно комуницирање са људима.

Наведени ниво социјалног развоја и развоја личности, који представља аспект готовости за школско учење, повезан је са развојем самосталности и иницијативности код детета, са прелазом од спољашњег регулисања његовог понашања, комуникације и деловања, на сразмерно самосталну регулацију, засновану на развоју елемената социјалног мишљења и стицању одговарајућих умења (у области сазнања, комуникације, играња, понашања и др.) као и оспособљавањем за сналажење у животним околностима на основу познавања друштвено значајних моралних захтева. Полазећи од наведених компоненти социјалног развоја и развоја личности, сматра се да готовост детета за укључивање у систем односа који одређују нов начин живљења, типичан за ученика, подразумева појаву низа карактеристика, везаних за социјални развој, које треба развијати у предшколском узрасту.

У њих спадају:

- појава активног интересовања деце за школу, за ђачки живот, уз испољавање жеље да постану ученици, мотивисаност да се "буде велики", као и да се учествује у озбиљнијој и одговорнијој делатности;
- повећавање субјективног значаја за дете ширег социјалног окружења, тежња за ширењем социјалних контаката у дечјој комуникацији;

- квалитативне промене у облицима комуникације предшколске деце са људима око себе, прелаз на изванситуационо-сазнајно и изванситуационо-лично комуницирање - ово друго се сматра за показатељ високе комуникативне готовости за школу;
- тежња за самопотврђивање и стицање признања од других људи за своја постигнућа, односно, потреба да се добијају социјалне оцене и признања;
- нарастање интересовања за социјалне норме понашања и активности. Прелази се на недовољно свесно коришћење социјално обрађених средстава за регулисање понашања (путем подражавања или захваљујући спољашњем захтеву) на њихову свесну употребу;
- формирање општехуманистичке оријентације у понашању, које се огледа у односима са другима и умењу да се схватају њихове тачке гледишта, спремности за сарадњу, међусобно разумевање, испољавање симпатије, као и у емпатији, способности да се разумеју осећања других и реагује на њих на одговарајући начин;
- повећавање способности вољног управљања својим понашањем, прелазак са импулсивно-реактивног понашања на свесно усмеравање сопствене активности у складу са нормама понашања; појава елементарне самоконтроле и ауторегулације;
- ширење сазнања о друштвеним појавама; стварање основе за усвајање првих систематских сазнања о друштвеној стварности и раду људи; појава тежње да се преузимају одређени друштвени обрасци и улоге.

Наведене особине треба да се јаве у предшколском узрасту, али не путем вештачке акцелерације и захваљујући уношењу елемената школског живота у дечји вртић, него развијањем активности, начина за упознавање околине и изражавање упознатог, типичних за предшколску децу. За то су нарочито погодне игре и све активности у којима има стваралачког изражавања и комуницирања, захваљујући којима ће дете развијати оне квалитете личности и способности, који ће га довести до нивоа потребног за прелазак на школско учење.

Емоционална готовост деце за полазак у школу

Хармонични развој свих аспеката личности, посебно интелектуалног и емоционалног аспекта, значи да, поред развијања рационалних својстава детета, проширивања његовог сазнања и унапређивања логичког мишљења, треба обезбедити склад у постизању богатог и разноврсног доживљаја стварности, неговања интуитивног и метафоричког мишљења, односно, оплемењивања осећајне стране његове личности.

Емоције имају веома важну оријентациону и регулативну улогу у активностима деце. Мотив активностима даје општу усмереност (коју емоције конкретизују) одражавајући се и на избор њиховог циља, задатака које треба извршити, учовање препрека њиховом остваривању и др. У сваком случају, поставља се општи захтев да васпитно-образовни рад са децом буде привлачан, занимљив и да покреће њихове емоције, што се постиже полазећи од интересовања и потреба конкретне деце, али не заустављајући се на њима него их и изазивајући разноврсним поступцима. То је, на пример, њихово укључивање у активности, коришћење уметничких дела и средстава масовне комуникације, драмског представљања итд, а посебно игара и играликих активности.

Промене, које се одигравају у личности приликом преласка из предшколског у школско детињство, поред тога што се одражавају на развој морално-вољних квалитета и вредносних оријентација, захватају и читаву структуру емоционалне сфере личности детета. Значајно је да се емоције у великој мери ослобађају ситуационе везаности, бивају уопштене и условљене друштвено посредованим критеријума. Допринос емоционалној готовости деце за полазак у школу дају сви поступци којима се негује њихова емоционална култура и прерађују емоције. У њих спада:

- подстицање деце да размишљају о себи, својим емоцијама, искуствима, реакцијама и др. уз поређење са другима, што треба да им омогући да боље разумеју и интерпретирају своја расположења, постану свесна шта осећају, открију узроке одређених осећања и упознају начине њиховог испољавања, који погодују њима и особама око њих;
- буђење позитивних емоција, радосног расположења, оптимизма, полета и ведрине. Учење и увежбавање техника модификације понашања и контроле начина испољавања емоција, ослобађања од напетости, опуштања и концентрације, уз уклањање емоционалних блокада (стида, страха од неуспеха, од непознатих лица и ситуација);
- помоћ деци да развију стратегије за превладавање (а не потискивање) непријатних психичких стања, делећи их са другима и прерађујући их тако да их не гуше и оптерећују. У склопу тога - појачавање толеранције приликом фрустрације, уз спремност да се делује рационално и конструктивно;
- оспособљавање деце да се снађу у неочекиваним, за њих болним и застрашујућим искуствима (одлазак у болницу, смрт драге особе, развод родитеља и др.);
- пружање прилика деци да екстернализацијом онога што су доживела и осетила, путем причања о

томе, ликовног представљања, одигравањем сцене и сл. дођу до његовог реалнијег сагледавања и овладавања ситуацијом која узрокује неки проблем. Екстернализацијом се емоције преносе на рационални план, што помаже деци да постану свесна емоционалних аспеката односа међу људима;

- оспособљавање деце да улазе у емоционалне односе са другима уз неговање и продубљивање позитивних емоција (нежности, саосећања, саучешћа и др.). Посебно - развијање емпатије и разумевања шта осећају други људи у непосредном додиру са њима и стављањем на њихово место како би се схватили њихови мотиви, ставови, углови гледања и др;

- упознавање начина на које уметници изражавају и преносе емоције, уз разликовање стварних од представљених емоција и распознавање прикривених емоција;

- паралелно са упознавањем деце са критеријумима шта је добро, а шта не, потребним за морално расуђивање, развијање одговарајућих осећања, односно, радости и поноса када се уради нешто исправно, што ће постепено постати главни мотив за вршење таквих поступака.

Мотивациона готовост за полазак у школу

Мотивациона готовост, као саставни део психичке готовости детета за полазак у школу, састоји се од његове жеље да учи као и заинтересованости да се бави нечим што га приближава делатности одраслих (због чега је цењеније), што ће му омогућити заузимање нове друштвене улоге. Једноставније речено, ова готовост значи жељу да се буде ђак, иде у школу, као и да се бави оним чиме се баве вршњаци и старија деца. При томе је важно да се ова жеља темељи на реалним представама о ономе што дете очекује у школи, како би се избегли неспоразуми и разочарење оним што затекне у овој институцији, када почне да је похађа.

Основни мотив, на основу којег се формира такав однос детета према школи, школском учењу и учитељу, ипак није учење само по себи, с обзиром да и без школе дете располаже многим изворима и могућностима за стицање информација и бављење делатностима, које чак имају одређену предност у његовим очима јер их је само изабрало. Основни мотив је чињеница да постаје ђак, да борави у школи, што му обезбеђује нов положај у друштвеним односима, који је жељен и цењен по друштвеном смислу и угледу који носи са собом. То га мотивише да поставља питања родитељима и васпитачима шта је школа, зашто деца одлазе у њу, шта раде тамо и сл. Осим тога, оно се поноси новим статусом који ће стећи, радује школској ташни и књигама, као и чињеници да ће имати обавезе према којима се одрасли односе са поштовањем. То се испољава у садржајима његових игара, који су често посвећени ономе што је дознало о школи.

Свакако, одређеније представе о школи и мотивација за школско учење, формираће се тек са поласком детета у њу. Међутим, неке важне претпоставке за то, створене у предшколском детињству, које ће одредити прве кораке детета у настави, могу у великој мери да буду превентива многим тешкоћама и неспоразумима. Међу њима је посебно значајна жеља детета да учи у школи, заснована на реалним представама о њој, као и захтевима, који ће пред њега бити постављени када постане ђак, што ће учинити да његов прелаз у школско детињство буде знатно лакши и безболнији.

Развијање сазнајних интересовања

Дете, које полази у школу, требало би да буде заинтересовано да стиче знања, да учи, и способно за самостално деловање. При томе је пожељно да изражава посебно интересовање за оне типове садржаја, којима ће се посвећивати већа пажња у школи. Оно се развија подстицањем радозналости као тежње да се открива и сазнаје нешто ново, склоности да се постављају питања, да се трага за непознатим, да се одступа од рутинских поступака и утврђених веровања, да се елементи искуства реструктурирају и стављају у нове односе, упућивањем деце да мисле и понашају се на неуобичајен начин и испробавају решења која нису научена од других, као и другим поступцима којима се, поред сазнајних интересовања, развија дечје стваралаштво.

О условима, од којих зависи формирање сазнајних интересовања, утврђено је да интересовање, у свим његовим видовима, и на свим развојним етапама карактеришу три обавезна момента: (1) позитивне емоције у односу на активност; (2) присуство сазнајног аспекта ових емоција, односно радости сазнавања; и (3) присуство непосредног мотива, који полази од саме активности, односно, активност сама по себи привлачи и подстиче бављење њоме, независно од других мотива (побуда). Други мотиви (дужности, неопходности, послушности) могу да допринесу буђењу и појачавању интересовања, али сами по себи, не одређују његову суштину.

Чињеница је да дете, од свог рођења, показује интересовање за свет око себе, односно, да се у његовој природи налазе сазнајни мотиви, међутим, они се неће оптимално развијати сами од себе, већ их треба подржавати, култивисати и усмеравати, да би се формирали у дубоке и трајне сазнајне интересе. То се може постићи захваљујући одређеним условима, у подстицајној средини, и, захваљујући предусретљивости и поступцима одраслих, који омогућавају њихов правилан развој, подстичу их и задовољавају.

Области васпитно-образовног рада

Програм припреме деце за школу је саставни део Општих основа предшколског програма и садржи, поред методичких препорука за његово остваривање, специфичне циљеве васпитно-образовног рада, васпитно-образовне садржаје и активности које се организују са децом годину дана пред полазак у школу. Програм припреме деце за школу састоји се од области у које су сврстани васпитно-образовни садржаји и активности путем којих се остварују општа и посебна припрема деце за школу. То су:

- развој говора (неговање говорне културе, богаћење дечјег речника и неговање граматички правилног говора, вербално изражавање и комуникација, монолошки говор и причање, упознавање са дечјом књижевношћу и говорне игре);
- припрема за почетно читање и писање;
- развој математичких појмова (положаји у простору, кретање кроз простор, поређење и процењивање, области, линије и тачке, облици, образовање скупова, бројност скупова и временско сазнање);
- упознавање природне и друштвене средине (живи свет - животиње, биљке, човек, материјални свет, заштита животне средине, човек као друштвено биће, рад људи, саобраћајно васпитање);
- физичко васпитање (физички развој, развој опажања, јачање здравља и одржавање хигијене);
- ликовно васпитање (цртање, сликање, пластично обликовање и естетско доживљавање и процењивање);
- музичко васпитање (слушање музике, певање, свирање и плесне активности).

ОСНОВНА ПОЛАЗИШТА ЗА ИЗРАДУ ПРЕДШКОЛСКОГ ПРОГРАМА- УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Основна полазишта за израду Предшколског програма јесте споменута законска регулатива, као и анализа досадашњих искустава у реализацији посебних програма и облика рада, специфичност локалне заједнице, потребе и интересовања родитеља, као и материјално-технички ресурси, финансијски и кадровски потенцијали установе.

«ЛИЧНА КАРТА» ПРИПРЕМНЕ ПРЕДШКОЛСКЕ ГРУПЕ -општи подаци

Обим основне делатности: Припремно предшколско одељење у Томашевцу, функционише у оквиру Основне школе «Младост» у Томашевцу.

Услови рада: Припремно предшколско одељење се налази у делу школске зграде који је плански грађен са наменом за васпитно-образовни рад са децом предшколског узраста. По капацитету и намештају простор одговара узрасту и потребама деце од 5-7 година. Деца предшколског узраста имају посебан улаз и део дворишта са реквизитима за игру.

Организација васпитно-образовног рада: Радно време активности са децом предшколског узраста је од 8,00 до 12,00 сати.

Језик на којем се остварује васпитно-образовни рад: српски језик

ПРИПРЕМНО ПРЕДШКОЛСКО ОДЕЉЕЊЕ И ЊЕГОВО ОКРУЖЕЊЕ

Основне карактеристике средине у којој се школа, а самим тим и предшколско одељење налази, јесте мала сеоска средина, где се већина родитеља бави пољопривредом. Општа је карактеристика да село све више сиромаша, да су материјалне и социјалне прилике породица слабије. Природно и друштвено окружење има утицаја на креирање и остваривање предшколског програма у смислу да је деци онемогућено да учествују у програмима који су организовани у Зрењанину (проблем превоза првенствено), као и посете позоришним представама, биоскопу и свим осталим активностима којима деца са села не могу да учествују. С друге стране, само предшколско одељење постаје носилац друштвених збивања у овако малој средини, место где се може утицати на свест средине. Могући ресурси у окружењу су простор који им пружа школа, затим спортски терени који

постоје у селу, школска библиотека. Досадашња сарадња са локалном средином- тј. Месном заједницом, односила се на донације из којих су се куповале играчке.

ПОНУДА ПРОГРАМА И УСЛУГА

Опште основе предшколског програма су полазиште за израду предшколског програма дечјег вртића, посебно за осмишљавање понуде програма и услуга. Сходно нашим условима рада и организације, заступљен је једино обавезни припремни предшколски програм у оквиру којег се деца припремају за школу и то модел Б.

У оквиру предшколског програма остварују се и посебни програми прилагођени условима и у складу са потребама и интересовањима деце и родитеља, као и специфичности локалне самоуправе:

- организују се пригодни и повремени програми у виду приредби, дечјих вашара, маскенбала, тортијади и сл., које имају за циљ остваривање културних и рекреативних активности и одмора деце,

- организују се програми стручне подршке породици, путем едукативних паноа изложених у холу, намењених родитељима деце која полазе у школу, као и разговори родитеља са психологом школе пред полазак деце у први разред. Циљ ових активности је да се на овај начин родитељима пружају знања и вештине из домена васпитања и образовања деце предшколског узраста.

- деца предшколског узраста, сходно својим могућностима и свом узрасту, учествују у свим активностима школе.

САРАДЊА СА ПОРОДИЦОМ

У савременој предшколској педагогији васпитно-образовна институција се не схвата као место потпуно одељено од породичног живота, које деца похађају у одређеним временским интервалима да би учила нити се учење везује искључиво за њу. Деца стичу своје искуство свуда и на разне начине, а њихови најутицајнији учитељи и васпитачи су управо њихови родитељи. Отуда одговорност родитеља за своју децу не сме да буде умањена чињеницом што похађају установу, која треба свим средствима да потпомогне родитељске напоре појачавајући њихову улогу у развоју и учењу сопствене деце. Посебно је важно да се они не осећају потиснути и запостављени у односу на професионалне васпитаче, због чега родитељске дужности треба учинити привлачним и достојним поштовања у очима свих, посебно у јавном мњењу одређене друштвене заједнице. У том погледу код неких родитеља треба мењати и став да су, плативши за боравак деце у установи, пренели своје дужности на васпитаче. Очекивани ефекти васпитно-образовног рада су могући само ако се њихови напори уједине и ако у њих уложе све своје способности.

Да би се то постигло потребно је да се повећа знање родитеља о томе како њихова деца уче и развијају се и они схвате значај своје улоге у тим процесима као и потребу комплементарног деловања са установом. Такође, потребно је да се код родитеља изграде позитивни ставови и очекивања у односу на рад који обављају васпитачи и поверење у установу. На тај начин им се може помоћи да смишљеније организују васпитно-образовну средину и подстицаје у родитељском дому, као и да се код њих формира свест о сопственим могућностима да допринесу правилном развоју и успешном учењу своје деце.

Да би се сарадња са породицом одвијала како треба потребно је држати се следећих препорука:

- у свом васпитном деловању на дете предшколска установа и породица треба да то чине што усаглашеније. Поред обострано добре воље услов за то је међусобно познавање: родитељи треба да упознају циљеве, садржаје и начине рада у установи, читава њену организацију и др, а васпитачица породичне услове у којима дете одраста, васпитне ставове родитеља и њихове могућности да допринесу остваривању задатака установе. Посебно је важно, на пример, да режим дана буде познат родитељима са којима би се требало договорити да, по могућности, у оне дане када деца не похађају установу, организују дечји живот на сличан начин, нарочито време јела и спавања, како би се код деце изградиле и одржале корисне навике;

- потребно је да се између васпитача и родитеља развије поверење и спремност за сарадњу, међусобно уважавање и подржавање, као и свест да је квалитет њихових односа у интересу детета о чијем се развоју и учењу старају. Посебно је у томе деликатна и одговорна улога васпитача када родитељима саопштавају одређена запажања о њиховој деци. У том случају, и поред захтева за објективношћу и отвореношћу, треба водити рачуна о ономе што им се каже да би задржали позитивну слику о развојним могућностима свог детета и успоставила се са њима сарадња неопходна за превазилажење евентуалних тешкоћа;

- потребно је да се стварају прилике за заједничко живљење и дружење, међусобно упознавање и размене: свакодневне пригодне ситуације у установи, приликом довођења деце, спонтаних посета родитеља и сл; планиране ситуације ради постизања одређених циљева (консултације, групни и општи родитељски састанци); присуство родитеља васпитно-образовном раду и непосредно укључивање у њега (помоћ васпитачу, рад у мањим групама деце по упутствима васпитача, причање деци о својим искуствима и доживљајима, давање стручних упутстава за извођење одређених послова, уношење новина у амбијент установе и васпитно-образовни рад, организовање посета итд.); специјалне ситуације (нпр. у периоду адаптације детета установи); заједничке активности за које сви имају интерес (нпр. сакупљачке активности, прављење нечега, добротворне акције, довођење дворишта у ред и сл.); заједнички изласци (посете позоришту, одлазак на концерт, у шетњу и сл.) и празници и прославе (нпр. Нова година, Свети Сава, неки верски и државни празници, дан установе, завршна свечаност поводом одласка деце у школу, дечји рођендани и др.);

- сарадња установе и породице треба да се одвија плански и систематски, током читаве године, са јасно формулисаним задацима и утврђеном динамиком њиховог остваривања, уважавајући и потребе које се укажу спонтано као и иницијативе које крећу како од васпитача тако и од родитеља. То подразумева да се родитељи укључе у програмирање и планирање ове сарадње, што ће омогућити да она буде свеобухватна и садржајна, као и да у њој учествују добровољно и са задовољством;

Успостављање добре сарадње између предшколске установе и породице, према наведеним препорукама, од највећег је значаја за остваривање циљева предшколског васпитања и образовања на друштвеном нивоу. Од првог доласка детета у установу важно је да оно уочи пријатељски однос између свог родитеља и васпитача, што ће му помоћи да се лакше укључи у нову средину и осећа се безбедно и прихваћено. Такође, у предшколској установи долази и до првог додира родитеља са таквом врстом институције и, ако он буде успешан и плодан, може се очекивати да ће се сарадња, успостављена на првом ступњу система васпитања и образовања, одржавати и развијати и на осталим ступњевима.

САРАДЊА СА ДРУШТВЕНОМ СРЕДИНОМ

Сарадња са школом

У овом припремању школа представља важну карику будући да је један од кључних фактора који утичу да се резултати постигнути у предшколском узрасту одрже и послуже као основ за даљи развој и учење.

Захтев за обезбеђивање континуитета између предшколског и основношколског васпитања и образовања не тежи њиховом поистовећивању, односно, не полази од статичког схватања детињства. Он се односи на неопходност да у раду са предшколском децом буде антиципирано оно што их очекује када пођу у школу која, са своје стране, треба да прихвати и појача ефекте рада на предшколском ступњу. Васпитач у свом деловању мора узимати у обзир оно што ће му следити, као што учитељ треба да буде свестан онога што је претходило његовом раду. Обе стране морају познавати карактеристике развоја деце, коју васпитавају и образују, као полазну тачку како за дугорочно планирање, тако и свакодневни рад.

Основни захтев за успешну сарадњу је да она мора бити обострана и двосмерна: школа треба да буде припремљена да прихвати децу из предшколске установе исто колико и установа да их припрема за школу. Осим тога, сарадња треба да се одвија на свим нивоима, почев од директора установе и школе, преко педагошко-психолошких и других стручних служби, васпитача и учитеља, све до предшколске деце и ученика. Такође је неопходно и активно укључивање родитеља у ову сарадњу, као кључних фактора без кога није могућ потпун успех ни у једној акцији која се одвија у васпитно-образовним институцијама.

Могућности за сарадњу су врло разноврсне, као и облици сарадње, који највише зависе од конкретних услова и потребе на одређеном терену. Континуитет се може остварити нарочито у оним областима и садржајима који обухватају стваралачке активности деце, телесне активности и игре. Нарочито је значајно мешање деце различитих узраста, како за богаћење и развој социјалних искустава и способности, тако и као подстицај у разним сферама стваралаштва, преношења знања, вештина итд. Децу зближавају и заједничке активности као што су излети, прославе, одласци у позориште, акције уређења дворишта и сл. Оне су и прилика да се на заједничком послу сретну учитељи и васпитачи што је природан наставак и виши ниво сарадње започете договарањем о припремању деце за школу.

Сарадња са друштвеном заједницом

Локална друштвена заједница има посебну улогу у стварању одговарајућих услова за успешно остваривање циљева институционалног васпитања и образовања предшколске деце, њихов већи обухват и задовољавање разноврсних потреба, као и стално усавршавање основне и пратећих

делатности предшколских установа. Уколико добије подршку локалних власти и родитеља деце са територије јединице локалне самоуправе, установа може да организује разне облике рада са децом која нису обухваћена њеним редовним похађањем. Такође је потребно обезбедити и стручну контролу њиховог рада и околности у којима делују према важећим нормативима.

Вишеструко је значајно њихово учешће у акцијама општинског значаја (прикупљање помоћи за економски угрожену децу, довођење неког простора у ред, еколошке акције и сл.). Отвореност предшколске институције према средини у којој живи и ради, подразумева и долазак у госте деци књижевника, музичара, глумаца, песника, свештеника, спортиста и других културних и јавних радника, затим, представника разних професија и занимљивих личности уопште, разних узраста и животног искуства.

Отуда васпитно-образовни програми који се разрађују, полазећи од Општих основа предшколског програма за рад са конкретном децом, морају узимати у обзир разлике у културним условима у којима деца живе и искуства која су стекла, а васпитачи ће бити обавештени о карактеристикама и потребама средине у којој делују остварујући активну сарадњу са свим факторима који утичу на развој и учење предшколске деце.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ ОСТВАРИВАЊА ПРЕДШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Вредновање се схвата као сталан процес критичког процењивања података уочених и прикупљених током васпитно-образовног деловања. Реч је о континуираној, циљаној, намерној и функционалној процени која служи, пре свега, васпитачу:

- да прати развој, постигнућа и напредовање деце,
- да на основу процењеног планира нове, по потреби, сложеније секвенце учења,
- да стиче увид у своје делање и остварење постављених циљева,
- да планира информисање родитеља о стању и напредовању деце,
- да прати развијање програма у целини.

Вредновање и посматрање су повезани и узајамни процеси и проистичу један из другог па су начини (технике) у једном и другом просецу слични. Подаци који су прикупљени о детету или појави која је праћена, анализирају се и процењују врло пажљиво и стрпљиво. При томе треба имати на уму неколико ствари:

- процена дечјег развоја и напредовања се врши у односу на само дете, његове претходне поступке и постигнућа (колико је напредовало, шта је научило, која интересовања су се појавила...), а не на основу неких апстрактних норми;
- процена се доноси после више посматрања детета у различитим ситуацијама, у различитом контексту: познатом, новом, у групи деце, у размени са васпитачем, родитељем и сл;
- резултат анализе и процене, оно што је протумачено није стална категорија, већ је на овом узрасту реч о трендовима, а не о понашањима која су устаљена и завршена.

Самовредновање

Самовредновање је саставни део васпитно-образовног рада васпитача. Обавља се у свим сегментима рада: у планирању, у непосредном раду са децом, током реализације разних облика сарадње са породицом, у бележењу и вођењу документације о напредовању деце и слично и представља средство професионалног развоја васпитача-практичара.

То је професионални разговор са самим собом:

Зашто баш то планирам?, Како су деца реаговала на понуђене предлоге?, У којој мери, на који начин су користила своје капацитете?, Како формулишем задатке различитог степена сложености за индивидуализован приступ детету?, На који начин развијам код деце нова интересовања?, Који су кључни параметри за процену одређених понашања и способности деце?, Да ли је оно што сам урадила у складу са постављеним циљевима, намерама и очекивањима?

Из овога следи да је основна техника (основни начин) самовредновања процес размишљања и преиспитивања властите праксе.

Остале технике су:

- месечни састанци актива наставника разредне наставе, где је и васпитач члан;
- посете другим дечјим вртићима и размена искустава са њима;
- узајамне анализе васпитно-образовног рада;
- вођење властите педагошке документације: дневник самоевалуације;
- праћење напредовања деце, сачињавање индикатора за процену разних типова игара и активности уз праћење, допуну и проверу, формирање збирки инструмената за процену и слично.

Документовање дечјег учења и развоја

Документација у васпитно-образовном раду представља прикупљање података о процесу образовања: учења/подучавања или начин на који се васпитно-образовни процес чини видљивим за себе и за друге. Документовање у припремном предшколском програму фокусира се на идентификовање, прикупљање и описивање доказа напредовања деце у учењу и развоју на објективан, непроцењивачки начин. Међутим, осим овога, важно је повезати прикупљене доказе са циљевима васпитно-образовног рада и на основу ових налаза планирати даље активности. Посматрање, праћење и документовање дечјег напредовања у развоју и учењу је континуиран, планиран и сврсисходан процес. Документовање и праћење доприноси бољем разумевању дечјег развоја, потреба деце специфичне васпитне групе и даљем развијању програма. Васпитач у документацију може уносити запажања о сарадњи са родитељима, коментаре родитеља, примере дечјег рада, фотографије, мапе, скице којима илуструје део свог рада са децом, коментаре и запажања васпитача или других одраслих, своја запажања или есеје о својој пракси, питања и коментаре деце из одређених области рада.

Садржај

1. ЦИЉЕВИ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА	3
2. ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА	3
3. ПРОГРАМ ОБАВЕЗНИХ ПРЕДМЕТА ПО РАЗРЕДИМА, СА НАЧИНИМА И ПОСТУПЦИМА ЗА ЊИХОВО ОСТВАРИВАЊЕ.....	3
4. ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ ПО РАЗРЕДИМА СА НАЧИНИМА И ПОСТУПЦИМА ЗА ЊИХОВО ОСТВАРИВАЊЕ	3
5. ПРОГРАМ АКТИВНОСТИ ПО РАЗРЕДИМА СА НАЧИНИМА И ПОСТУПЦИМА ЗА ЊИХОВО ОСТВАРИВАЊЕ	3
6. ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ И ДОДАТНЕ НАСТАВЕ	4
Допунска настава.....	4
Додатна настава.....	5
Припремна настава	5
7. ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ ШКОЛЕ.....	5
8. ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ СПОРТА И СПОРТСКИХ АКТИВНОСТИ	6
9. ПРОГРАМ ЗА ЗАШТИТУ ДЕЦЕ/УЧЕНИКА ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА И ПРОГРАМИ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДРУГИХ ОБЛИКА РИЗИЧНОГ ПОНАШАЊА	6
ПРЕВЕНТИВНЕ МЕРЕ.....	6
ИНТЕРВЕНТНЕ МЕРЕ.....	7
ПРОГРАМ БОРБЕ ПРОТИВ НАРКОМАНИЈЕ У ШКОЛИ	8
ФАКТОРИ СРЕДИНЕ.....	9
ИНДИВИДУАЛНИ ФАКТОРИ РИЗИКА	9
ПРЕВЕНЦИЈА УПОТРЕБЕ СРЕДСТАВА ЗАВИСНОСТИ	10
ПРОГРАМ МЕРА И АКТИВНОСТИ	11
Активности одељењских старешина, наставника и учитеља	12
Сарадња са родитељима	13
ПРОГРАМ ПРЕВЕНЦИЈЕ МАЛОЛЕТНИЧКЕ ДЕЛИНКВЕНЦИЈЕ	13
10. ПРОГРАМ ВАННАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА.....	14
Слободне активности по областима	14
Програм „Основе безбедности деце“	14
Пројекат "Покренимо нашу децу"	15
ОБАВЕЗНЕ ФИЗИЧКЕ АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА.....	15
ИНДИВИДУАЛНИ ГОДИШЊИ ПРОГРАМИ РАДА ВАННАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ.....	16
11. ПРОГРАМ ПРОФЕСИОНАЛНЕ ОРИЈЕНТАЦИЈЕ	44
12. ПРОГРАМ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ.....	44
У оквиру превентивног рада обавља се:	45
5. Бити здрав	46
13. ПРОГРАМ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ УЧЕНИКА	46
ЦИЉЕВИ АКТИВНОСТИ, ПРОГРАМА.....	46
НОСИОЦИ АКТИВНОСТИ ПРОГРАМА.....	47
НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ АКТИВНОСТИ ПРОГРАМА.....	47

ПРЕГЛЕД АКТИВНОСТИ ПРОГРАМА	47
НАЧИН ВРЕДНОВАЊА И НАЧИН КОРИШТЕЊА РЕЗУЛТАТА ВРЕДНОВАЊА	47
14. ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	47
15. САРАДЊА СА ЛОКАЛНОМ САМОУПРАВОМ	48
16. САРАДЊА СА ПОРОДИЦОМ-РОДИТЕЉИМА	49
17. ПРОГРАМ УЧЕНИЧКИХ ЕКСКУРЗИЈА И НАСТАВЕ У ПРИРОДИ	50
18. ПРОГРАМ РАДА БИБЛИОТЕКЕ	50
ПРОГРАМ ЗА ПОДРШКУ УЧЕНИЦИМА У ПРОЦЕСУ УЧЕЊА	51
СМЕТЊЕ У ФИЗИЧКОМ И ПСИХИЧКОМ РАЗВОЈУ	52
ДАРОВИТИ УЧЕНИЦИ-ИДЕНТИФИКАЦИЈА И РАД СА ЊИМА	53
ПРЕПОЗНАВАЊЕ И ИДЕНТИФИКАЦИЈА ДАРОВИТИХ	54
СИСТЕМ ОБЛИКА И САДРЖАЈА РАДА СА ДАРОВИТИМ УЧЕНИЦИМА У ШКОЛИ	55
СОЦИЈАЛНИ ПРОГРАМ ШКОЛЕ	57
ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ МАРКЕТИНГА	58
ПРИПРЕМНИ ПРЕДШКОЛСКИ ПРОГРАМ	59
ОСНОВНА ПОЛАЗИШТА ЗА ИЗРАДУ ПРЕДШКОЛСКОГ ПРОГРАМА-.....	64
УВОДНЕ НАПОМЕНЕ	64
ПОНУДА ПРОГРАМА И УСЛУГА	64
САРАДЊА СА ПОРОДИЦОМ	65
САРАДЊА СА ДРУШТВЕНОМ СРЕДИНОМ	66
ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ ОСТВАРИВАЊА ПРЕДШКОЛСКОГ ПРОГРАМА	67